ИРӘВАН ӘЈАЛӘТИНИН ИЧМАЛ ДӘФТӘРИ

Азәрбајчан Республикасы Елмләр Академијасы
Шәргшүнаслыг Институту

ИРӘВАН ӘЈАЛӘТИНИН ИЧМАЛ ДӘФТӘРИ

АРАШДЫРМА, ТӘРЧҮМӘ, ГЕЈД
ВӘ ӘЛАВӘЛӘРИН МҮӘЛЛИФЛӘРИ

АКАДЕМИК

ЗИЈА БҮНИЈАТОВ

ВӘ

ТАРИХ ЕЛМЛӘРИ
НАМИЗӘДИ

ҺҮСАМӘДДИН
МӘММӘДОВ
(ГАРАМАНЛЫ)

Рәссамы: Һүсамәддин МӘММӘДОВ
(ГАРАМАНЛЫ)

Бакы - Елм - 1996

Бу мүһүм мәнбәнин нәшри илә бағлы олараг мүрачиәт етмәдијимиз сәлаһијјәтли вә имканлы шәхс галмады. Бизи тәәччүбләндирән онларын бу китабы нәшр етдирмәләри үчүн имканлары олдуғу һалда вәсаит ајырмамаглары дејил, ич үзләрини ачараг өз елинин-обасынын тарихи кечмишинә нүмајишкаранә шәкилдә биканәлик көстәрмәләри олмушдур. Һеч көзләмәдијимиз һалда бу әсәрин чапынын һәјата кечирилмәсини Ирәван әјаләтинин әразиси илә бағлылығы олмајан бир шәхс, филолокија елмләри намизәди *Зәминә ханым Һачыјева* өз үзәринә көтүрдү. Үмуми мәнафеји үстүн тутараг әсл вәтәндаш кими һәрәкәт етмиш *Зәминә ханыма* өз тәшәккүрүмүзү билдирир вә елми ишләриндә уғурлар диләјирик.

Ирәван әјаләтинин ичмал дәфтәри. - Бакы: "Елм", 1996.—184 сәһ.

ISBN 5-8066-0715-1

И $\frac{0502000000-487}{655(07)-96}$ Грифли нәшр

© "Елм" нәшријјаты, 1996

ИЧИНДӘКИЛӘР

Ирәван әјаләти дәфтәрләри (гыса иҹмал) 5
1728-ҹи ил тарихли Ирәван әјаләтинин иҹмал дәфтәри 23
Özet 32

МӘТН

Султан хасслары 35
Ирәван мүгатиәләри 35
Гырхбулаг наһијәси 36
Карби наһијәси 37
Маку наһијәси 40
Хынзырәк наһијәси 46
Карни наһијәси 49
Веди наһијәси 51
Дәрәчичәк наһијәси 53
Абаран наһијәси 54
Көјчә наһијәси 55
Дәрәләјәз наһијәси 57
Мәзрә'ә наһијәси 61
Сүрмәли наһијәси 63
Игдыр наһијәси 66
Аралыг наһијәси 70
Шәрур наһијәси 72

ИРӘВАН МИРМИРАНЫН ИРӘВАН ЛИВАСЫНДА ОЛАН ХАССЛАРЫ

Ирәван шәһәри 75
Гырхбулаг наһијәси 75
Карби вә Кани наһијәләри 75
Карни вә Карби наһијәләри 75
Гырхбулаг наһијәси 76
Нахчыван ливасы 76

ЗЕАМӘТ ВӘ ТИМАРЛАР

Гырхбулаг наһијәси 77
Карби наһијәси 85
Карни вә Веди наһијәләри 98
Абаран наһијәси 109
Дәрәчичәк наһијәси 115

СУЛТАН ХАССЛАРЫ

Зарзәмин наһијәси 120
Шүрәкәл ливасынын ичмалы 124

НАХЧЫВАН ЛИВАСЫ

СУЛТАН ХАССЛАРЫ

Нахчыван наһијәси 138
Әлинчә наһијәси 139
Саир Мәвази наһијәси 140
Дәрәшаһбуз наһијәси 141
Мүлки-Арслан наһијәси 142
Мәвазији-Хатун наһијәси 143
Гарабағ наһијәси 144
Гышлағат наһијәси 145
Дәрәшам наһијәси 146
Азадчиран наһијәси 147
Шорлут наһијәси 148
Дәрәнүркүт наһијәси 149
Сисјан наһијәси 150
ТИМАРЛАР 152
Иреван әјаләти 156

ӘЛАВӘЛӘР

1. Терминоложи ачыглама 157
2. 1590-чы ил тарихли "Иреван әјаләтинин ичмал дәфтәри"ндә јер адлары (сијаһы) 159
3. Хәритә 184

ИРӘВАН ӘЈАЛӘТИНИН ДӘФТӘРЛӘРИ

(гыса ичмал)

Сәфәви һөкмдары шаһ II Тәһмасибин өлүмүндән сонра өлкәдә јаранмыш гејри-сабит вәзијјәти вә XVIII әсрин әввәлләриндән башлајараг Сәфәви дөвләтиндә күчләнән мәркәздәнгачма мејлләрини, әразисини шәргә вә чәнуба доғру кенишләндирән Русија гаршысында өз кеосијаси марагларынын горунмасы үчүн јеканә вә чох мүһүм бир васитә кими гәбул едән Османлы империјасы әввәлчә 1578-чи сонра исә 1723-чү илдә гоншу Сәфәви дөвләти илә ачыг гаршыдурмаја кечмәли олур.

XVI әсрин сонунда вә XVIII әсрин 20-чи илләриндә мөвчуд бејнәлхалг вәзијјәти сијаси мараглары үчүн истифадә едә билмәјән Сәфәви дөвләтинә гаршы һәрби вә ејни заманда сијаси васитәләрдән уғурла истифадә едән Османлы империјасы һәр ики дөврүн гаршыдурмасындан галиб чыхмыш вә Сәфәви дөвләтинин шимал-гәрб бөлкәсинин бөјүк бир һиссәсини әлә кечирмәјә мүвәффәг олмушдур.[1]

Әлә кечирдикләри бөлкәләри мәркәзләшмиш гајдада идарә етмәк мәгсәди илә османлылар буралары өлкәнин ичтимаи-сијаси вә сосиал-игтисади системинә интеграсијасы илә чидди мәшғул олмаға башлајырлар. Сијаси сабитлији вә асајиши тә'мин етмәк, һүчумлардан горунмаг үчүн османлылар илк нөвбәдә галаларда силаһлы гүввәләри јерләшдирир, онлара мааш кими вериләчәк вәсаитин мәнбәләрини мүәјјән едирдиләр. Бу тәдбирдән сонра әлә

1.Әтрафлы бах: Ш.Ф. Фәрзәлибәјли. Азәрбајчан вә Османлы империјасы. Б., 1994; Ф.М. Алиев. Антииранские выступления и борьба против турецкой оккупации в Азербайджане в I половине XVIII века. Б., 1975; Т.Т. Мустафазаде. Азербайджан и русско-турецкие отношения в первой трети XVIII в. Б., 1993; О.А. Эфендиев. Азербайджанское государство Сефевидов в XVI веке. Б., 1981; Fahrettin M. Kirzioglu. Osmanlilarin Kafkas ellerini fethi (1451 - 1590). Ankara 1993; B. Kutukoglu. Osmanli - Iran siyasi munasebetleri (1578 - 1612). Istanbul, 1993.

кечирилән бөлкәләр әјаләтләрә бөлүнүр, онларын әрази-инзибати бөлкүсү апарылыр, јерли идарә апараты формалашдырылыр, рәһбәрләри (бәјләрбәји, санчагбәји, гази, наиб, кәтхуда, дәфтәрдар) тә'јин едилирди. Бундан сонракы мәрһәләдә јерли идарә апаратынын ајры-ајры идарәләри ишләрини паралел апармаға башлајырлар. Илк нөвбәдә дәфтәрхана ишчиләри јерли әһалидән олан кәтхудаларын бәләдчилији вә онларын билаваситә иштиракы илә әјаләт әһалисинин сосиал вәзијјәтини тәфтиш едир, Сәфәви дөврүндәки верки сијасәтини мүәјјәнләшдирир, веркиләрин топланмасы заманы едилән һагсызлыглары үзә чыхарараг, бәјләрбәји илә газијә билдирир, әһалинин мәшғулијјәти, аилә вәзијјәти (евли, субај, дул), физики сағламлығы (кор, лал, кар, топал), мәнсуб олдуғу зүмрә (шејх, сејид вә с.) һаггында әтрафлы мә'лумат топлајыр, кәлир објектләрини мүәјјән едир, онлардан алыначаг веркиләрин һәчмини дәгигләшдирир, тичарәт гајдаларыны гојурдулар. Беләликлә дә, әјаләтин идарә едилмәси үчүн лазым олан гануннамә вә веркиләрин низамлы шәкилдә топланмасыны мүәјјән едән мүфәссәл дәфтәр тәртиб едилирди. Нөвбәти сонунчу мәрһәләдә исә, әкилән торпаг саһәләри вә формалары илә бәрабәр торпаг саһибләри мүәјјән едиләрәк, топланан мә'луматлара әсасән мүфәссәл дәфтәр дә истифадә олунмагла ичмал дәфтәр һазырланырды[1].

Јухарыда көстәрдијимиз тәдбирләр XVI әсрин сону - XVII әсрин әввәлләриндә вә XVIII әсрин 20-30-чу илләриндә Османлы идарәсиндә олмуш вә османлы мәнбәләриндә Рәван (Ирәван) әјаләти/бәјләрбәјлији кими гејд едилән Чухурсә'д бәјләрбәјлијиндә дә һәјата кечирилмишдир.

Бу тәдбирләр нәтичәсиндә османлылар Ирәван әјаләти үчүн ики мүфәссәл, дөрд ичмал, ики сичил дәфтәри тәртиб етмишдиләр. Бунлардан бир сичил дәфтәри, 1603-чү ил

1.Дәфтәрләрин тәртиб олунмасы һаггында бах: Ö.D. Barkan. *Tahrir defterlerinin istatistik verimleri hakkında bir araştırma*.-"IV TTK, Ankara, 10-14 Kasım 1948". Ankara 1952, s. 290-294; H. İnalcık. Hicri 835 tarihli Suret-i defter-i sancak-i Arvanid. Ankara, 1954, s. XV-XXI.

тарихли "Дәфтәри-сичили-ливаји-Рәван" Софијада, Кирил вә Мефоди китабханасында[1], дикәрләри исә Истанбулда, Башбаканлык Аршивиндә сахланырлар[2]. Бу дәфтәрләрдән 1603-чү ил тарихли сичил дәфтәри, 1590-чы вә 1728-чи ил ики мүфәссәл, 1595-чи (?) вә 1728-чи ил ики ичмал дәфтәрләри әлимиздә олдуғу үчүн, Ирәван әјаләтинин османлы дөврүндәки вәзијјәти һаггында бу дәфтәрләрин мә'луматлары әсасында фикир сөјләмәјә чалышачағыг.

Әввәлчә әлимиздә олан дәфтәрләр һаггында гыса мә'лумат вермәк истәјирик.

1. Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри—Истанбул, Башбаканлык Аршиви, № 633—бу дәфтәрин тәртиби илә бағлы иш һичри 990-чы илин мәһәррәм ајында (нојабр 1590-чы ил) баша чатдырылмышдыр. 393 сәһифәлик бу дәфтәрин бә'зи сәһифәләри (с. 15, 95, 98-99, 131, 134, 137-138, 157, 163, 181, 197-199, 213, 139, 253, 259, 325, 329, 339, 366-367, 387) бошдур. Дәфтәр туғрасыздыр. Дуа (с. 2-3) илә башлајан бу дәфтәрин Ирәван әјаләтинин сосиал-игтисади һәјатынын бир чох јөнләри илә бағлы олан гануннамәси (с. 4-12) дә вардыр. Рәгәмләр "әргами-диванијјә", гануннамә нәсх, дәфтәрин өзү исә сијагәт хәтти илә јазылмышдыр[3].

2. Ирәван әјаләтинин ичмал дәфтәри—тарихи јохдур. Дәфтәрин тәртибиндән сонра едилән илк гејдин тарихинин 8 сәфәр (100)4-чү ил (13 октјабр 1595-чи ил) олдуғуну нәзәрә алсаг бу дәфтәрин 1595-чи илдә вә јахуд әввәл тәртиб едилдијини еһтимал етмәк мүмкүндүр. Һәчми 341 сәһифәдир (сонунчу 341-чи сәһифә бошдур). Дәфтәрин биринчи сәһифәсиндә султан III Мурадын (1574-1595) туғрасы чәкилмишдир. Дәфтәр сијагәт, рәгәмләр исә "әргами-диванијјә" илә јазылмышдыр. Ичмал дәфтәрләрин тәртибиндә әсас кими көтүрүлән принсип позулмушдур: зеамәтләр һаггында верилән мә'лумат битмәдән тимарлара кечилмиш вә сонра јенә дә зеамәтләрдән бәһс олунмаға башланмышдыр. Бу системсизлик бүтүн наһијәләр үзрә мүшаһидә олунур[4].

1."Дәфтәри-сичили-ливаји-Рәван" - Софија, НБКМ, ОАК 155/29.
2.Истанбул, Башбаканлык Аршиви, № 628, 633, 637, 681, 727, 895, 901.
3. Јенә орада, № 633.
4.Јенә орада, № 681.

3. "Дәфтәри-сичили-ливаји-Рәван"—22 сәһифәлик бу дәфтәр Ирәван әјаләтинин ејни адлы ливасынын Шәрур, Әлинчә, Урут, Бәркүшад вә Нахчыван наһијәләриндә ајры-ајры шәхсләрин тимар саһиблији үчүн лазым олан бәратларын верилмәси илә әлагәдар тәртиб олунмушдур. Һичри 1011 (1603) -чи ил бојунча тәртиб едилмиш бу дәфтәрдәки бә'зи сәнәдләрин кәнарлары гопмушдур. Хәтти сијагәт, гырма сијагәт вә эргами-диванијјәдир.[1]

4. Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри—үзәриндә султан III Әһмәдин (1703-1730) туғрасы чәкилмиш бу дәфтәр 19.06.1140 (3 феврал 1728)-чи илдә тәсдиг олунуб, гүввәјә минмишдир. Дәфтәрдә гануннамә јохдур. 583 сәһифәлик дәфтәрин бә'зи сәһифәләри (21-23, 102-105, 216-223, 262-263, 285-287, 313-317, 336-337, 349-353, 389-393, 440-449, 530-532) бошдур. Хәтти сијагәтдир.[2]

5. Ирәван әјаләтинин ичмал дәфтәри—ејни әјаләтин мүфәссәл дәфтәринин гүввәјә минмәсиндән ики ај сонра (24.09.1140/04.05.1728) тәсдиг едилмиш бу дәфтәрин 1595-чи (?) ил ичмал дәфтәриндән фәргли олан јөнү, онун сонунчу (с. 168) сәһифәсиндә султан, мирмиран хассларынын кәлири, зеамәт вә тимарларын, "абад" вә "һеч кимин јашамадығы" кәндләрин үмуми сајынын верилмәсидир. Дәфтәрин биринчи сәһифәсиндә султан III Әһмәдин туғрасы чәкилмишдир.[3]

Бу дәфтәрләрин вердији мә'луматлар османлы дөврү Ирәван әјаләтинин сосиал-игтисади, демографик вәзијјәти, әрази-инзибати гурулушу, топонимикасы вә дикәр мәсәләләрин ишыгландырылмасы үчүн бөјүк әһәмијјәт кәсб едир.

XVI әсрин сону вә XVIII әсрин 20-30-чу илләриндәки вәзијјәти гаршылашдырдыгда, Ирәван әјаләтиндә хејли дәјишиклијин баш вердијинин шаһиди олуруг. Мисал үчүн, әкәр 1590-чы ил тарихли мүфәссәл дәфтәрә көрә, Ирәван әјаләти 10 наһијәси (Ирәван, Карби, Веди, Аралыг, Талин, Әрмус, Абник, Абаран, Шәрабхана) олан Ирәван ливасындан, 16 наһијәси (Ағчагала, Мәвазији-Хатун, Мүлки-Арсланлы, Гарабағ, Дәрәшам, Дәрәшаһбуз, Базарчајы, Шәрур,

---

1.София, Кирил вә Мефоди китабханасы, ОАК 155/29.
2.Истанбул, Башбаканлык Аршиви, № 901.
3.Јенә орада, № 895.

Зар, Зәбил, Әлинчә, Сисјан, Азадчиран, Ордубад[1], көрүнүр бу мүвәггәти характер дашымышдыр.) Шорлут, Дәрәнүркүт) вә бир гәзасы (Нахчыван) олан Нахчыван ливасындан ибарәт идисә, 1728-чи ил тарихли Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәриндән ајдын олур ки, османлылар Нахчыван бөлкәси үчүн ајрыча бир мүфәссәл дәфтәр тәртиб етмиш[2], Зар, Зәбил вә Шәрур наһијәләрини Нахчыван санчағынын тәркибиндән чыхарараг Ирәван әјаләтинә бирләшдирмишдиләр. Бундан әлавә Маку[3], Иғдыр, Сүрмәли адлы наһијәләрин Ирәван әјаләтинә бирләшдирилмәси илә бәрабәр, бу әјаләтин әразисиндә Көјчә, Мәзрә'ә, Хынзырәк, Гырхбулаг, Дәрәчичәк вә әһалиси 100% түрк олан Сәдәрәк адлы наһијәләр вә Шүрәкәл ливасы јарадылмыш, XVI әсрин сонунда мөвчуд олмуш Талин, Әрмави, Абник, Шәрабхана наһијәләри, Нахчыван әразисиндә исә Базарчајы вә Ағчагала наһијәләри ләғв олунмуш, бураларын кәндләри исә јени јарадылмыш наһијәләрә верилмишдир.

Беләликлә дә, 1728-чи ил тарихли Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәринә көрә, еjни адлы әјаләтин әрази-инзибати гурулушу ашағыдакы шәкли алмышдыр: Ирәван шәһәри, Гырхбулаг, Карби, Маку, Хынзырәк, Карни, Веди, Дәрәчичәк, Абаран, Көјчә, Мәзрә'ә, Сүрмәли, Иғдыр, Аралыг, Шәрур, Сәдәрәк, Зарзәмин наһијәләри вә Шүрәкәл ливасы, Нахчыван санчағы исә Нахчыван шәһәри, Нахчыван, Әлинчә, Саир Мәвази, Дәрәшаһбуз, Мүлки-Арслан, Мәвазији-Хатун, Гарабағ, Гышлағат, Дәрәшам, Азадчиран, Шорлут, Дәрәнүркүт, Дәрәләјәз вә Сисјан наһијәләриндән ибарәт олмушдур. 1603-чү ил тарихли "Дәфтәри-сичили-ливаји-Рәван"да ады чәкилән Бәркүшад наһијәси Кәнчә-Гарабағ әјаләтинин табелијинә верилмиш[4], анчаг еjни ливанын Урут наһијәсинин табелији һаггында һеч бир мә'лумат јохдур.

1.Бу дөврдә Ордубад лива кими Тәбриз әјаләтинә бағланмышдырса да(I.M. Kunt. Sancaktan eyalete. 1550-1650 arasında osmanlı umerası ve il idaresi. Istanbul. 1978. s. 180.

2.Истанбул. Башбаканлык Аршиви, № 905.

3.XVII әсрин орталарында Маку султанлыг кими Ирәван әјаләтинин тәркибиндә олмушдур. (Бах: Эвлия Челеби. Книга путешествий. Перевод и комментарии. вып. 3.М., с. 107).

4.Бах: "Дәфтәри-мүфәссәли-әјаләти-Кәнчә-Гарабағ"—Истанбул. Башбаканлык Аршиви, № 903.

Лакин ашағыда охучулара тәгдим етдијимиз "Ирәван әјаләтинин ичмал дәфтәрин"дә Ирәван әјаләтинин әрази-инзибати гурулушу илә бағлы јени фактларла гаршылашырыг. Мүфәссәл дәфтәрдә мөвчуд олмуш Сәдәрәк наһијәси ичмал дәфтәрдә әрази-инзибати ваһид кими јохдур, анчаг она табе олан јашајыш јерләри гоншу наһијәләрә аид едилмиш вә ејни заманда Нахчыван санчағынын мүфәссәл дәфтәринә көрә, Нахчыван санчағына табе олан Дәрәләјәз наһијәси ичмал дәфтәрдә Ирәван әјаләтинин тәркибиндә көстәрилмишдир. Лакин бу, Ирәван әјаләти илә Нахчыван санчағынын әрази-инзибати гурулушунда дәјишиклијин едилмәси демәк дејилдир, чүнки, биринчиси, әрази-инзибати гурулушда табечилик мәсәләси ичмал дәфтәрә көрә дејил, мүфәссәл дәфтәрә көрә мүәјјән едилмиш, икинчиси, мүфәссәл дәфтәрләрин дә истифадә едилмәси илә һазырланан ичмал дәфтәринин тәртибинин әсас мәгсәди әкилиб-бечәрилән торпаг саһәләринин, мүлкијјәт формаларынын, онларын саһибләринин вә иллик кәлирләринин мүәјјәнләшдирилмәси вә бөлүшдүрүлмәси олдуғу үчүн, әрази-инзибати гурулушдакы табечилик мәсәләси дәфтәрханада чалышан вә мараг даирәләри малијјә мәсәләләри илә мәһдудлашан катибләр үчүн бөјүк әһәмијјәт кәсб етмәмишди. Ејни заманда буну да әлавә етмәк лазымдыр ки, Ирәван әјаләтинин мүфәссәл вә ичмал дәфтәрләринин ејни илдә (1728), ики ај фасилә илә вә паралел тәртиб олундуғуну нәзәрә алсаг, јухарыда гејд етдијимиз фәргләрин ортаја чыхмасыны да тәбии гәбул етмәк лазым кәләчәкдир.

О ки, галды, Нахчыван санчағынын ичмалынын Ирәван әјаләтинин ичмал дәфтәринә әлавә едилмәсинә, бу, биринчиси, дәфтәрдән дә көрүндүјү кими, әрази-инзибати табечилик принсипи үзәриндә гурулмамыш, икинчиси дә ки, кәлиринин бөјүк әксәријјәтинин (94,1%) султан вә мирмиран хассларына аид олан вә тимар системинин (бу систем һаггында ашағыда бәһс олуначаг) демәк олар ки, ишләмәдији Нахчыван санчағы үчүн хүсуси бир ичмал дәфтәринин һазырланмасына да һеч бир еһтијач галмырды. Она көрә дә Нахчыван санчағы илә бағлы "ичмал" мә'луматлар Ирәван әјаләтинин "ичмал дәфтәри"нә әлавә едилмишдир.

Ирәван әјаләти илә бағлы тәртиб олунмуш дәфтәрләрин, хүсусилә мүфәссәл дәфтәрләрин дәјәрли чәһәтләриндән

бири дә, бу арази-инзибати ваһидинин XVI-XVIII әсрләрдә олан етник тәркиби барәсиндә мә'лумат вермәсидир. Доғрудур, мүфәссәл дәфтәрләр тәртиб едиләркән верки мүкәлләфијјәти дашыјан әһали етник мәнсубијјәтинә көрә дејил, дини мәнсубијјәтинә көрә гејдә алынмышдыр. Анҹаг бу гејд дә бүтүн јашајыш мәнтәгәләри үчүн дејил, мүсәлман вә христиан әһалинин биркә јашадыглары јерләр үчүн едилмишдир: мүсәлманлар һаггында олан мә'луматлар "мүслүманан", "мәһәллеји-мүслүманан", христианлар һаггында мә'луматлар исә "кәбран", "мәһәллеји-кәбран" башлыглары алтында верилмишдир. Бунунла бәрабәр, јашајыш мәнтәгәси јалныз мүсәлманлардан вә јахуд да христианлардан ибарәт олдуғу һалда, верки мүкәлләфијјәти дашыјанлар һаггында мә'луматларда онларын һансы дини ичмаја мәнсуб олмасы гејд едилмәзди. Анҹаг Ирәван әјаләти әһалисинин етник тәркибини вә структуруну ады дәфтәрә дүшәнләрин шәхс адларына көрә мүәјјәнләшдирмәк мүмкүндүр.

1590-чы вә 1728-ҹи ил тарихли Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәрләринин вә бу дөврләрдә јазылмыш Османлы тарихи хроникаларынын Келиболулу Али әфәндинин "Күнһүл-әхбар" вә "Нүсрәтнамә"си, әслән Үрмијәли вә султан III Мурадын шаһнамәчиси вә сирр катиби олан Сејјид Логманын "Зүбдәт әт-тәварих"и, Ибраһим Рәһимизадәнин "Зәфәрнамәји-султан Мурадхан", Кәмани Мустафа ағанын "Рәван фәтһнамәси" вә б. бу әјаләтин әһалисинин етник тәркиби илә бағлы мә'луматларына әсасән апарылан һесабламалар Ирәван әјаләтиндә түрк-мүсәлман әһалисинин чохлуг тәшкил етдијини көстәрир.

Әлбәттә тәдгигатымызын өзәјини тәшкил едән мүфәссәл дәфтәрләрин әһалинин етник тәркиби илә бағлы мә'луматлары статик характердә олдуғуна көрә, онлар Ирәван әјаләтиндәки әһалинин етник тәркиби һаггында керчәк мәнзәрәни әкс етдирмир. Она көрә дә, етник тәркиб мәсәләсиндә мүфәссәл дәфтәрләрлә јанашы, бу дәфтәрләрин тәртиби илләриндә вә ондан әввәлки дөврдә јазылмыш тарихи хроникаларын мә'луматларыны әлавә етмәк лазым кәлир. Мисал үчүн, 1590-чы ил тарихли Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәринә әсасән апардығымыз һесабламалара көрә, бүтүн әјаләт үзрә 9.164 верки мүкәлләфијјәти дашыјан адам гејдә алынмышдыр ки, бунларын да 8.654 нәфәри евли,

510 нәфәри исә субај кишиләр иди. (Һәр аиләнин 5 нәфәрдән ибарәт олдуғуну гәбул етсәк, бу дөврдә Ирәван əјаләтиндә 43.780 нәфәрин јашадығыны гејд едә биләрик). Ады дәфтәрә дүшәнләрин етник тәркибинә кәлдикдә, бунларын 59,1%-ни христианлар, 40,9%-ни исә мүсәлманлар тәшкил етмишдир. Лакин јухарыда гејд етдијимиз кими, бу мә'луматларын статик характердә олмасы, тарихи хроникалара мүрачиәт етмәк зәрурәтини јарадыр. Али әфәндинин "Нүсрәтнамә" вә Ибраһим Рәһимизадәнин "Зәфәрнамә ..." әсәрләриндә белә бир мараглы факт вар: 1579-чу илин сентјабр ајында, османлы ордусу Ирәван əјаләтини әлә кечирмәздән әввәл, Абаран наһијәсиндә јашајан вә Чобанбәји кими танынан Әли бәјин үч мин евдән артыг улусу онун хаһиши илә османлылар тәрәфиндән Абаран наһијәсиндән көчүрүлүб, Әрзурум əјаләтинин Текман санчағына јерләшдирилмиш, Әли бәјә дә илдә 400 мин ағча мааш вә санчагбәји вәзифәси верилərәк, бу санчағын абадлашдырылмасы бујурулмушдур[1]. Бундан әлавә, Али әфәндинин вә Ибраһим Рәһимизадәнин адларыны чәкдијимиз әсәрләриндә көстәрилир ки, Әли бәјин улусунун Әрзрум вилајәтинә көчүрүлмәсиндән бир нечә күн сонра, 1579-чу илин октјабр ајынын 4-дә Гарсдан һәрәкәт едән 40 минлик османлы ордусу Шүрәкәл ливасы тәрәфиндән Арпачајы кечәрәк Шәрур гәзасынын Шәрабхана наһијәсинә кирмиш вә бурадан 20 минә гәдәр әсир апармышдыр[2]. Әсир апарыланларын етник мәнсубијјәти барәдә хроникаларда мә'лумат верилмәсә дә, онларын һамысынын христианлардан дејил, мүсәлман (түрк) әһалидән олмасыны сөјләмәјә султан III Мурадын 28 апрел 1578-чи ил тарихли фәрманы әсас верир. Сәфәвиләрлә мүһарибәдә верилмиш бу фәрманда "рәајадан олан хәрачкүзар ермәни тајфасынын малларына вә чанларына зәрәр верилмәмәси..." әмр едилирди[3].

1590-чы ил тарихли мүфәссәл дәфтәри нәзәрдән кечирдикдә, мәһз Абаран вә Шәрабхана наһијәләриндә һеч кимин јашамадығыны көрүрүк. Ејни вәзијјәт Базарчајы наһијәсиндә, Шәрур гәзасынын Зар вә Зәбил наһијәләриндә

1.F.M. Kırzıoglu, s. 327; 1581-чи ил тарихли "Дәфтәри-мәнасаби-вилајәти-Әрзрум"а көрә, Әли бәјә 251.400 ағча кәлири олан хасс вә Әрзрум вилајәтинин Испир санчағынын санчагбәји вәзифәси верилмишдир. (Софија, НБКМ, Фонд I, арх. ед. 14646, л. 9).

2.F.M. Kırzıoglu, s. 327.

3.Јенә орада.

дә мүшаһидә олунур (көрүнүр бу наһијәләр дә 1579-чу илин октјабр ајында, Шәрабхана наһијәсинә һүчум заманы бошалдылмышдыр).

Мүасир түрк тарихчиләриндән Ф.М. Кырзыоғлу, Али әфәндинин "Күнһ-үл-әхбар" вә Сејјид Лоғманын "Зүбдәт әт-тәварих" әсәрләринә истинад едәрәк, 1583-чү илин илин август ајында османлы ордусунун Фәрһад пашанын башчылығы илә Шурәкәл вә Талин тәрәфдән Ирәван әјаләтинә дахил олдуғу заман, Ирәван шәһәри вә ејни адлы әјаләтин мүсәлман (түрк) әһалисинин османлы ордусунун кәлмәсиндән хәбәр тутараг буралары тәрк едиб, Ағрыдағ илә онун јахынлығындакы јајлаглара чәкилдијини вә Ирәван шәһәри илә кәндләриндә исә јалныз ермәниләрин галдығыны гејд едир[1].

Инди исә мүфәссәл дәфтәрин әһалинин етник тәркиби илә бағлы мә'луматларыны тарихи хроникаларын вердији фактики материалларын фонунда тәкрар нәзәрдән кечирәк: һесабламаларымыза көрә, Ирәван әјаләтиндә јашајан 43.780 нәфәрин 26.949 христиан, 16.831 нәфәри исә мүсәлман (түрк) олмушдур. Анчаг мүсәлман (түрк) әһалисинин сајына 20 мин Шәрабхана наһијәси әһалисини вә Абаран наһијәсиндә јашамыш Әли бәјин үч мин евдән артыг улусуну (вә јахуд 15 миндән чох адам) да әлавә етсәк, мүсәлман (түрк) әһалисинин сајынын 51.831 нәфәр (әјаләт әһалисинин 67,5%-и) олдуғуну мүәјјән етмиш олуруг[2].

1590-чы илдән сонра османлыларын Ирәван әјаләтиндә Сәфәвиләр дөврү илә мүгајисәдә јаратдыглары даһа әлверишли һәјат шәраити вә хүсусилә дә әјаләти әдаләтлә идарә етмәк үчүн тәртиб етдикләри гануннамә доғма јурдларыны тәрк етмиш Ирәван әјаләтинин түрк-мүсәлман әһалисинин тәкрарән өз јерләринә гајытмаларына лазыми имканлар ачмышдыр. 1590-чы ил тарихли мүфәссәл дәфтәрә истинад едәрәк сөјләјә биләрик ки, һәгигәтән дә 1583-1590-чы илләр әрзиндә түрк-мүсәлман әһалиси Ирәван шәһәринә, Ирәван, Карби, Карни, Веди, Аралыг, Талин вә Әрмави наһијәләринә

1.F.M. Kırzıoglu, s. 346.

2.Ирәван шәһәри вә кәндләриндән Ағрыдағ тәрәфиндәки јајлаглара чәкилмиш оланларын сајы мә'лум олмадығына көрә, һесабламаларда онлар нәзәрә алынмамышдырлар.

кери гајыдыб јерләшмиш, Карни, Веди, Әрмави, Нахчыван, Мүлки-Арсланлы, Гарабағ, Шәрур, Азадчиран, Шорлут нaһијәләриндә османлылардан әввәлки дөврдә олдуғу кими јенә дә чохлуг тәшкил етмишләр. Бир факты да әлавә едәк. Һесабламаларымыза көрә, 1590-чы ил тарихли мүфәссәл дәфтәрдә гејд олунмуш 510 субај кишидән 476-сы (93,3%) түрк-мүсәлман иди. Бу чохлуғу динч дөврдә әсаслы демографик дәјишикликләрә, әһалинин нисбәтинин түрк-мүсәлман әһалисинин хејринә дәјишәчәјини сөјләмәјә әсас верән мүһүм амил кими гәбул етмәк лазымдыр.

XVI әсрин сону - XVII әсрин әввәлләриндә османлы идарәсиндә олмуш Ирәван әјаләтинин әһалисинин етник тәркибиндә баш вермиш дәјишиклик һаггында статистик мә'луматлары ашкар етмәк вә фикир сөјләмәјин чәтинлији илк нөвбәдә, бу дөврдә икинчи мүфәссәл дәфтәрин олмамасыдыр. Һәр 20-30 илдән бир мүфәссәл дәфтәр тәртиб едән османлылар XVII әсрин әввәлләриндә јени дәфтәр үзәриндә ишә башламышдыларса да, көрүнүр, бу иши тамамлаја билмәмишдиләр. Бунун да сәбәбини шаһ I Аббасын 1612-чи илә гәдәр Ирәван әјаләти дахил олмагла Азәрбајчанын дикәр бөлкәләринин османлылардан азад етмәси үчүн апардығы мүһарибәләрин нәтичәси олараг ортаја чыхан гејри-сабит вәзијјәтдә вә бу торпагларын османлы идарәсиндән чыхмасында ахтармаг лазымдыр.

1639-1723-чү илләр Османлы-Сәфәви мүнасибәтләриндә гаршыдурманын арадан галхмасы Ирәван әјаләтинин демографик вәзијјәтинә дә өз мүсбәт тә'сирини көстәрмишди. 1647-чи илдә Азәрбајчанда олмуш османлы сәјјаһы Өвлија Чәләби "Сәјаһәтнамә"синдә Ирәванда 2.060 ев[1], 1673-чү илдә Ирәван әјаләтинин әразисиндән кечәрәк Исфаһана кедән Жан Шардән исә бу илләрдә Ирәван галасында тәхминән сәккиз јүз ев (тәгрибән 4.000 нәфәр) вә сакинләринин һамысынын да "тәмизганлы сәфәвиләр" олдуғуну јазырдылар[2]. Нахчыванда да шәһәр әһалисинин сајынын

1.Эвлия Челеби. Книга путешествий, с. 155.
2.Жан Шардән. Парисдән Исфаһана сәјаһәт. Франсыз дилиндән тәрчүмә едәни Вагиф Асланов. Бакы, 1994, с. 21.

артмасы мүшаһидә олунур: Өвлија Чәләби Нахчыван шәһәриндә 10.200, Жан Шардән исә тәгрибән 2.000 евин олдуғуну гејд едирләр[1].

Өвлија Чәләби вә Жан Шардәнин Ирәван вә Нахчыван шәһәрләринин әһалисинин сајы барәдә вердикләри мә'луматын там дәгиг олмасыны јәгин етмәк мүмкүн олмаса да, һәр һалда әјаләтдә вә шәһәрләрдә әһалинин сајында артыма доғру тәмајүлүн јаранмасыны сөјләмәк мүмкүндүр.

XVIII әсрин 20-30-чу илләриндә олан демографик вәзијјәт вә әһалинин етник тәркиби Ирәван әјаләтинин османлылар тәрәфиндән әлә кечирилмәсинә гәдәр баш вермиш һадисәләрлә шәртләнмишдир. Бу мәсәлә илә бағлы мараглы мә'луматлара османлы вә ермәни хроникаларында раст кәлмәк мүмкүндүр. Кәмани Мустафа ағанын "Рәван фәтһнамә"си, Абраам Јеревантсинин "1721-1736-чы илләр мүһарибәләринин тарихи" әсәрләриндә, "Аноним ермәни хроникасы"нда 1728-чи ил тарихли "Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"нин мә'луматларыны тамамлајачаг фактлар вардыр.

Кәмани Мустафа ағанын "Рәван фәтһнамәси"ндә османлы ордусунун Ирәван шәһәринин кәнарында сәфәвиләрлә апардығы илк дөјүшдә он минә гәдәр "гызылбаш"ын (түрк-мүсәлманын) вә ермәнинин гәтлә јетрилдији, он беш миндән чох гадын, оғлан вә гыз ушағынын әсир дүшдүјү гејд едилир[2]. Лакин Ирәван галасы уғрунда кедән дөјүшләрдә истәр һүчум едән османлылар, истәрсә дә гала мүдафиәчиләри чүз'и иткиләрә мә'руз галмыш, гала тәслим олдугдан сонра исә, галаны тәрк етмәк истәјәнләр үч күн әрзиндә өз маллары илә Тәбриз гапысындан сағ-саламат вә иткисиз чыхараг, галадан узаглашмышдыларлар[3].

Османлыларын Ирәван шәһәри вә галасы уғрунда апардыглары дөјүшләри тәсвир едән ермәни хроникаларында Ирәванын мүдафиәси тамам башга јөндә шәрһ едилир: бу јерләрин сәфәвиләрә дејил, ермәниләрә мәхсус олмасы, османлыларла дөјүш заманы сәфәвиләрин бу бөлкә үзәриндә

1.Эвлия Челеби. Книга путешествий. с. 114; Жан Шардән. Парисдән Исфаһана сәјаһәт, с. 63.

2.M.Aktepe. 1720-1724 Osmanlı-İran munasebetleri ve Silahşor Kemani Mustafa ağanın Revan fetihnamesi. İstanbul, 1970, s. 46-47

3.M.Aktepe, s. 68.

олан али һакимиjjәтинә бахмаjараг, османлылара һеч бир мүгавимәт көстәрмәдән чәкилиб галада кизләнмәләри, шәһәр вә галанын исә jалныз вә jалныз ермәниләр тәрәфиндән мүдафиә едилмәси, мүдафиә ишләринин Әлигулу хан тәрәфиндән деjил[1], Григори вардапет тәрәфиндән тәшкил едилмәси, османлыларын галаны вә шәһәри ала билмәк игтидарында олмамалары, дөjүшләрин jалныз католикосун ишә гарышмасындан вә хаһишиндән сонра даjандырылмасы, бунун мүгабилиндә исә османлыларын Ирәванын тәслими илә бағлы шәртләри хаинчәсинә позараг, дөjүшләрин даjандырылмасындан сонра галаjа дахил олуб ермәни дөjүшчүләрини күтләви шәкилдә гәтлә jетирмәси фикри әсас jер тутур[2].

Ирәванын мүдафиәсиндә түрк-мүсәлман әһалиси илә бәрабәр ермәниләрин дә иштиракыны инкар етмәдән, бир нечә мәгамы нәзәрә чатдырмағы мәгсәдәуjғун һесаб едирик. Әсәрләриндә ишыгландырдыглары мәсәләләрин хронолоҝиjасындан да көрүндүjү кими, Абраам Jеревантси дә, аноним хрониканын мүәллифи дә истифадә етдиjимиз әсәрләрини 1736-чы илдән сонра jазыб тамамламышдылар. Бу дөврдә османлылар Азәрбаjҹандан тамамилә чыхарылмыш, Сәфәвиләр дөвләти сүгут етмиш, өлкәдә али һакимиjjәт Афшарларын әлинә кечмишди. Бу дөврүн ермәни мүәллифләри дә сиjаси конjунктураны ермәни килсәсинин (стратежи бахымдан ермәни ичмасынын) мараглары үчүн истифадә етмәjә чалышмышдылар. Мисал үчүн, бу мүәллифләрин вурғуламаг истәдикләри бу иди ки, ермәниләр дә Афшарлар кими османлыларын һакимиjjәтини гәбул етмәjиб, онларла вурушмуш, дөвләти идарә едә билмәjән, өлкәни истила едәнләрдән хилас етмәjи бачармаjан Сәфәвиләр һакимиjjәтини инкар етмиш вә бу jөндә апарылмыш фәалиjjәтин әсас jүкүнү католикосун рәһбәрлик етдиjи ермәни килсәси башда олмагла ермәни ичмасы һәjата кечирмишди.

Ермәни хроникаларындакы мә'луматлара көрә, куjа

1.M. Aktepe. s. 50; Бу шәхс илә 1722-чи илдән Ирәван (Чухурсә'д) бәjләрбәjиси тә'jин олунмуш Кахетиjа чары Мәһәммәдгулу хан, фикримизчә еjни шәхс олмалы, садәчә олараг бу, Кәмани Мустафа аганын вә jахуд да онун әсәринин катибинин тәһрифидир.

2.Абраам Ереванци. История войн 1721-1736 г.г. Ереван, 1939, с. 19-21, 25, 28; Анонимная армянская хроника. Пер. с турецкого и примечания З.М. Буниятова. Баку, 1988, с. 12-13.

етник бахымдан Ирəван шəһəри вə галасынын сакинлəри ермəнилəр олмушду. Һалбуки, Ирəван уғрунда кедəн дөјүшлəрдə шəхсəн иштирак етмиш Кəмани Мустафа ағанын мə'луматлары бунун əксини сөјлəмəјə имкан верир: Ирəван галасынын тəслим олунмасы илə əлагəдар османлы ордусунун газисинин мəктубу османлыларын тəрəфинə кечмиш Ирəван əјалəтинин бəјлəри, Ирəван əтрафындакы кəндлəрин кəтхудалары, Карвансара кəндинин ағсаггаллары васитəси илə ермəнилəрə дејил, Кəмани Мустафа ағанын јаздығы кими "Ирəван галасынын үлəма вə əјанына" үнванланмыш, бу мəктуба чаваб олараг галанын тəслим олунмасы шəртини османлыларла бир нечə дəфə мүзакирə етмəјə кəлмиш шəхслəр дə ермəнилəр дејил, "гызылбаш"лар олмуш вə үмумијјəтлə, галанын тəслим олунмасыны гəбул етмəјəн шəхс дə галанын мүдафиəсиндə иштирак едəн ермəни дəстəсинин башчысы Григори вардапет дејил, məһз галанын мүдафиəсини тəшкил етмиш Əлигулу хан олмушду[1].

О ки галды Ирəван галасынын ермəни католикосунун васитəчилик етмəсиндəн сонра тəслим олунмасына[2], бу гала мүдафиəчилəринин вə сакинлəринин ермəнилəрдəн ибарəт олмасы илə əлагəдар дејилди. Садəчə олараг, османлыларын Əлигулу ханла јерли бој бəјлəри, кəтхудалары, ағсаггаллары васитəси илə апардыглары данышыглар сəмəрəсиз олмуш вə галаны аларкəн јерсиз итки вермəмəк хəтринə башга, нөвбəти васитəчи кими бу дəфə дə ермəни католикосу сечилмишди. Васитəчилик өз сəмəрəсини верди вə гала османлылара тəслим олду.

Белəликлə, 1724-1728-чи иллəр əрзиндə Ирəван əјалəтинин демографик вəзијјəтиндə османлыларла сəфəвилəр арасында Ирəван шəһəри əтрафында олмуш дөјүш нəтичəсиндə дəјишикликлəр баш вермишди (бу дөјүшдə јухарыда гејд етдијимиз кими, он мин "гызылбаш" вə ермəни гəтлə јетирилмиш вə он беш мин гадын вə ушаг əсир дүшмүшдү). Лакин Ирəван галасынын мүдафиəси заманы бөјүк бир иткинин олмадығыны да гејд етмəк кəрəкдир.

Инди исə нəзəрдəн кечирдијимиз мəсəлə илə бағлы Ирəван əјалəтинин 1728-чи ил тарихли муфəссəл дəфтəринə

1.M. Aktepe, s. 45-46, 48-49, 50-51.
2.Абраам Ереванци, с. 28.

мүрачиәт едәк. Мүфәссәл дәфтәрә көрә, әјаләт үзрә гејдә алынмыш 15.095 нәфәрдән 93,5%-и (14.122) евлиләр, 6,5%-и исә (973) субајлар иди. Һесабламаларымыза көрә бүтүн әјаләтдә јашајан 71.583 нәфәрдән 43.784 нәфәри (61,2%) түрк-мүсәлман, 27.799 нәфәри (38,8%) исә христианлар олмушду. Анчаг османлыларын Ирәван әјаләтинә гаршы һәрәкәт едәркән сечдикләри әсас һәдәф шиәләр олдуғу үчүн[1], гәтлә јетириләнләрин чохусунун да мүсәлман олмасы шүбһә доғурмур вә ејни заманда Ирәван әјаләтиндәки түрк-мүсәлман әһалисинин етник тәркибдә олан нисбәтини, 61,2%-и минимум кими гәбул етмәк лазымдыр.

Нәһајәт, Ирәван шәһәринин әһалисинин етник тәркиби барәсиндә. Мүфәссәл дәфтәрдә 428 евли түрк-мүсәлман, 224 евли вә 9 субај христиан гејдә алынмышды. Евлиләрин аилә тәркибини беш нәфәрдән көтүрмәклә, Ирәван шәһәриндә јашајан 3.369 нәфәрин 63,5%-и түрк-мүсәлман, 36,5%-и исә христиан олдуғуну гејд едә биләрик. Етник тәркиблә бағлы мәсәләни бунунла битирмәк оларды, анчаг Абраам Јеревантсинин әсәриндә вә “Аноним ермәни хроникасы”нда Ирәванда јүз христиан гарачы ("боша") аиләсинин тәгрибән 500 нәфәрин јашамасынын гејд едилмәси[2] бу мәсәләјә бир даһа нәзәр салмағы тәләб едир. Шәһәрдә 500 нәфәр христиан гарачынын јашамасы (шәһәр әһалисинин тәгрибән 14,9%-и) ермәни хроникаларынын мүәллифләринин иддиа етдији кими ермәниләрин Ирәван шәһәриндә әксәријјәт тәшкил етмәсини дејил, даһа аз сајда олмаларыны - 21,6% - сүбут етмәкдәдир[3].

1.1135/1722-чи ил тарихли фетванын мәтни үчүн бах: Y. Halacoğlu. XIV-XVII yüzyıllarda Osmanlılarda devlet ve sosyal yapı. Ankara, 1991, s. 187.

2.Абраам Јеревантси, с. 21; Абраам Јеревантсинин гејд етдијинә көрә Ирәванын мүдафиәси заманы христиан гарачылардан өлән олмамыш, јалныз гырх нәфәри јараланмышдыр. (Абраам Ереванци, с.23).

3.XVIII әсрин сонунда—XIX әсрин әввәлләриндә Ирәван ханлығынын әразисиндә христиан гарачылар јашамагда давам етмиш (Є. Ереванци. Джамбр. М.,1958, с. 370; И. Шопен. Исторический памятник состояния Армянской области в эпоху ее присоединения к Российской империи. Спб., 1852, с. 544, 632), һәтта XIX әсрин 20-30-чу илләриндә Османлы империјасындан Русијаја көчүрүлән вә мүасир Ермәнистанын шималына вә Күрҹүстанын Ахалтсих бөлкәсинә јерләшдирилмиш ермәниләр арасында хејли христиан гарачы да олмушду (әтрафлы мә'лумат үчүн бах: Г. Ваницианı. Армянские цыгане.— СМОМПК, 1901, вып. 29' с. 45-70).)

Ирәван әјаләти илә бағлы тәртиб олунмуш дәфтәрләр османлы табелијиндә олдуглары дөврдә Ирәван, Нахчыван вә Ордубадын шәһәр һәјатында дәјишмәләрин баш вердијини көстәрирләр: османлы дөврүндә Ирәван, Нахчыван вә Ордубад абадлашдырылмыш, чаме вә мәсчидләр, јени гала диварлары инша едилмиш, көһнәләри бәрпа олунмуш, тичарәт чанландырылмыш, алгы-сатгы гајдалары низама салынмыш, вәгфләрин фәалијјәти бәрпа едилмиш вә башга ишләр көрүлмүшдүр[1].

Ирәван әјаләтинин дәфтәрләри бөлкәдәки шәһәрләрин демографик вәзијјәти, топографијасы, дини вә сосиал тикилиләр вә башгалары һаггында бизә мә'лум олмајан фактлар верир. Мисал үчүн әкәр XVI әсрин сонунда шәһәр әһалиси әјаләт әһалисинин 10,9%-ни тәшкил едирдисә (бу дөврдә Нахчыванда 4.208, Ирәванда - 2.000, Ордубадда исә 1.357 нәфәр јашајырды), XVIII әсрин 20-30-чу илләриндә Нахчыван санчағынын Ирәван әјаләтинин әрази-инзибати табечилијиндән чыхдығы үчүн, әјаләтин јеканә шәһәри олан Ирәванда әһалинин сајында артым мүшаһидә олунса да (бу дөврдә шәһәрдә 3.369 нәфәр адам вар иди), шәһәр әһалисинин бүтүн әјаләт әһалиси ичиндәки нисбәти хејли ашағы дүшмүш вә 4,7% олмушду.

Шәһәр топографијасына кәлдикдә, бу саһәдә дә хејли дәјишикликләрин шаһиди олуруг. Әкәр 1590-чы илдә Ирәван шәһәри 6 мәһәлләли (Дәрәкөј, Мардирос, Мәзәрә (?), Кичик Гајыг, Әјали, Бөркчү Оһан), Нахчыван шәһәри 11 мәһәлләли (Газији-чаһан /башга ады Хачә Мириxан иди/, Сејјид Һүсејн, Молла Әһмәд, Мирзәбәј, Шаһаб, Күнбәз /башга ады Нури-кәманлар иди/, Бала, Һачыбәј, Хузәмәрәк, Тизхиран, Гала, мәһәллеји-кәбран), Ордубад шәһәри исә 5 мәһәлләли (Минкис, Анбарас, Сәршәһәр, Күрдәтал /башга ады Мејдан иди/ вә мүсәлманларла гејри-мүсәлманларын биркә јашадыглары мәһәллеји-әраминә) шәһәрләр идиләрсә, 1728-чи ил

1.Бах: Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри, № 633, с. 4 12, 113, 120, 121, 124, 216; Ирәван әјаләтинин ичмал дәфтәри № 895, с. 18; Жан Шардән с. 22; З. Бүнјадов, Һ. Мәммәдов. Нахчыван дәфтәри-"Әдәбијјат вә инчәсәнәт" гәзети, 17.09.1985; З.М. Бүнјадов, Һ.М. Мәммәдов. Ордубад.-"Јени Ордубад" гәзети, 25-27 ијун, 4, 6, 8 ијул 1986; З.М. Буниятов, Г.М. Мамедов. Пространный дефтер санджака Нахичевань 1727 года.-в сб.: "Средневековый Восток: история и культура". Б., 1990, с. 112-123; F.M. Kırzıoğlu, s. 346-347; B. Kutukoğlu, s. 135-136.

Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәринә көрә, Ирәван шәһәриндә 4 мәһәллә (Көһнә шәһәр, Дәмирбулаг, Дәрәкәнди, Тәпәбашы) галмышды. (Јери кәлмишкән гејд едәк ки, 1727-чи илдә Нахчыван шәһәриндә ики - Ашағы вә Јухары мәһәлләләр, Ордубадда исә дөрд - Анбарас, Сәршәһәр, Ичтәрәнкә, Минкис мәһәлләләри вар иди)[1]. Шәһәр мәһәлләләринин азалмасы, шәһәр әһалисинин көчүб кетмәси илә дејил, әксинә, онларын бөјүјүб бирләшмәси вә јени адла адландырылмасы илә изаһ едилә биләр.

Дәфтәрләрин вә сәјјаһларын вердији мә'лумата көрә, Ирәван әјаләтинин шәһәр вә кәндләриндә хејли чаме вә мәсчид олмушдур. Мисал үчүн, 1590-чы илдә Нахчыван шәһәриндә 3 чаме вә 10 мәсчид (чамеји-Гызыл Арслан, чамеји-Мәһмәд кәтхуда, чамеји-Шәриф, Аға мәсчиди, Һачы Хәлил мәсчиди, Кечәчи мәсчиди, Молла Әһмәд мәһәлләсинин мәсчиди, Султан Маһмуд мәсчиди, Һачы Сани мәсчиди, Бәсри мәсчиди, Шејх Әминәддин мәсчиди, Әтмәлик (?) мәсчиди, Исмајилан мәсчиди), XVII әсрин орталарында Өвлија Чәләбинин јаздығына көрә, шүбһәли көрүнсә дә, 70 чаме вә 40 мәсчид, XVIII әсрин әввәлләриндә султан Мурад чамеси, Һәзрәт паша чамеси, ејни дөврдә Ордубадда исә султан Мурад чамеси олмушду[2]. XVI әсрин сонунда Ирәван шәһәриндә олан чаме вә мәсчидләр һаггында дәфтәрләрдә мә'лумат олмаса да, XVII әсрин орталарында Өвлија Чәләби вә Жан Шардән бурада бөјүк бир чаменин олдуғуну гејд етмишдиләр. XVIII әсрин 30-чу илләриндә исә Ирәван бәјләрбәјиси Ибраһим паша Ирәван галасында султан I Маһмудун (1730-1756) шәрәфинә чаме инша етдирмишди[3].

Мүһарибә илләриндә Ирәван әјаләтинин тәсәррүфат һәјатына вурулан зијанын тезликлә арадан галдырылмасы үчүн османлылар тәрәфиндән көрүлән мүһүм тәдбирләрдән бири дә вәгфләрин фәалијјәтини бәрпа етмәк олмушду. 1590-чы ил тарихли Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри белә вәгфләрин даһа чох Нахчыван гәзасынын әразисиндә

1.Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри, № 633, с. 24-28, 100-108; Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри, № 901, с. 24-32; Нахчыван санчағынын мүфәссәл дәфтәри, № 905, с. 10-12, 200-218.

2.Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри, № 633, с. 100-107; Нахчыван санчағынын мүфәссәл дәфтәри, № 905, с. 23-24, 218-219; Эвлия Челеби, с. 114-115.

3.Ирәван әјаләтинин ичмал дәфтәри, № 895, с. 18; Эвлия Челеби, с. 155; Жан Шардән, с. 22.

олдуғуну көстәрир. Османлылар онлардан әввәл бу бөлкәдәки вәгфләрин тә'сисчиләринин шәртләрини позмадан фәалиіјәт көстәрмәсинә фикир вермишдиләр. Мисал үчүн, Нахчыван шәһәринин газиси Мөвлана Сүлејман ики үзүм бағынын веркиләрини өдәдикдән сонра, кәлиринин јердә галан һиссәсини Нахчывандакы чамеји-шәрифин нәздиндә тикдирдији әчзахананын вә шәһәрдәки Шејх Әминәддин мәсчидинин хәрчләрини гаршыламаг үчүн ајырмыш, османлылар исә бу шәрти ејни илә дәфтәрә салмышдылар. Ордубад шәһәр газиси Баги әфәнди дә кәлиринин бир гисмини "Нахчыванда чамеји-кәбирдә һәр күн Гур'ани-әзимдән бә'зи чүз'и-шәриф охујанлара вә Нахчыванда олан Шејх Әминәддин мәсчидинин хәрчләринин өдәнмәси" үчүн ајырмышды. Гарабағ наһијәсинин Ачысу чифтлијиндән әлдә едилән кәлир *дә вәгфин тә'сисчиси тәрәфиндән Нахчывандакы чамеји-шә*рифин имам, хәтиб вә мүәззинләринә мааш шәклиндә верилмәси шәрти гојулмушдур. Битлис һакими Шәрәф ханын вә Маку санчагбәјиси Әвәз бәјин османлы султанына јаздыглары мәктуба әсасән, Нахчыван наһијәсинин Чәһри, Гывраг кәндләри вә Нуркүт мәзрә'әси әввәлки дөврләрдә олдуғу кими, Нахчыван әјанындан олан мөвлана Мәһәммәдин өвлад вәгфи кими гејдә алынмышдыр вә с[1]. XVII әсрдә Ирәван әјаләтинин әразисиндәки вәгфләр һаггында мә'луматлар азды. Бунунла белә Өвлија Чәләбинин јаздығына көрә, Ирәван шәһәри јахынлығында олан Сејфәддин вә Хочабағы кәндләри Ирәван ханынын, 1000 евдән ибарәт вә сакинләринин һамысынын шиә олан Сәдәрәк кәндинин кәлири исә имам Әли Рзанын вәгфи олмушдур[2]. XVIII әсрин 30-чу илләриндә Ирәван әјаләтиндә олан ики вәгф һаггында мә'лумат вардыр: јухарыда гејд етдијимиз кими, Ирәван бәјләрбәјиси Ибраһим паша Ирәван шәһәриндә вә Иғдыр наһијәсинин Ибраһимабад кәндиндә Султан I Маһмудун (1730-1736) шәрәфинә ики чамеји-шәриф тикдирмиш Ибраһим пашанын вә Ирәван газиси мөвлана Әһмәд Бәһаәддинин султана мүрачиәтиндән сонра вә сакинләринин һамысынын

1.Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри. № 633, с. 113, 124, 216, 285.
2.Эвлия Челеби. с. 112-113, 149, 155.

сүнну олдугу Ибраһимабад кәндинин 19 мин ағчалыг иллик кәлири чамеји шәрифин хидмәтчиләринин мааш вә дикәр хәрчләринин өдәмәк үчүн 1733-чү илдә вәгф е’лан едилмишди[1].

"Әһли-елм", үләма, сејидләр, танынмыш шејхләрин, мисал үчүн Нахчыван наһијәсинин Јоллу кәндиндә дәфн олунмуш Шејх Јусифин өвладлары "тәкалифи-өрфијјә" катеғоријасына дахил олан веркиләрдән азад олунмушдулар. Веркиләрдән азад олунмаг үчүн јерли әһалијә әлләриндә Ағгојунлу вә Сәфәвиләр дөврүндән галма сәнәдләри тәгдим етмәләри кифајәт едирди[2].

Османлы дөврү Ирәван әјаләтинин кәнд тәсәррүфаты кәлири бахымындан гоншу Кәнчә-Гарабағ вә Тифлис әјаләтләриндән кери галырды. Истәр XVI әсрин сонунда, истәрсә дә XVIII әсрин 20-30-чу илләриндә Ирәван әјаләтиндә әкилән дәнли биткиләрин чешидиндә һеч бир јенилик олмамышды. Бунунла бәрабәр үзүмчүлүк вә гојунчулуг чох инкишаф етмиш, анчаг Ирәван әјаләтиндә гејри-мүсәлман әһалинин дә јашамасына бахмајараг, донузчулуг инкишаф етмәмишди.

Дәфтәрләрин истәр тарихчи, истәрсә дә дилчиләр үчүн марагды олан јөнләриндән бири дә бизчә јер адлары олмалыдыр[3]. XVI әсрин сонунда Ирәван әјаләтиндә 1.883 кәнд, 62 мәзрә’ә, 5 чифтлик вә 1 зәмин ады гејдә алынмышдыса, XVIII әсрин 20-чи илләриндә бурада әрази-инзибати дәјишикликләр нәтичәсиндә абад кәндләрин сајы 1.423, бош галмыш кәндләрин сајы 89, мәзрә’әләрин сајы 120 олмушду. Бундан әлавә бу дөврдә дәфтәрдә 9 јајлаг вә 1 отлаг ады гејдә алынмышдыр. Үмумијјәтлә, бу јер адларынын "башга ады"ны да бу сијаһыја әлавә етсәк һәр ики дөврдә јер адларынын сајы ики минә јахын олмушду.

1.Ирәван әјаләти ичмал дәфтәри, № 895, с. 18.
2.Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри, № 633, с. 114,117,120,121,216 вә б.
3.XVI әср Ирәван әјаләтинин јер адлары һаггында бах: Әлавә 2; 1921-1988-чи илләр әрзиндә Ермәнистанда дәјишдирилмиш түрк мәншәли јашајыш мәскәнләринин сијаһысы үчүн бах: Назим Мустафа. Ермәни сахтакарлығы—ермәни хәјанәти.-"Елтуран /Милли мәсәләләр/" журналы, 1994 №-1-2, с. 35-47.

1728-ЧИ ИЛ ТАРИХЛИ "ИРӘВАН ӘЈАЛӘТИНИН ИЧМАЛ ДӘФТӘРИ".

Тәгдим етдијимиз "Ирәван әјаләтинин ичмал дәфтәри" Османлы империјасынын һәрби, сосиал вә игтисади структуруну әкс етдирән тимар системи илә әлагәли олдуғу үчүн, ичмал дәфтәрини арашдырмаздан әввәл, тимар системинин маһијјәти һаггында гыса мә'лумат вермәк истәрдик[1].

Османлы империјасында үч (мири, мүлк, вәгф) һүгуги категоријаја ајрылан вә кәлир тә'мин едән әразидән бөјүк әһәмијјәт верилдији мири (дөвләт) әразинин һәрби хидмәт, мүәјјән вәзифә вә өһдәчилик гаршылығында кәлир гајнаглары үзәриндә ајры-ајры шәхсләрин сәлаһијјәтинин танынмасы тимар системи кими тә'риф едилир.

Һәчми дөвләт тәрәфиндән мүәјјән едилән кәлир гајнағынын үмуми ады "дирлик" иди. Башда султан олмагла јүксәк вәзифәли дөвләт адамларына верилән дирликләрә хасс, онлардан рүтбәчә ашағы оланлара верилән дирликләрә зеамәт, сувариләрә (сипаһи) вериләнләрә исә тимар дејилирди. Адларыны гејд етдијимиз дирликләр ејни заманда кәлирләринин һәчминә көрә дә бир-бириндән фәргләнирдиләр: хассларын иллик кәлири 100 мин ағчадан јухары олмуш, зеамәтләрин иллик кәлири 20 мин ағча илә 99.999 ағча арасында дәјишмиш, тимарларын иллик кәлири исә 20 мин ағчадан ашағы мүәјјән едилмишдир.

Хасслар вә зеамәтләр саһибләринин вәзифәдә олдуғу мүддәтә верилирди. Тутдуглары вәзифәдән чыхдыгдан вә јахуд чыхарылдыгдан/өлдүкдән сонра бу вәзифә саһибләринин хасс вә зеамәтләри онларын јеринә тә'јин едиләнләрә верилирди. Саһибләринин гануна зидд һәрәкәти мүшаһидә едилмәдикчә, тимарлар онлара өмүрлүк верилир, өлдүкдән сонра да мүәјјән едилмиш шәртләрлә оғлуна верилирди. Лакин өвладына тимарын там кәлири дејил, јалныз

1. Тимар системи һаггында әтрафлы бах: O.d. Barkan. Timar.-İA, 1972, c. XII, s. 286-333; ејни мүәллиф. Feodal düzen ve osmanlı timari.-O.d. Barkan. Türkiyede toprak meselesi. Toplu eserler. I. İstanbul, 1980, s. 873-895; N. Beldiceami. XIV yüzyıldan XVI yüzyıla Osmanlı devletinde timar. Çev. M.A. Kılıcbay. Ankara, 1985; H. İnalcık. Adaletnameler.- "Belgeler", 1967, c. II, s. 49-165 вә с.

"гылынч" ады верилән вә 3 мин ағчадан артыг олмајан әсас һиссәси верилирди. Тимар саһибинин сағлығында көстәрдији хидмәтләрә көрә "тәрәгги" ады илә верилән әлавә кәлирләр исә тимар саһибинин оғлуна бу дирлик үчүн мүәјјән едилмиш шәртләри үзәринә көтүрдүјү һалда верилирди.

Дирлик саһибләри дирликләринин тәсәррүфат вә дикәр идари мәсәләләри үчүн мә'сулијјәт дашыдыгларына көрә, ганунамәләрдә дирлик саһибләринә "саһиби-әрз" дејилирди. "Ирәван әјаләтинин ичмал дәфтәри"нә сонрадан дәркәнар шәклиндә едилмиш әлавәләрдә истифадә олунмуш "саһиби-әрз" терминини "торпаг саһиби" шәклиндә тәрчүмә етмишиксә дә, бу дирлик саһибинин торпаг үзәриндәки мүлкијјәти мә'насында дејил, садәчә олараг, бу дирлијин әразисиндә истеһсал илә мәшғул оланларын өдәдикләри веркиләрин өз хејринә топланылмасы һүгугу мә'насында баша дүшүлмәлидир. Бир сөзлә, дирлик саһибләри торпағын саһиби олмамыш, лакин дирлијин тәсәррүфат һәјатына нәзарәт етмәли, мүфәссәл дәфтәрдә көстәрилән веркиләри топламалы, мүһарибә олдуғу дөврдә бир чағырышчы кими, тимар саһибләри һәр үч мин ағча кәлири үчүн, зеамәт саһибләри исә һәр беш мин ағча кәлири үчүн бир јараглы сүвари чыхармалы идиләр.

Бу үсул илә Османлы империјасында дөвләт веркиләрин топланыб мәркәзи хәзинәјә көндәрилмәсинин тәшкили кими кәрәксиз бир ишдән гуртулур вә веркиләрин топланмасы ишини дирлик саһибләринин үзәринә гојурду. Беләликлә дә, дөвләт дирлик саһибләринә ејни заманда ики функсијаны јеринә јетирдирди: тәсәррүфат һәјатына нәзарәт етдирир вә мүһарибә дөврүндә ордунун әсасыны тәшкил едән сүвариләр бөлүмүнү формалашдырырды.

Үмумијјәтлә, тимар системи үч тәмәл дајағын (дөвләт-рәаја-дирлик саһиби) мүнасибәтләринин гануни әсасыны мүәјјән едәрәк, торпағын мүлкијјәтини ("рекабе") дөвләтә, торпагдан истифадә һаггыны ("тасарруф") кәндлијә, истеһсалчынын дөвләтә өдәјәси веркиләрин топланмасы һүгугуну (ганунамәләрдә "нема", фаиз/кәлир мә'насында) да дирлик саһибинә аид етмишди.

Әкилиб-бечәрмә үчүн јарарлы олан әрази кәндлијә өмүрлүк верилир вә бу әрази үчүн кәндли тапу (торпағын паспортуну) алырды. Кәндли өлдүјү һалда әкиб-бечәрдији

торпаг саһәси мираса чеврилирди. Торпаг әкиб-бечәрән кәндли гаршысында бир нечә шәрт гојулурду ки, бунлардан бир нечәсини гејд едәк: мүфәссәл дәфтәрдә көстәрилән веркиләри лазым олан һәчмдә вә гајдада дирлик саһибинә вермәли, она верилән торпаг саһәсини сәбәбсиз тәрк етмәмәли вә әкилиб-бечәрилмәмиш гојмамалы иди. Әкс тәгдирдә кәндлијә гаршы өлчү көтүрүлүрдү. Мисал үчүн, она верилән торпағы үч ил әкиб-бечәрмәздисә, дирлик саһиби торпаг саһәсини кәндлидән алыб, тапу илә башга бирисинә верир, әкәр һеч бир сәбәб олмадан кәндли торпаг саһәсини атыб, кәнддән чыхыб кедәрдисә, дирлик саһиби он беш ил әрзиндә ону ахтарыб тапыб, кери гајтара биләрди. Лакин бу тәһкимчилик кими баша дүшүлмәмәлидир: кәндли өз торпаг саһәсини әкиб-бечәрмәк истәмәздисә, торпаг саһәсинин әкилиб-бечәрилмәмәси нәтичәсиндә дирлик саһибинә, долајысы илә дә дөвләтә дәјә биләчәк зијаны "чифтбозан" веркиси ады илә әввәлчәдән өдәјир, сонра исә истәдији јерә кедәр, ја да ки, кәнддә галыб әкинчиликлә бағлы олмајан дикәр кәлир кәтирән саһә илә, мисал үчүн кәлир веркиси *өдәмәклә сәнәткарлығын* һәр һансы бир саһәси илә, тичарәтлә вә с. мәшғул ола биләрди.

Бунунла бәрабәр дирлик саһибинин дә кәндли гаршысында өһдәчиликләри вар иди: дирлик саһиби она верилән дирлик әразисиндә әмин-аманлыға чавабдеһ олан шәхс кими, бөлкәдә асајиши горумалы, кәндлинин чанынын, малынын, мүлкүнүн тохунулмазлығыны вә ејни заманда кәндлијә тәсәррүфат *ишләриндә лазым ола биләчәк истеһсал аләтләри*, тохум вә күбрә илә тә'мин етмәли, кәндлијә нәглијјат чәтинлији јаратмадан, әввәлчәдән разылашдырылмыш јердә натурал веркиләри топламалы иди.

Натурал веркиләри өдәдикдән сонра, кәндли артыг галан мәһсулуну санчаг дахилиндәки базарда сата биләрди. Әкәр санчағын еһтијачындан артыг мал истеһсал едилмишдисә, кәндли мәһсулуну гоншу, хүсусилә дә еһтијачы олан санчаға апара биләрди. Бунунла да артыг мәһсулу боллуг олан санчаға апармагла, арада гијмәтләрин сүн'и шәкилдә ашағы салдырылмасынын вә јерли истеһсалчыја зијан вурулмасынын гаршысы алынмыш олурду.

Үмумијјәтлә исә, османлы идарә системиндә, хүсусилә әрази-инзибати гурулушун мүәјјәнләшдирилмәсиндә бөјүк

әһәмијјәт верилән санчағын сәрһәдләрини османлылар кәлишикөзәл шәкилдә дејил, о јерин әһалисинин вә ејни заманда ишчи гүввәсинин сајыны, торпагларынын әһалисини әрзагла тә'мин етмәк бахымындан мәһсулдарлығыны мүәјјән етдикдән сонра тә'јин едирдиләр. Буна көрә дә, тәбии фәлакәтләри чыхмаг шәрти илә орта әсрләрдә османлылар кәнд тәсәррүфаты мәһсулларынын гытлығы проблеми илә үзләшмәмишдиләр.

Тимар системиндә верки мүкәлләфијјәти дашыјанларын аилә вәзијјәтиндән (евли, субај) асылы олараг, һимајәсиндә олан адамларын сајы нәзәрә алыныб "дөнүм" илә өлчүлән торпаг саһәси ("чифт") верилирди. Әкин үчүн ајрылан торпаг саһәси мәһсулдарлығына көрә 70-150 дөнүм (1,—4 - 2,—8 һектар) арасында дәјиширди.

Кәнд јерләриндә јашајан дирлик саһибләринин өзләринин дә әкиб-бечәрмә үчүн торпаг саһәси олмуш, лакин саһәси бахымындан онларын торпаг саһәси кәндлиләрдә олан торпаг саһәсиндән артыг ола билмәзди. Дирлик саһибләри әкиб-бечәрдикләри торпаг саһәси үчүн өдәнәчәк верки дә дахил олмагла бүтүн веркиләрдән азад идиләр.

XVI әсрин сонуна гәдәр нормал фәалијјәт көстәрмиш тимар системи бу дөврдә хүсусилә нәзәрә чарпан әһали артымы нәтичәсиндә өз функсијасыны јеринә јетирә билмәмиш, сонра исә ифлич вәзијјәтинә дүшмүшдүр. Әһалинин артымы вә бунунла бағлы олараг бош олан әкилән торпагларын азалмасы, "чифт"ләрин парчаланмасына (хырдаланмасына) вә ејни заманда чәмијјәтдә "хүсуси хидмәтләри" олан шәхсләрин чохалмасы мүгабилиндә бош дирликләрин олмамасы илә әлагәдар дирликләрин, хүсусилә тимарларын иллик кәлиринин бу јени шәхсләр арасында бөлүнмәсинә кәтириб чыхармышдыр. Кәлири аз олан вә јахуд да азалан дирлик саһибләри мүһарибә дөврүндә әскәр чыхара билмәмиш вә әксәр һалларда мүһарибәдә иштирак етмәкдән ачыг шәкилдә бојун гачырмыш, дирлијин тәсәррүфат һәјатыны нәзарәтсиз гојмуш, кәндлиләрин әмин-аманлыг ичиндә јашамасыны тә'мин етмәкдән имтина етмишдиләр. Бу исә өз нөвбәсиндә дирликләрин мөвчуд олмасына бахмајараг, тимар системинин маһијјәтинин итирилмәсинә кәтириб чыхармышды.

Ордунун дирлик саһибләри вә онларын чыхардыглары

әскәрләрдән мүтәшәккил олан сувариләрдән мәһрум олунмасы, дөвләти даими, маашлы әскәр сахламаға вә онлара мааш кими өдәнәчәк вәсаитин гајнағыны арамаға сөвг едир. Белә гајнаг гануна зидд һәрәкәт едән, өз функсијасыны јеринә јетирмәјән дирлик саһибләринин дирликләри олмушду: иллик кәлири ичмал дәфтәрә көрә мүәјјән едилән дирликләр дөвләт тәрәфиндән илтизама верилмәјә башланыр.

Илтизам үсулу ганунла мүәјјән едилмиш дөвләт кәлиринин (веркиләрин) мүәјјән бир һиссәсинин (мүгатиә) топланмасы шәртләрини үзәринә көтүрмүш мүлтәзим тәрәфиндән өз хејри дә нәзәрә алынмагла јығылыб хәзинәјә тәһвил верилмәси үсулу иди.

Илтизам үсулунун кениш јајылмасы, кәлир гајнагларынын мүгатиәјә ајрылмасы тимар системинин әһәмијјәтини һечә ендирмишдир."Ирәван әјаләтинин ичмал дәфтәри"нин тәртиби дә мәһз бу дөврә тәсадүф едир.

Ичмал дәфтәрә көрә, Ирәван әјаләтиндә мири әразинин дирликләри хасс, зеамәт вә тимар формасында тәмсил олунмушдулар.

Султан вә бәјләрбәји хассларындан ибарәт олан хасслар истәр иллик кәлири, истәрсә дә кәлир гајнагларынын чоғрафијасы бахымындан диггәти чәлб едирләр. Бунларын арасында да султан хассларынын (хассһаји-һумајун) кәлири јүксәк олмушдур. Нахчыван санчағы да дахил олмагла бүтүн әјаләт үзрә кәлирин (12.283.819 ағча) 73,3%-и (8.998.339 ағча) султан хассларынын пајына дүшүрдү. Ејни вәзијјәти султан хассларынын кәлир гајнагларына дә аид етмәк олар: әјаләтдә гејдә алынмыш 1.798 кәлир көтүрүлән објектләрин (кәнд, мәзрә'ә, јајлаг, гышлаг, отлаг вә с.) 1.120-си (63,3%) султан хассларынын иди. Иллик кәлири 727.285 ағча вә јахуд әјаләт кәлиринин 5,9%-ни тәшкил едән бәјләрбәји хассларына (хассһаји-мирмиран) Гырхбулаг, Карби, Карни наһијәләринин 19 кәндинин, Әлинчә наһијәсинин Хачапараг кәндинин вә Ирәван әјаләтинин бир нечә гышлағынын иллик кәлири верилмишдир.

Үмумијјәтлә, Ирәван әјаләтинин иллик кәлириндә хассларын кәлиринин хүсуси чәкиси 79,2%-ә (9.725.624 ағча) бәрабәр иди. (Нахчыван санчағында - 94,1% иди).

Зеамәтләрә кәлинчә, гејд етмәк лазымдыр ки, сајы 15 олан бу дирлик формасы Нахчыван санчағы әразисиндә

олмамыш, Карби наһијәсиндә 9 зеамәт вә һәрәсиндә бир зеамәт олмагла Гырхбулаг, Карни, Карби, Веди, Абаран, Дәрәчичәк наһијәләриндә вә Шүрәкәл ливасында гејдә алынмышды. Адларыны чәкдијимиз әрази-инзибати ваһидләринин 28 кәндинин, 12 мәзрә'әсинин вә 6 гышлағынын 335.300 ағчаја бәрабәр иллик кәлири (әјаләт кәлиринин 2,7%-и) зеамәтләр үчүн ајрылмышды.

Бу зеамәтләрин алтысынын кәлири 20.000 агча, дөрд зеамәтин кәлири 21.000-23.000 ағча, үчүнүнкү 23.000-25.000 ағча вә икисинин кәлири 25.000-30.000 ағча арасында олмушду. Көрүндүјү кими, јајылма чоғрафијасы мәһдуд олан зеамәтләрә ајрылмыш иллик кәлир зеамәтләр үчүн нәзәрдә тутулмуш иллик кәлирин минимум һәддиндә иди.

Кәлир објектләринин сајы вә әјаләтин иллик кәлириндән ајрылан пајын һәчми бахымындан тимарлар султан хассларындан сонра икинчи јердә идиләр. "Ирәван әјаләтинин ичмал дәфтәри"ндә Нахчыван санчағында олан 32 тимар да дахил олмагла Шүрәкәл ливасында (122), Карби (104), Карни вә Веди (84), Гырхбулаг (78), Абаран (52) вә Дәрәчичәк (31) наһијәләриндә чәми 503 тимар гејдә алынмышдыр ки, бунлардан да ијирми биринин кәлири бир нечә шәхс арасында бөлүшдүрүлмүшдүр[1]. Нахчыван санчағындакы тимарлара верилән објектләрин кәлиринин чох ашағы сәвијјәдә олмасы вә ејни заманда бир тимар үчүн бир објектин верилмәси илә әлагәдар, тимарларын кәлири "гылынч" һәддиндә, јә'ни минимум дәрәчәдә олмуш вә бундан долајы бир објектин кәлири дирлик (тимар) кими јалныз бир шәхсә верилмишдир.

Иллик кәлиринин һәчми 2.222.895 ағча олан тимарлар 534 кәнд, 60 мәзрә'ә, 8 гышлаг вә 5 мәһәлләни әһатә едирдиләр.

Дирликләрин кәлиринин гајнағыны нәләр тәшкил етдији һаггында ичмал дәфтәрдә мә'лумат мәһдуд олса да, Ирәван әјаләтинин вә Нахчыван санчағынын ејни дөврдә тәртиб едилмиш мүфәссәл дәфтәрләри бу мәсәләјә ајдынлыг кәтирирләр. Мүфәссәл дәфтәрләрә әсасән сөјләјә биләрик ки,

---

1.Кәлири бөлүшдүрүлмүш тимарлар Дәрәчичәк (8), Абаран (6), Карни, Веди (4) вә Карби наһијәләриндә (3) гејдә алынмышдыр.

бу дирликләрин кәлиринин әсасыны кәнд тәсәррүфатынын ајры-ајры саһәләриндән әлдә едилән кәлирләр тәшкил етмишдир. Султан хассларынын кәлиринә исә көстәрилән кәлирләрдән әлавә бүтүн әјаләт вә онун шәһәрләриндәки истеһсал објектләри илә бәрабәр базар вә көмрүк рүсумлары, раһдарлыг бачлары да дахил едилмишдир. Мисал үчүн, Ирәван шәһәр көмрүјүнүн, шамханасынын, дәббагханасынын, гәссабханасынын, зәрбханасынын мүгатиәләри, Ирәван әјаләтинин сабунхана, мизан мүгатиәләри, Көјчә көлүн мүгатиәси, Мәзрә'ә, Көјчә наһијәләринин вә Дәрәләјәз наһијәсинин Шаһјурду мәзрә'әсинин раһдарлыг бачы, Гарабағ наһијәсинин үч дуз мә'дәнинин илтизамы султан хассларына аид едилмиш вә бунлардан әлдә едилән 2.612.000 ағча иллик кәлир султан хассларынын үмуми кәлиринин 29%-нә, бүтүн әјаләт кәлиринин исә 21,3%-нә бәрабәр иди.

Дирликләрин структуру вә хүсусилә зеамәт илә тимарларын кәлири XVIII әсрин 20-30-чу илләриндә Ирәван әјаләтиндә тимар системинин нормал фәалијјәт көстәрмәсинә шүбһә илә бахмаға әсас верир. Нахчыван санчағында 32 тимарын иллик кәлиринин 102.200 ағча һәчминдә олмасы, Ирәван әјаләти вә шәһәриндәки кәлир објектләринин мүгатиәсинин исә Нахчыван санчағыны чыхмагла әјаләтдәки 471 тимарын вә 15 зеамәтин иллик кәлириндән (2.120.695 ағча) хејли чох олмасы (2.612.000 ағча), Ирәван әјаләтиндәки дирликләрин структурунда хассларын хејринә чидди дәјишикликләрин баш вермәси тимар системинин нә дәрәчәдә ишләк олдуғуну ачыг шәкилдә көстәрмәкдәдир.

Әкинчилик вә һејвандарлыгла мәшғул олдуғу үчүн јајлаг-гышлаг һәјаты кечирән Ирәван әјаләтинин түрк-мүсәлман әһалисинин бир гисминин арашдырдығымыз ичмал дәфтәрдә мәнсуб олдуғу чамаат, әширәт вә тајфа һаггында мә'луматлара да раст кәлмәк мүмкүндүр[1]. Дәфтәрдә ады чәкилән 30 чамаат вә әширәтин 72 тајфасы ајры-ајры јашајыш мәскәнләринин сакинләри кими Карби (18),

1.Ичмал дәфтәрин бу мә'луматларыны арашдыраркән, ејни топлулуғун каһ чамаат, каһ да ки әширәт кими гејдә алындығы илә гаршылашырыгса да, көрүнүр бу терминләрин һәмин чамаат вә әширәтләр һаггында мә'лумат верән әһали арасында гәбул олунмуш ејни мә'налы терминләр кими ишләнмәсинә көрә, дәфтәрин тәртибчиләри дә јерли әһалидән алдыглары мә'луматы дәјишдирмәдән дәфтәрә салмышдылар.

Хынзырәк (14), Аралыг (10), Маку (8), Иғдыр (5), Шәрур (3), Карни (2), Гырхбулаг (2), Веди (1), Сисјан (1), Сүрмәли (1) наһијәләриндә вә Шүрәкәл ливасы әразисиндә гејдә алынмышдылар. Бу 30 чамаат вә әширәтдән он једдиси бир топлулугдан, јердә галанлары исә бир нечә тајфадан ибарәт олмушдулар.

Бир топлулугдан ибарәт чамаат вә әширәтләрдән Зәнкәнә, Гәмәрли (Хынзырәк наһијәси), Түркманлы, Јува, Месинли, Алабатанлы, Сәр (Карби наһијәси), Һачылы (Веди наһијәси), Ирәмли, Һачумлу (Шүрәкәл ливасы), Пирили (Сүрмәли наһијәси), Күрдләр, Гараһачылы (Иғдыр наһијәси), Шамданкәлән Гузучу, Мүрсәлли (Аралыг наһијәси), вә Кәнкәрлиләрин (Сисјан наһијәси) ичмал дәфтәрдә адлары чәкилир.

Бир нечә тајфадан ибарәт олан чамаат вә әширтәләр арасында Дүмбүли (17)[1], Гузукүдәнли (7), Рејһанлы (5), Шагиабад (5), Муғанлы (3), Бајат (3), Шејикли (3), Синли (2), Нәчли (2), Күрдвәли (2), Гарачалар (2), Әјләнли (2) вә Дашанлылары (2) гејд етмәк олар. Бунлардан Дүмбүлиләр Маку (8), Хынзырәк (7) вә Шәрур (2) наһијәләриндә, Гузукүдәнлиләр Карби (4) вә Аралыг (3) наһијәләриндә, Рејһанлылар Хынзырәк (3), Иғдыр (1) вә Аралыг (1) наһијәләриндә, Шагиабадлылар Карни (3) вә Хынзырәк (2) наһијәләриндә, Муғанлылар Шүрәкәл ливасында (3), Бајатлылар Карби (3) вә Шәрур (1) наһијәләриндә, Шејиклиләр Аралыг наһијәсиндә (3), Синлиләр Карби (1) вә Хынзәрәк (1) наһијәләриндә, Нәчлиләр Гырхбулаг наһијәсиндә (2), һәрәси ики тајфа олан Күрдвәлиләр, Гарачаларлылар вә Әјләнлиләр Карби наһијәсиндә, Дашанлылар исә Аралыг наһијәсиндә (1) вә Шүрәкәл ливасында (1) јашамышдылар. Лакин ичмал дәфтәрдә әксәр јашајыш мәскәнләринин әһалисинин мәнсуб олдуғу чамаат вә әширәт һаггында мә'лумат верилмәсә дә, ады дәфтәрә дүшмүш јер адларындан, мисал үчүн, Бајындырлы (с. 135), Бичәнәк (с. 162), Бәјдили (с. 5), Бозчалы (с. 80), Гарагојунлу (с. 20, 77), Гархын (с. 54), Гыпчаг (с. 122), Әфшар (с. 10, 87, 142), Оғуздаш (с.

---

1. Ичмал дәфтәрдә бу топлулуғун ады "Дүмбүли" илә бәрабәр "Дүнбүли" шәклиндә дә јазылмышдыр. Һәр ики адын ејни топлулуға аид олдуғуну нәзәрә алараг, мәтндә онларын орфографијасында дәјишиклик етмәдик.

4), Тәкә (с. 46), Тәкәчиг (с. 105), Тәрәкәмәләр (с. 74), Чәлајирли (с. 20) вә с. - онларын һансы бојдан олмасыны чох асанлыгла мүәјјән етмәк мүмкүндүр.

Топонимика илә мәшғул олан алимләрин мүгајисәли тәдгигат апармаларына имкан јаратмаг хәтринә, гыса шәкилдә танытдығымыз 1728-чи ил тарихли "Ирәван әјаләтинин ичмал дәфтәри"нин мәтниндән сонра XVI әср Ирәван әјаләтинин јер адларынын сијаһысыны да әлавә етмәји лазым билдик.

Нәһајәт, нәшр етдијимиз бу ичмал дәфтәрин ксеросурәтини бизә көндәрмиш достумуз профессор Рефет Јинанча вә дәфтәрин османлыча тәртиб етдијимиз мәтнини охујуб гејдләри илә көмәклик көстәрмиш профессор Бәһаәддин Једијылдыза өз дәрин тәшәккүрүмүзү билдиририк.

Китабын нәшр олунмасында һәр чүр көмәји көстәрмиш Азәрбајчан ЕА Әлјазмалар Институтунун шө'бә мүдири, филолокија елмләри намизәди Зәминә ханым Һачыјеваја миннәтдарлығымызы билдирир вә јарадычылыг уғурлары диләјирик.

Бакы шәһәри, 21 сентјабр 1994-чү ил.

ÖZET

1724 tarihinde Osmanlı idaresine katılan Revan eyaletinde dört yıl süren tahrir sonucu, 1728 tarihinde 2 defter – Mufassal ve icmal defterler hazırlanmıştı.

Yayınladığımız icmal defter İstanbul'da Başbakanlık Osmanlı Arşivindedir (No 895). İlk sayfasında Sultan III Ahmedin (1703-1730) tuğra ve buyuruldu olan 168 sayfalık icmal defter Osmanlı dönemi Revan şehri Kırkbulak, Karbi, Maku, Hınzırek, Karni, Vedi, Dereçiçek, Abaran, Gökçe, Mezre'a, Sürmeli, Iğdır, Aralık, Şerur, Zarzemin nahiyeleri, nahiyeleri belirtilmeyen Şüregel livası ve Nahçıvan livasında (Nahçıvan, Elince, Sair Mevazi, Dereşahbuz, Mülk-i Arslan, Mevazi-yi Hatun, Karabağ, Kışlağat, Dereşam, Azadciran, Şorlut, Derenürgüt, Dereleyez ve Sisyan nahiyeleri) dirliklerin durumu hakkında çok değerli bilgiler vermektedir.

Hass, zeamet ve timar şeklinde temsil olunan miri arazinin dirliklerinden sultan ve beylerbeyi hasları gerek yıllık geliri, gerekse gelir kaynaklarının coğrafyası açısından ilgi çekicidir.

Revan eyaletinin gelirinin (12.283.819 akçe) % 73,3'ü (8.998.339 akçe), 1.798 gelir temin eden objektin (karye, mezre'a, yaylak, kışlak, otlak ve b.) 1.120'i (% 63,3) sultan haslarının (hassha-yi hümayun) idi. İrevan şehir gümrüğü, şemhane, dabbakhane, kasabhane, darbhane muktaaları, İrevan eyaletinin sabunhane, boyahane, mizan muktaaları, Gökçe gölün muktaası, Mezre'a, Gökçe nahiyelerinin ve Dereleyez nahiyesi Şahyurdu mezre'asının rahdarlık bac'ı, Karabağ nahiyesinin üç tuz ocağının iltizamı sultan haslarına ait idi. Bunların temin ettiği 2.612.000 akçelik yıllık gelir sultan haslarının toplam gelirinin % 29'u, eyalet gelirinin ise % 21,3'e beraber idi. Yıllık geliri 727.285 akçe (eyalet gelirinin % 5,9'u) olan beylerbeyi haslarına (hassha-yi mirmiran) Kırkbulak, Karbi, Karni nahiyelerinin 19 köyünün, Elince nahiyesi Haçaparaq köyünün ve Revan eyaletinin bir kaç kışlağının yıllık geliri verilmişti.

Genellikle, Revan eyaletinin yıllık gelirinin % 79,2'i (9.725.624 akçe) sultan ve beylerbeyi haslarının hissesine düşüyordu.

Zeametlere gelince, sayısı 15 olan bu dirliklerden dokuzu Karbi nahiyesinde ve birer zeamet de Kırkbulak, Karni, Karbi, Vedi, Abaran, Dereçiçek nahiyelerinde ve Şüregel livasında olmuştu. Adı geçen nahiye ve Şüregel livasının 28 köyünün, 12 mezre'asının ve 6 kışlağının 335.300 akçelik yıllık geliri (eyalet gelirinin % 2,7'i) zeametler için ayrılmıştı. Bu zeametlerin altısının geliri 20.000 akçe, dört zeametin geliri 21.000-23.000 akçe, üçününkü 23.000-25.000 ve ikisinin geliri 25.000-30.000 akçe olmuştu. Görüldüğü gibi, yayılma coğrafyası sınırlı olan zeametlere ayrılmış yıllık gelir zeametler için öngörülmüş yıllık gelirin minimumunda idi.

Gelir objektlerinin sayı ve eyaletin yıllık gelirinden ayrılan hissenin hacmı açısından timarlar sultan haslarından sonra, ikinci yerde idiler. «Revan eyaleti icmal defteri»ne göre Nahçıvan livasında olan 32 timar dahil, Şüregel livasında 122, Karbi nahiyesinde 104, Karni ve Vedi nahiyelerinde 84, Kırkbulak nahiyesinde 78, Abaran nahiyesinde 52 ve Dereçiçek nahiyesinde 31 timar olmak üzere Revan eyaletinde toplam 503 timar olmuştu. Bu timarlardan yirmi birisinin geliri bir kaç kişi arasında paylaştırılmıştı. Nahçıvan livasında verilen objektlerin gelirinin çok düşük olması, ayni zamanda bir timara bir objektin verilmesi ile ilgili olarak, timarların geliri «kılıç» ile sınırlanmış ve dirlik sahiplerine «terakki» verilmemişti. Yıllık gelirinin hacmı 2.222.895 akçe olan timarlar 534 köyü, 60 mezre'ayı, 8 kışlak ve 5 mahalleyi içine alıyorlardı.

Ziraat ve heyvancılıkla uğraştığı için yaylak-kışlak hayatı süren İrevan eyaletinin türk-müslüman nüfusunun bir kısmının yayınladığımız bu defterde mensup olduğu cemaat, aşiret ve taife hakkında da bilgiler vardır.

Defterde adı geçen 30 cemaat ve aşiretin 72 taifesi Karbi (18), Hınzırek (14), Aralık (10), Maku (8), Iğdır (5), Şerur (3), Karni (2), Kırkbulak (2), Vedi (1), Sisyan (1) nahiyelerinde ve Şüregel livasında (6) idiler. Bu 30 cemaat ve aşiretten on yedisi bir topluluktan, geri kalanları ise bir kaç taifeden oluşuyordu.

Bir topluluktan oluşan cemaat ve aşiretlerden Zengene, Kamerli (Hınzırek nahiyesi), Türkmanlı, Yuva, Mesinli, Albatanlı, Ser (Karbi nahiyesi), İremli, Haçunlu

(Şüregel livası), Kürdler, Arabkirli, Şahablı, Karahacılı (Iğdır nahiyesi), Şamdangelen Kuzucu, Mürselli (Aralık nahiyesi), Hacılı (Vedi nahiyesi), Pirili (Sürmeli nahiyesi) ve Kengerlilerin (Sisyan nahiyesi) icmal defterde adı geçer.

Bir kaç taifeden oluşan cemaat ve aşiretler arasında Dünbüli/Dümbüli (17), Kuzugüdenli (7), Reyhanlı (5), Şakiabad (5), Muğanlı (3), Bayat (3), Şeyikli (3), Sinli (2), Necli (2), Kürdveli (2), Karaçalar (2), Eylenli (2) ve Daşanlıları (2) gösterebiliriz. Bunlardan Dünbüliler/Dümbüliler Maku (8), Hınzırek (7) ve Şerur (2) nahiyelerinde, Kuzugüdenliler Karbi (4) ve Aralık (3) nahiyelerinde, Reyhanlılar Hınzırek (3), Iğdır (1) ve Aralık (1) nahiyelerinde, Şakiabadlılar Karni (3) ve Hınzırek (2) nahiyelerinde, Muğanlılar Şüregel livasında (3), Bayatlılar Karbi (3) ve Şerur (1) nahiyelerinde, Şeyikliler Aralık nahiyesinde (3), Sinliler Karbi (1) ve Hınzırek (1) nahiyelerinde, Necliler Kırkbulak nahiyesinde (2), ikişer taifesi olan Kürdveliler, Karaçalarlılar ve Eylenliler Karbi nahiyesinde, Daşanlılar ise Aralık nahiyesinde (1) ve Şüregel livasında (1) oturuyorlardı. Fakat, icmal defterde yaşam yerlerinin çokusunun nüfusunun mensup olduğu cemaat ve aşiret hakkında bilgi verilmemsine rağmen, adı defterde kaydolmuş yer adlarından - Avşar (s. 10, 87, 142), Bayındırlı (s. 135), Biçenek (s. 162), Beydili (s. 5), Bozçalu (s. 80), Celairli (s. 20), Karakoyunlu (s. 20, 77), Karkın (s. 54), Kıpçak (s. 122), Oğuztaş (s. 4), Teke (s. 46), Tekecik (s. 105), Terekemeler (s. 74) ve b. - onların hangi boydan olduklarını belirlemek mümkündür.

Yer adları ile uğraşan bilim adamlarına yardımçı olmak amacıyla, yayınladığımız icmal defterinin metninden sonra, h. 990/1590 tarihli «Defter-i mufassal-i eyalet-i Revan»dan çıkardığımız yer adlarının listesinin eklenmesini de gerekli bulduk.

Kısa özeti bitirirken, bu kitabın yayınlanmasında her türlü yardım göstermiş sayın Zemine hanım Haçıyeva'ya, icmal defterin fotokopisini bize göndermiş sayın Prof.Dr. Refet Yınanç'a ve tertip ettiğimiz osmanlıca metni okuyup, değerli tavsiyeler vermiş Prof.Dr. Behaettin Yediyıldız'a içtenlikle teşekkür ederiz.

/ТУҒРА/: ДАИМ МҮЗӘФФӘР ОЛАН ӘҺМӘД ШАҺ МӘҺМӘД ХАН ОҒЛУ

с. 1.

Доғрудур.

Тәртиб олунмуш бу јени дәфтәрин көрүләчәк ишләрдә ганун кими гәбул едилмәси, даими олараг дәфтәрхананын јени дәфтәрләр бөлүмүндә сахланылмасы вә лазым олдугча истифадә едилмәси бујурулду. 24 рамазан (1)140 (12 апрел 1728-чи ил).

с. 2.

Ја фәттаһ!

Ирәван әјаләтинин ичмалы.

СУЛТАН ХАССЛАРЫ.

ИРӘВАНЫН МУГАТИӘЛӘРИ:

Ирәван көмрүјүнүн мүгатиәси.
Кәлир: 1.320.000 ағча
Ирәван әјаләтинин сабунхана мүгатиәси.
Кәлир: 84.000 ағча.
Ирәван әјаләтинин бојахана мүгатиәси.
Кәлир: 84.000 ағча.
Ирәван шәһәринин шамхана мүгатиәси.
Кәлир: 36.000 ағча.
Ирәван шәһәринин даббағхана мүгатиәси.
Кәлир: 36.000 ағча
Ирәван шәһәринин вә Дәмирбулағын гәссабхана мүгатиәси. Кәлир: 60.000 ағча.
Зәрбхана мүгатиәси. Кәлир: 40.000 ағча
Пенчик (?) мүгатиәси. Кәлир: 50.000 ағча
Ирәван әјаләтинин мизан мүгатиәси.
Кәлир: 420.000 ағча.

Јекун: 2.130.000 ағча.

ГЫРХБУЛАГ нaһиjəси

Jегаверт кəнди. Кəлир: 100.000 ағча
Канакер кəнди. Кəлир: 50.000 ағча
Əринч кəнди вə Мəгһуд мəзрə'əси. Кəлир: 15.100 ағча
Чөлмəкчи кəнди. Кəлир: 5.040 ағча
Jелгован кəнди. Кəлир: 9.000 ағча
Зак кəнди. Кəлир: 10.000 ағча
Кəмрис кəнди. Кəлир: 8.000 ағча
Чатгырани-зимми кəнди. Кəлир: 5.000 ағча
Əрзни кəнди. Кəлир: 6.000 ағча
Əрзкан кəнди. Кəлир: 25.000 ағча
Меһмандари-Шоллу кəнди. Кəлир: 3.500 ағча
Дəмирчилиjе-Шоллу кəнди. Кəлир: 13.000 ағча
Хачапараг кəнди. Кəлир: 30.000 ағча
Һачы Илjас кəнди. Кəлир: 3.500 ағча
Донузпаjан кəнди. Кəлир: 12.000 ағча
Jухары Көjкəнд. Кəлир: 12.000 ағча
Ашағы Көjкəнд. Кəлир: 10.000 ағча
Норекиғ кəнди. Кəлир: 8.000 ағча
Бечни кəнди. Кəлир: 18.000 ағча
Шеjх Кəлул кəнди. Кəлир: 4.000 ағча
Көһнə Дəлилəр кəнди. Кəлир: 4.000 ағча
Чəрəчүр кəндинин jахынлығында jерлəшəн Бөjүк Ағвиран кəнди. Кəлир: 4.000 ағча
Дəлилəр кəндинин jахынлығында олан Ишхавəнк мəзрə'əси. Кəлир: 4.000 ағча.
Дəлилəр кəндинин jахынлығында jерлəшəн Баба Чəрчур кəнди. Кəндин башга ады Мəһəммəдкəнддир.
Кəлир: 7.200 ағча.
Ағвиран кəндинин jахынлығында jерлəшəн Гызылвиран кəнди. Кəлир: 2.700 ағча.
Гарғылыг кəнди. Кəлир: 3.000 ағча.
Jени гышлаг кəнди. Кəндин башга ады Əхи тəпəсидир
Кəлир: 3.000 ағча
Кечили вə Кəнзəк кəндлəри. Кəлир: 2.000 ағча
Имади-ачур(?) гышлағы. Кəлир: 3.000 ағча
Доғрудур.

Jекун: 417.840 ағча.

КАРБИ наһијәси

Карби кәнди. Кәлир: 52.000 ағча
Батрынч кәнди. Кәлир: 15.000 ағча
Сәрковит кәнди. Кәлир: 9.000 ағча

с. 4.

Әләкли кәнди. Кәлир: 9.500 ағча
Сијагут кәнди. Кәлир: 12.000 ағча
Косачан кәнди. Кәлир: 12.000 ағча
Ашағы Парчы кәнди. Кәндин башга ады Вајхырдыр. Кәлир: 12.600 ағча
Зүлфүгар гышлағы. Әһалиси Бајат әширәтиндәндир. Кәлир: 2.880 ағча
Оғуздаш кәнди. Кәлир: 4.000 ағча
Ашағы Гархын кәнди. Кәлир: 4.500 ағча
Галачыг кәнди. Кәлир: 14.500 ағча
Јухары вә Ашағы Аралыг кәндләри. Кәлир: 9.500 ағча
Газанчылы кәнди. Кәндин башга ады Јенкичәдир. Кәлир: 3.000 ағча
Јухары Әлишар кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Ашағы Норашен кәнди. Кәлир: 10.060 ағча
Гарабүрч кәнди. Кәлир: 15.000 ағча
Ашағы Шәһријар кәнди. Кәлир: 7.800 ағча
Јалгызағач кәнди. Кәлир: 7.700 ағча
Мәликкәнд. Кәндин башга ады Дашархдыр. Кәлир: 11.700 ағча.
Вәзирабад мәзрә'әсинин јахынлығында јерләшән Пирверди гышлағы. Кәлир: 3.000 ағча
Парчы-Вајхыр кәндинин јахынлығында јерләшән Сәнәјим (?) кәнди. Кәлир: 3.100 ағча
Вајхыр кәндинин јахынлығында јерләшән Ашағы Парчы вә Дөвләтабад кәндләри. Кәлир: 3.400 ағча
Көјчү кәндинин јахынлығында јерләшән Елвар кәнди. Кәлир: 3.600 ағча
Асече (?) кәндинин јахынлығында јерләшән Аби-сијаһ кәнди. Кәлир: 3.200 ағча
Вајхыр кәндинин јахынлығында јерләшән Бәјдили кәнди. Кәлир: 3.300 ағча.

Хәлифкәнд јахынлығында јерләшән Ачыкәһриз кәнди. Кәлир: 3.200 ағча.

Јухары Парчы кәндинин јахынлығында јерләшән Танаға кәнди. Кәлир: 3.600 ағча

Хәлифкәнд јахынлығында јерләшән Бүлбүлабад кәнди. Кәлир: 3.200 ағча

Хәлифкәнд јахынлығында јерләшән Данагаласы кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Вајхыр-Парчы кәндинин јахынлығында јерләшән Узунабад кәнди. Кәлир: 3.400 ағча

Гушчу кәндинин јахынлығында јерләшән Кәрај гышлағы. Кәлир: 3.000 ағча

Гушчу кәндинин јахынлығында јерләшән Судәлән[1] гышлағы. Кәлир: 3.200 ағча

Гушчу кәндинин јахынлығында јерләшән Шаһ Һүсејн гышлағы[2]. Кәлир: 3.000 ағча

Гушчу кәндинин јахынлығында јерләшән Чинар гышлағы. Кәлир: 3.000 ағча

Газыхан кәндинин јахынлығында јерләшән Дәрвишләр гышлағы. Кәлир: 6.640 ағча.

Апача кәнди. Кәлир: 9.200 ағча

Халач кәнди. Кәлир: 14.000 ағча

Гарабүрч кәндинин Беһзад булағы мәзрә’әси. Кәлир: 2.000 ағча

Махта кәндинин јахынлығында јерләшән Беһзад будағы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Галачыг кәндинин јахынлығында олан Фәрһад архы мәзрә’әси. Кәлир: 3.000 ағча

Косачан кәндинин јахынлығында олан Бајрамхан мәзрә’әси. Кәлир: 500 ағча

Шәһријар кәндинин јахынлығында олан Синли (?) вә Сәид мәзрә’әләри. Кәлир: 500 ағча

Хәличә кәнди. Кәлир: 500 ағча

1.1728-чи ил тарихли “Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри”ндә (с. 404) бу гышлағын ады “Сыныг әләк” кими јазылмышдыр. Бу ја гышлағын башга адыдыр, ја да ки, катибин сәһвидир.

2."Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 403) бу гышлағын ады “Һүсејн гышлағы” кими јазылмышдыр.

Ханабад гышлағы. Кәлир: 600 ағча
Асечеабад (?) кәнди. Кәлир: 600 ағча

с. 5.

Абдуллабад кәнди. Кәлир: 500 ағча
Дијадин кәнди. Кәдир: 500 ағча
Бәјдили кәнди. Кәндин башга ады Көрәчиабаддыр. Кәлир: 500 ағча
Дашарх кәнди. Кәндин башга ады Мәликкәндабаддыр. Кәлир: 400 ағча

Јекун: 660.856 ағча.

МАКУ наһијәси

Маку галасы. Кәлир: 42.000 ағча

Бөјүк Хас кәнди. Кәлир: 7.400 ағча

Кичик Хас кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Бүркан кәнди. Әһалиси Дүмбүли чамаатындандыр. Кәлир: 3.000 ағча

Дик кәнди. Әһалиси Дүмбүли чамаатындандыр. Кәлир: 3.972 ағча

Бәрдинли кәнди. Кәлир: 3.320 ағча

Гараһәсән кәнди. Әһалиси Дүмбүли чамаатындандыр. Кәлир: 2.148 ағча

Вәрға кәнди. Әһалиси Дүмбүли әширәтиндәндир. Кәлир: 2.000 ағча

Гаракилсә кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Мејдан кәнди. Әһалиси Дүмбүли әширәтиндәндир. Кәлир: 2.200 ағча

Гаракилсә кәнди. Әһалиси Дүмбүли әширәтиндәндир. Кәлир: 2.150 ағча

Мәсчидијан кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Зәнчан кәнди. Әһалиси Дүмбүли әширәтиндәндир. Кәлир: 2.104 ағча.

Јумрудаш кәнди. Кәлир: 500 ағча

Рүстәм кәнди. Кәлир: 800 ағча

Батмыш кәнди. Кәлир: 900 ағча

Ибраһим кәнди. Кәлир: 1.300 ағча

Аббас кәнди. Кәлир: 800 ағча

Үчдаш кәнди. Кәлир: 700 ағча

Јусиф кәнди. Кәлир: 500 ағча

Мәһәммәдаға кәнди. Кәлир: 800 ағча

Нијаз кәнди. Кәлир: 900 ағча

Дәјирли кәнди. Кәлир: 1.200 ағча

Әлигулу кәнди. Кәлир: 800 ағча

Чыгчы кәнди. Кәлир: 700 ағча

Шимал кәнди. Кәлир: 100 ағча.

Узунбүјү кәнди. Кәлир: 700 ағча

Черсал кәнди. Кәлир: 800 ағча

Гарасүрү кәнди. Кәлир: 850 ағча

Бабалы кәнди. Кәлир: 800 ағча

с. 6.

Галаған кәнди. Кәлир: 1.500 ағча
Ағбулаг кәнди. Кәлир: 1.200 ағча
Һато кәнди. Кәлир: 580 ағча
Севдик кәнди. Кәлир: 1.200 ағча
Шаһинаға гышлағы вә мәзрә'әси. Кәлир: 1.500 ағча
Ачыкөл кәнди. Кәлир: 500 ағча
Дикәр Рүстәм кәнди. Кәлир: 650 ағча
Башбулаг кәнди. Кәлир: 1.500 ағча
Чијинли кәнди. Кәлир: 900 ағча
Бабур кәнди. Кәлир: 800 ағча
Јолакәлди кәнди. Кәлир: 1.200 ағча
Гарабағ кәнди. Кәлир: 1.300 ағча
Һүсејнбасан кәнди. Кәлир: 1.100 ағча
Татарлы кәнди. Кәлир: 2.500 ағча
Инчә кәнди. Кәлир: 5.500 ағча
Әндизар кәнди. Кәлир: 2.500 ағча
Мири кәнди. Кәлир: 2.800 ағча
Гарачавиран кәнди. Кәлир: 2.600 ағча
Ағјајлаг кәнди. Кәлир: 4.220 ағча
Гызылдағлы кәнди. Кәлир: 2.000 ағча
Гараголкинә (?) кәнди. Кәлир: 800 ағча
Кешишархы кәнди. Кәлир: 2.000 ағча
Гарасур, Хәлач вә Шејдад Ағдам кәндләри. Кәлир: 7.000 ағча
Бардуг кәнди. Кәлир: 2.000 ағча
Дикмә кәнди. Кәлир: 4.500 ағча
Галачыг кәнди. Кәлир: 6.800 ағча
Тохлуахылы кәнди. Кәлир: 2.000 ағча
Кәсмәзтәпә кәнди. Кәлир: 4.760 ағча
Кечид кәнди. Кәлир: 2.188 ағча
Гарагышлаг кәнди. Кәлир: 3.059 ағча
Башдәм кәнди. Кәлир: 2.158 ағча
Бүкүлһәсән кәнди вә онун Абдулла мәһәлләси. Кәлир: 4.030 ағча
Хөк кәнди. Кәлир: 2.500 ағча
Әндәлиб кәнди. Кәлир: 3.380 ағча
Сут кәнди. Кәлир: 3.300 ағча
Сагат кәнди. Кәлир: 5.560 ағча

Һачымәкә кәнди. Кәлир: 5.200 ағча
Зәрдалы кәнди. Кәлир: 2.500 ағча
Мурадлы кәнди. Кәлир: 6.480 ағча
Бөјүк Гушчу кәнди. Кәлир: 4.000 ағча
Әрәбли кәнди. Кәлир: 3.590 ағча
Борнак кәнди. Кәлир: 5.500 ағча
Гарғылы кәнди. Кәлир: 2.300 ағча
Гутлудөвр кәнди. Кәлир: 9.700 ағча
Косалы кәнди. Кәлир: 3.600 ағча

с. 7.

Мурадверди кәнди. Әһалиси Дүмбүли чамаатындандыр. Кәлир: 2.300 ағча
Хатункәрди кәнди. Кәлир: 2.300 ағча
Дөнәник кәнди. Кәлир: 2.200 ағча
Өкүзбатыр кәнди. Кәлир: 1.700 ағча
Сәфәргулу кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Сөјүдлү кәнди. Кәлир: 2.000 ағча
Күллүчә кәнди. Кәлир: 2.100 ағча
Һачы Устад кәнди. Кәлир: 1.966 ағча
Дир кәнди. Кәлир: 2.100 ағча
Бағчачыг кәнди. Кәлир: 7.500 ағча
Надиркаһбулаг кәнди. Кәлир: 5.500 ағча
Мусадағдакы Гызылсүрү вә Гарахач јајлаглары. Кәлир: 3.000 ағча
Балабан, Чакер вә Ағча гышлаглары. Кәлир: 2.000 ағча
Вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәнин кәлири: 5.000 ағча

Јекун: 283.165 ағча.

(Дәркәнар):

Ирәванын горујучусу, гануна һөрмәт бәсләјән вәзир әл-Һач Мустафа паша—Аллаһ-таала онун бөјүклүјүнү даими етсин!—хошбәхтлик кәтирән дәркаһыма мәктуб көндәриб, фәтһ олунмуш Ирәван әјаләтинин дәфтәри тутулдуғу заман бу ишлә мәшғул олан шәхсин рәһмәтә кетмәсинә вә Ирәван әјаләтинә табе олан Маку санчағынын идарәси күрдләрин әлиндә олмасына көрә, дәфтәрин тәртиби иши Маку наһијәсинин наибинин рәһбәрлији илә давам етдирилдијини вә бу санчағын күрд бәјләринә очаглыг кими верилдијини билдирмишдир. Һал-һазырда бу санчағын очаглығы ләғв олунмуш вә Ирәван әјаләтинин мүгатиәләри сијаһысына дахил едилмиш, лакин санчағын кәнд вә мәзрә'әләри тәфтиш едиләркән Беранке, Гарачајолголу, Иранигара, Бајындыр, Бичан, Көјсејид, Очаггулу, Шаһсувар, Новруз вә Јағмурлу адлы даһа он абад кәндин олдуғу мүәјјәнләшдирилдији үчүн, [әл-Һач Мустафа паша] Маку санчағынын адлары чәкилән кәндләринин султан хассларына дахил едилмәси илә бағлы дөвләт дәфтәрханасында сахланылан Маку санчағы дәфтәринә салынмасы барәсиндә рича етмишдир. Шан-шөһрәт саһибләринин ифтихары олан дәфтәр әмини Абдулла—онун шөһрәти даими олсун!—ичмал вә мүфәссәл дәфтәрләр нәзәрдән кечирилдикдә, Маку санчағында вә наһијәсиндә Беранке, Гарачајолголу, Иранигара, Бајындыр, Бичан, Көјсејид, Очаггулу, Шаһсувар, Новруз вә Јағмурлу кәндләринин адлары кәнд вә мәзрә'әләр сијаһысында олмамышдыр дејә, билдирдикдә бу ачиз бәндәјә адлары чәкилән он кәндин дәфтәр тәртиб олундуғу заман дәфтәрә дүшмәмиш кәндләр кими гејд олунмасына вә Маку дәфтәрини кәтириб бу кәндләрин адларынын султан хасслары кими өз гәләмимләораја јазылмасына даир верилмиш јүксәк әмрә әсасән гејд олунан он кәндин ады дәфтәрә салынды.

3 сәфәр 1141 (8 сентјабр 1728)-чи ил.
Ачиз бәндә Әли, вәзирин катиби.

Беранке кәнди.
Гарачајолгулу кәнди.
Иранигара кәнди.
Бајындыр кәнди.
Бичан кәнди.
Көјсејид кәнди.
Очаггулу кәнди.
Шаһсувар кәнди.
Новруз кәнди.
Јағмурлу кәнди.

Гануна һөрмәт бәсләјән, еһтирам газанмыш сәркәрдә, дүнјанын низамы, Әрзрум валиси икән Ирәван сәрәскәри тә'јин олунмуш вәзир Әли паша—Аллаһ-таала онун бөјүклүјүнү даими етсин!—хошбәхтлик кәтирән дәркаһыма мәктуб көндәриб, Ирәван әјаләтинин Маку санчағынын мүһафизәсиндә олан әмирләрин вә еһтирам газанмышларын сечкини Јунусун—онун гүдрәти даими олсун!—атасы ады чәкилән ливаны пис агибәтли әчәмләрдән (бурада: Сәфәвиләрдән - З.Б., Һ.М.) хилас етдијинә көрә, бураны јурдлуг вә очаглыг кими идарә етмәси үчүн сәрәскәр тәрәфиндән она сәнәдләр верилдијини билдирмишдир. Лакин отуз сәккизинчи (1138/1725-1726) илдә буралар Әбдүлфәттаһ бәјә Бәјазид санчағынын мүтәсәррифи олан атасы Маһмуд пашанын табелијиндә олмасы шәрти илә јурдлуг вә очаглыг кими верилмишдир. Гырх биринчи (1141/1728-1729) илдә Маку галасы вә сәксән алты кәнд үчүн бәрат верилдикдән сонра, Ирәван әјаләтинин дәфтәри тутулдуғу заман бу ишлә мәшғул олан шәхсин рәһмәтә кетмәсинә вә Ирәван әјаләтинә табе олан Маку санчағынын идарәси күрдләрин әлиндә олмасына көрә, дәфтәрин тәртиби иши Маку наһијәсинин наибинин рәһбәрлији илә давам етдирилмиш вә бу лива күрд бәјләринә очаглыг кими верилмишдир. Буна бахмајараг ады чәкилән ливанын очаглығы ләғв олунмуш вә Ирәван әјаләтинин мүгатиәләринә дахил едилмишдир. Лакин ливанын кәнд вә мәзрә'әләри тәфтиш едиләркән Беранке, Гарачајолгулу, Иранигара, Бајындыр, Бичан, Көјсејид[1], Очаггулу, Шаһсувар[2], Новруз[3], вә Јағмурлу адлы даһа

1.Мәтндә "Гулсејид" шәклиндә јазылмышдыр.
2.Мәтндә "Сисуле" шәклиндә јазылмышдыр.
3.Мәтндә "Бурдур" шәклиндә јазылмышдыр.

он абад кәндин олдуғу мүәјјәнләшдирилмиш вә Маку санчағынын адлары чәкилән кәндләринин султан хасслары кими дөвләт ,дәфтәрханасында сахланылан Маку санчағы дәфтәринә салынмасы бујурулмушдур. Мин јүз гырх биринчи (1728/1729) илдә ады чәкилән лива султан хассларына дахил едилмәсинә бахмајараг, хәзинәјә он беш кисә ағча тәһвил олунмасы шәрти илә башга бирисинә вериләрәк, хаинлик едилмишдир. Тәбриз һадисәләри заманы гарәт олундуғу үчүн кәндләр вә мәзрә'әләр тамамилә бошалмыш вә харабаја дөндүјү бир вахтда ады чәкилән мирлива Јунус Маку галасында өзүнү чалышган, фајдалы, чүр'әтли, чәсур, шүчаәтли олдуғуну көстәрмиш, буна көрә дә она султан тәрәфиндән һөкмдара јарашан инајәт көстәрилмишдир. Султанын хидмәтиндә галараг кәләчәкдә дә дин вә дөвләтә сәдагәтини нүмајиш етдирмәси шәрти илә Маку наһијәси табелијиндәки кәлири ики јүз сәксән үч мин јүз алтмыш беш ағча олан Маку галасы вә сәксән алты кәнди султан хасслары сијаһысындан чыхарылыб, хәзинәјә илдә беш кисә ағча вермәклә·Маку санчағынын мүтәсәррифинә јурдлуг вә очаглыға верилмәси үчүн едилән рича илә әлагәдар алынан јүксәк фәрмана көрә, ады чәкилән лива хәзинәјә илдә беш кисә ағча тәһвил олунмаг шәрти илә ады јухарыда гејд олунан мирливаја јурдлуг вә очаглыг кими верилмишдир. Әмирләрин вә бөјүкләрин фәхри олан баш дәфтәрдар Әли —онун аличәнаблығы даими олсун!—бәратын верилмәси илә әлагәдар дәфтәрдә дүзәлишләр едилмәси үчүн ичмал дәфтәрини кәтирдиб, Маку наһијәсинә табе олан вә кәлири ики јүз сәксән үч мин јүз алтмыш беш ағча олан Маку галасы вә сәксән алты кәнд султан хассларындан чыхарылараг хәзинәјә илдә беш кисә ағча вермәк шәрти илә јурдлуг вә очаглыг кими Маку санчағынын мүтәсәррифинин хассы олмасы барәсиндә бәратын верилмәсинә даир дәфтәрдә дүзәлишләр апарасан дејә, едилән мүрачиәтә әсасән дәфтәрдә бу ачиз бәндә тәрәфиндән дүзәлишләр едилди.

22 зилгәддә 1143-чү (30 мај 1731-чи) ил.
Ачиз бәндә Әһмәд, вәзирин катиби.

ХЫНЗЫРӘК наһијәси

Хынзырәк кәнди. Кәлир: 16.000 ағча

Кәрәккичик кәнди. Кәлир: 3.800 ағча

Исти кәнди. Кәлир: 4.500 ағча

Корлавәнк кәнди вә Ханбудаг мәһәлләси. Әһалиси Зәнкәнә чамаатындандыр. Кәлир: 5.000 ағча

Ағкөлү-Чематијан (?) кәнди. Кәлир: 3.300 ағча

Күллүчә кәнди. Әһалиси Дүнбүли чамаатындандыр. Кәлир: 1.500 ағча

Гаратәпә кәнди. Кәлир: 1.350 ағча

Хатункарјери кәнди. Әһалиси Дүнбүли чамаатынын әширәтәләриндәндир. Кәлир: 2.000 ағча

Әсахан кәнди. Әһалиси Дүнбүли чамаатынын әширәтләриндәндир. Кәлир: 1.520 ағча

Молла Хәлил кәнди. Әһалиси Дүнбүли әширәтиндәндир. Кәлир: 1.200 ағча

Ханымкәнд. Кәлир: 1.340 ағча

Дәрәбәј кәнди. Әһалиси Дүнбүли әширәтиндәндир. Кәлир: 1.732 ағча

Нагибған кәнди. Әһалиси Дүнбүли әширәтиндәндир. Кәлир: 1.328 ағча

Сөјүдлү кәнди. Әһалиси Дүнбүли чамаатындандыр. Кәлир: 2.194 ағча

с. 8.

Нәзирван кәнди. Кәлир: 7.500 ағча

Шәһриман кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әјиккилсә вә Сејидаллаһ кәндләри. Адлары дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 1.500 ағча

Бөјүви кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 2.000 ағча

Чилак Булғунлук кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 1.000 ағча

Хатунбулағы кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 2.000 ағча

Дашлыча кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 1.000 ағча

Гулдәрвиш кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир:

2.000 ағча

Хејирабад кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 1.000 ағча

Һакс кәнди. Кәлир: 8.000 ағча

Үчкилсә кәнди. Кәлир: 211.222 ағча

Үчкилсә кәндинин јахынлығында јерләшән Ахсахлы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Үчкилсә кәндинин јахынлығында јерләшән Ирәмли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Ирәмли кәнди. Кәндин башга ады Үзәнлидир. Әһалиси Шагиабад чамаатындандыр. Кәлир: 35.000 ағча

Ағырлы кәнди вә Ағчагышлаг мәһәлләси. Әһалиси Шагиабад чамаатындандыр. Кәлир: 8.000 ағча

Һачыбәјли кәнди. Кәлир: 8.000 ағча

Гышлаг кәнди. Әһалиси Гәмәрли Шагиабад чамаатындандыр. Кәлир: 11.000 ағча

Молла Абди кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Муса Һачылы кәнди. Әһалиси Синли чамаатындандыр. Кәлир: 17.200 ағча

Чанфәда кәнди. Әһалиси Рејһанлы чамаатындандыр. Кәлир: 11.500 ағча

Хачапаралы кәндинин јахынлығында јерләшән Икидли кәнди. Әһалиси Рејһанлы чамаатындандыр. Кәлир: 8.000 ағча

Хачапаралы кәнди. Әһалиси Рејһанлы чамаатындандыр. Кәлир: 8.000 ағча

Кечили Гузучулу кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Ағнадәрә кәнди. Кәлир: 9.500 ағча

Ағнадәрә кәндинин јахынлығында јерләшән Гарагубад кәнди. Кәлир: 1.000 ағча

Сәмағад кәнди. Кәлир: 8.500 ағча

Әлибәјли кәнди. Кәлир: 20.000 ағча

Башыбөјүк кәнди. Кәлир: 1.500 ағча

Чәфәрабад кәнди. Кәәлир: 6.000 ағча

Молла Бајәзид кәнди. Кәлир: 8.000 ағча

Кичик Талин кәнди. Кәлир: 12.000 ағча

Чалтәпә кәнди. Кәлир: 1.500 ағча

Гонура кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Баратлы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Муғанлы кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Инчә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әјричиван кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

Ағчагала кәнди вә Чајырбәјли илә Ағчагала кәндләринин арасында јерләшән Һачы Бајрам гышлағы. Кәлир: 26.000 ағча

Мәһәммәдәли кәнди. Кәлир: 8.652 ағча

Суварбәнд кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

Һәлимхан кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Хәлилкәнд. Кәлир: 6.500 ағча

Сабунчулу кәнди. Кәлир: 4.500 ағча

Башкәнд. Кәлир: 6.000 ағча

Дирәкчи ады илә дә танынан Узунгышлаг кәнди. Кәлир: 9.500 ағча

с. 9.

Күнејкәнд. Кәлир: 3.000 ағча

Чәрәкли кәнди. Кәлир: 2.250 ағча

Һакс кәндинә бағлы олан Бајбурд кәнди[1]. Кәлир: 3.000 ағча

Мирмирәк кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 608.324 ағча

1.Бајбурд кәнди дәфтәрдә "кәнд" ("гәрјә") кими гејд едилсә дә, көрүнүр бура вахтилә Һакс кәндинин бир мәһәлләси олубмуш.

КАРНИ наһијәси

Карни кәнди. Кәлир: 23.000 ағча

Әһалиси Дакулиләрдән олан Һаратлы кәнди. Кәлир: 10.000 ағча

Саатлы Сабунчу кәнди. Кәлир: 8.000 ағча

Ахтахан кәнди. Кәлир: 8.000 ағча

Јухары Гујулуһасар кәнди. Кәлир: 9.500 ағча

Ашағы Гујулуһасар кәнди. Кәлир: 7.000 ағча

Иманшаһлы кәнди. Кәлир: 13.000 ағча

Новрузлу кәнди. Кәндин башга ады Мусаһачыдыр. Кәлир: 5.000 ағча

Тантаг кәнди. Кәндин башга ады Ағачеридир. Кәлир: 4.200 ағча

Дәлиләр кәнди. Кәлир: 20.000 ағча

Гарагышлаг кәнди. Кәндин башга ады Мәрәнчидир. Әһалиси Гәмәрли чамаатындандыр. Кәлир: 17.000 ағча

Јува кәндинин јахынлығында јерләшән Ағчагышлаг кәнди. Әһалиси Гәмәрли чамаатындандыр. Кәлир: 3.000 ағча

Алмалы кәнди. Әһалиси Гәмәрли чамаатындандыр. Кәлир: 3.000 ағча

Дәлиләр кәндинин јахынлығында јерләшән Уғурбәјли кәнди. Кәлир: 6.500 ағча

Дәлиләр кәндинин јахынлығында јерләшән Пири кәнди. Кәлир: 9.000 ағча

Бөјүк Ајаслы кәнди. Кәндин башга ады Гушчудур. Кәлир: 28.300 ағча

Бөјүк Ајаслы кәндинин јахынлығында јерләшән Гулча Әли кәнди. Кәлир: 4.500 ағча

Кичик Ајаслы кәнди. Кәлир: 13.000 ағча

Әрдәшир кәндинин јахынлығында јерләшән Бузаванд с.р.с.р.(?) кәнди. Кәндин башга ады Әбдүлһачыдыр. Кәлир: 11.500 ағча.

Ағчагышлаг кәндинин јахынлығында јерләшән Двин кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Мә'сумлу кәндинин јахынлығында јерләшән Кәрирағдағ (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Говун Сејфидәрә кәндинин јахынлығында јерләшән Бөјүк Мә'сумлу кәнди. Кәлир: 10.000 ағча

Јеничә кәндинин јахынлығында јерләшән Хачлы кәнди.

Кәлир: 3.000 ағча

Јеничә кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Һарунберун (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Думанлы кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Кәрәм Мәһәммәдәли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Гасымәли гышлағы. Кәлир: 3.000 ағча

Кетус (?) кәнди. Кәндин башга ады Күлбудагдыр. Кәлир: 3.000 ағча

Вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәнин кәлири: 3.000 ағча

Јекун: 248.000 ағча.

ВЕДИ наһијәси

с. 10.

Веди кәнди. Кәлир: 22.000 ағча

Кичик Веди кәнди. Кәлир: 10.000 ағча

Зимми Ведиси кәнди. Кәлир: 12.000 ағча

Кәстәнли кәнди. Кәлир: 3.600 ағча

Гаранча кәнди. Кәндин башга ады Шәбиклидир. Кәлир: 4.800 ағча[1]

Гаранча мәзрә'әси. Кәлир: 2.400 ағча

Бөјүк Мералар (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Гаранча Шәтли кәнди. Кәлир: 10.000 ағча

Һарамлы Шәтли кәнди. Кәлир: 1.000 ағча

Күсүһлү Шәтли ·кәнди. Кәлир: 1.000 ағча

Кичик Мералар (?) кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Дәвәли кәнди. Кәлир: 25.000 ағча

Гаранча кәндинин јахынлығында олан Нәсибли гышлағы. Кәлир: 4.000 ағча

Әфшарјерли кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Гајчы кәнди[2]. Кәндин башга ады Имамгулудур. Кәлир: 4.000 ағча

Пири-гајиб гышлағы. Гышлағын башга ады Гајчыдыр. Кәлир: 2.000 ағча

Хачлы кәнди[3]. Кәндин башга ады Чичәклидир. Кәлир: 2.800 ағча

Сараблы кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Сары Мусалы кәнди. Кәлир: 1.500 ағча

Ширазлы кәнди. Кәлир: 8.000 ағча

Дашлыгаја кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Күрәван кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

1."Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 459-460) бу кәндин ады "Гарачыг" кими јазылмыш, кәлири исә 18.000 ағча олараг гејд олунмушдур

2.Бу кәндин ады мүфәссәл дәфтәрдә "Ганчы" шәклиндә јазылмышдыр (с. 463-464).

3.Мүфәссәл дәфтәрдә бу јер ады "Һачылы" кими јазылмышдыр. (с. 464). Ичмал дәфтәрдән фәргли олараг мүфәссәл дәфтәрдә "Чичәкли" кәндин башга ады кими дејил, әксинә Чичәкли кәндинин әһалисинин Һачылы әширәтиндән олдуғу гејд едилмишдир. .

Јухары Чадырған кәнди[1]. Кәлир: 7.000 ағча
Ашағы Чадырған[2] кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Рејһанлы кәнди. Кәлир: 2.312 ағча
Човкәндиз (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Шыгшыг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Гарабағ кәндинин јахынлығында јерләшән Чәфәркәнд. Кәлир: 3.500 ағча
Гызылвиран кәнди[3]. Кәлир: 3.000 ағча
Ханәһмәд кәнди[4]. Кәлир: 3.000 ағча
Бөјүк Гарабағ кәндинин јахынлығында јерләшән Әнкиз кәнди[5]. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 166.512 ағча.

1.-2.Јухары вә ашағы Чадырған кәндләринин ады мүфәссәл дәфтәрдә (с. 466) "Чатыгыран" шәклиндә јазылмышдыр. Бундан әлавә бу кәндләрдән Ашағы Чадырған /Чатыгыран кәндинин ады мүфәссәл дәфтәрә гејд олунмамыш, Јухары Чадырған/ Чатыгыран кәнди исә садәчә олараг "Чатыгыран" шәклиндә јазылмышдыр.

3.Бу кәндин ады муфәссәл дәфтәрдә (с. 456) "Гызылуран" кими јазылмышдыр. Ејни заманда мүфәссәл дәфтәрдә бу кәнддә һеч кимин јашамадығы да көстәрилмишдир.

4.Мүфәссәл дәфтәрдә (с. 473) бу кәндин ады "Чанәһмәд" шәклиндә јазылмышдыр.

5.Мүфәссәл дәфтәрдә (с. 469) Әнкиз кәндиндә һеч кимн јашамадығы гејд олунмушду.

ДӘРӘЧИЧӘК наһијәси

Дәрәчичәк кәнди. Кәлир: 11.000 ағча

Дәрәчичәк кәнди јахынлығында олан Кәринәк мәзрә'-әси. Кәлир: 3.000 ағча

Дәрәчичәк кәнди јахынлығында олан Чәлладлы кәнди. Кәлир: 200 ағча

с. 11.

Шәһриз кәнди. Кәлир: 11.000 ағча

Чубуглу кәнди. Кәлир: 12.000 ағча

Фәрһадкаһа кәнди вә Варзинәк мәзрә'әси. Кәлир: 2.000 ағча

Сөјүдлү кәнди. Кәлир: 1.000 ағча

Ахту кәнди. Кәлир: 14.000 ағча

Авазәник (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Алағәк кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Соләк кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Ешшәкгудуран јахынлығында јерләшән Күмүрлү кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Мәр'әдәрәси кәнди. Кәлир: 2.500 ағча

Мәр'әхарабасы кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Көрдүк кәнди јахынлығында јерләшән Сәракиғ кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәнин кәлири: 2.000 ағча

Јекун: 64.100 ағча.

АБАРАН наһијәси

Шишгара кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 3.000 ағча

Әбүлхејир кәнди јахынлығында јерләшән Гарајерун (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Карвансара кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Тегит кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 1.500 ағча

Әләјәз кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 1.000 ағча

Вәринли мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча

Кәрүкәр (?) ады илә танынан Кенанкирд (?) кәнди. Кәлир: 1.500 ағча

Абараноғлу кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Гојлуган кәнди јахынлығында јерләшән Кечиләк кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Ашағы Әлимирәк кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Кәнизәк кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәнин кәлири: 2.000 ағча

Јекун: 29.000 ағча

КӨЈЧӘ наһијәси

Норадуз кәнди. Кәлир: 12.312 ағча

Чамалкөл кәнди. Кәлир: 4.190 ағча

Гарадәли кәнди. Кәлир: 2.190 ағча

Бөјүк Өрдәк кәнди. Кәлир: 5.067 ағча

Кичик Өрдәк кәнди. Кәлир: 1.910 ағча

Көјчә көлүн саһилиндә јерләшән Шаһагчы кәнди. Кәлир: 4.910 ағча

Көјчә көлүн саһилиндә јерләшән Варденис кәнди. Кәлир: 1.220 ағча

Көјчә дағында олан Кәмәндбулаг кәнди. Кәлир: 1.750 ағча

Көјчә дағында олан Буғдајитәпә кәнди. Кәлир: 2.110 ағча

Деличан кәнди. Кәлир: 9.902 ағча

Көр кәнди. Кәлир: 10.583 ағча

Галачыг кәнди. Кәлир: 3.920 ағча

Гараөрән кәнди. Кәлир: 8.445 ағча

Ағкилсә кәнди. Кәлир: 7.325 ағча

Гызылөрән кәнди. Кәндин башга ады Өјүдојратдыр. Кәлир: 6.385 ағча

Көјчә көлүн саһилиндә јерләшән Хач кәнди. Кәлир: 2.210 ағча

Кәнизәк кәнди. Кәлир: 10.307 ағча

Зар кәнди. Кәлир: 3.220 ағча

Әлковас кәнди. Кәлир: 1.999 ағча

Коланы кәнди. Кәлир: 9.505 ағча

Бәдкал (?) кәнди. Кәлир: 7.864 ағча

Дәлигардаш кәнди. Кәлир: 10.807 ағча

Азадкаһа кәнди. Кәлир: 8.771 ағча

Кешишкәнд. Кәлир: 10.874 ағча

Бузхана кәнди. Кәлир: 5.407 ағча

Әмиркәнд. Кәлир: 5.575 ағча

Гаракилсә кәнди. Кәлир: 3.100 ағча

Бәдәли кәнди. Кәлир: 1.200 ағча

Алтунтахт (?) кәнди. Кәлир: 4.210 ағча

Алтунтахт (?) кәнди тәрәфдә јерләшән Ағбулаг кәнди. Кәлир: 4.500 ағча

Көрүчүөрән кәнди. Кәлир: 5.210 ағча

Көрүчүөрән кәнди тәрәфдә јерләшән Гызылдаш кәнди. Кәлир: 3.590 ағча

Әмирјар кәнди. Кәлир: 4.920 ағча

Дикәр Ағкилсә кәнди. Кәлир: 2.890 ағча

Көлкәнд. Кәлир: 3.823 ағча

Көјчә көлүн мүгатиәси. Кәлир: 300.000 ағча

Бөјүк Дајә кәнди. Кәлир: 8.239 ағча

Кичик Дајә кәнди. Кәлир: 6.214 ағча

Диләнчи кәнди тәрәфдә јерләшән Чангуртаран кәнди. Кәлир: 2.892 ағча

Бәдәлли кәнди. Кәлир: 6.549 ағча

Дәликдаш кәнди. Кәлир: 5.832 ағча

Ијнәдир кәнди. Кәлир: 2.890 ағча

Диләнчи кәнди. Кәлир: 6.890 ағча

с. 13.

Галачыг кәнди тәрәфдә олан Серчан манастыры. Кәлир: 833 ағча

Көјчә наһијәси үзрә раһдарлыг бачы. Кәлир: 40.000 ағча

Көјчә көлүндә олан Сынукәрә (?) вәнки. Кәлир: 230 ағча

Јекун: 578.770 ағча.

ДӘРӘЛӘЈӘЗ наһијәси

Ахура кәнди. Кәлир: 8.065 ағча

Һәмзәли кәнди. Көвәрһәсән (?) отлағы вә Сүбһанкәнд. Кәлир: 8.434 ағча

Һавичә кәнди[1]. Кәлир: 2.758 ағча

Мәрадик кәнди. Кәлир: 1.220 ағча

Мешин кәнди[2]. Кәлир: 3.608 ағча

Јајчы кәнди. Кәлир: 15.227 ағча

Чағазур кәнди. Кәлир: 5.763 ағча

Хачик кәнди. Кәлир: 5.350 ағча

Кәләдәк кәнди. Кәлир: 1.409 ағча

Кәнизәк кәнди. Кәлир: 2.412 ағча

Вејсәлли кәнди. Кәлир: 2.794 ағча

Агу кәнди[3]. Кәлир: 3.741 ағча

Дајәрнәд кәнди[4]. Кәлир: 10.060 ағча

Арпа кәнди. Кәлир: 6.669 ағча

Амагу кәнди[5]. Кәлир: 3.032 ағча

Чивә кәнди. Кәлир: 4.349 ағча

Гызылкөр кәнди. Кәндин башга ады Шәкәрбәјлидир. Кәлир: 6.762 ағча

Ијнәвиз кәнди[6]. Кәлир: 11.995 ағча

Бағчачыг кәнди. Кәлир: 2.019 ағча

Ринд кәнди. Кәлир: 2.100 ағча

Гозлуча кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Кәсәнкөр[7]кәнди. Кәлир: 1.999 ағча

Чанагчы кәнди. Кәлир: 2.810 ағча

Кешишвираны кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Урнут кәнди. Кәлир: 2.910 ағча

Хатс кәнди[8]. Кәлир: 3.735 ағча

Чәфәрли кәнди. Кәлир: 1.801 ағча

Гашга кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

1."Нахчыван санчағынын мүфәссәл дәфтәри"ндә (НСМД) бу кәндин ады "Һәвич" шәклиндә јазылмышдыр (с. 260).

2.НСМД-дә (с. 261) бу кәндин ады "Һешин" кими јазылмышдыр.

3.Агу кәндинин ады НСМД-дә (с. 265) "Әјәр" шәклиндә јазылмышдыр.

4.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 265) "Даксид" олараг көстәрилмишдир.

5.Амагу кәндинин кәлири НСМД-дә (с. 268) 4.032 ағча олдуғу гејд едилмишдир.

6.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 269) "Ијнәдиз" кими јазылмышдыр.

7.НСМД-дә (с. 271) бу кәндин адыны "Кәрәкор" кими дә охумаг мүмкүндүр

8.Хатс кәндинин ады НСМД-дә (с. 271) "Хынс" шәклиндә јазылмышдыр..

Әнкури кәнди[1]. Кәлир: 2.980 ағча
Телсин кәнди. Кәлир: 1.999 ағча

с. 14.

Һавинчәк кәнди[2]. Кәлир: 3.100 ағча
Ервилас кәнди[3]. Кәлир: 2.850 ағча
Ијнәли кәнди[4]. Кәлир: 2.552 ағча
Кәринүд кәнди[5]. Кәлир: 2.595 ағча
Абана кәнди вә Хунәк мәзрә'әси. Кәлир: 4.250 ағча
Вартанес кәнди. Кәлир: 5.168 ағча
Ваһусејни кәнди. Кәлир: 3.960 ағча
Ағчавәнк кәнди. Кәлир: 1.524 ағча
Бәмәтүм кәнди[6]. Кәлир: 3.090 ағча
Ағкилсә кәнди. Кәлир: 3.090 ағча
Гызгаласы кәнди. Кәлир: 4.110 ағча
Гојтул кәнди[7]. Кәлир: 8.380 ағча

Сәдәрәкхан гышлағы мәзрә'әси[8]. Әввәлләр бура кәнд имиш. Кәлир: 4.550 ағча

Мејдан кәнди. Кәндин башга ады Әли гышлағыдыр. Кәлир: 2.110 ағча

Әләјәз вә Уступ кәнди. Кәлир: 8.833 ағча

Шаһјурду мәзрә'әси. Әввәлләр бура кәнд имиш. Кәлир: 4.550 ағча

Әрдиш кәнди. Кәлир: 2.906 ағча

Кәмәнкәлүл мәзрә'әси[9]. Әввәлләр бура кәнд имиш. Кәлир: 2.900 ағча

Шаһјурду мәзрә'әсинин раһдарлыг бачы-12.000 ағча[10].

1.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 272) "Әнкүзи" шәклиндә јазылмышдыр.
2.НСМД-дә (с. 272) Һавинчәк кәндинин ады "Чавушчуг" кими гејд олунмушдур.
3.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 272) "Әрдалас" кими гејд олунмушдур.
4.Ијнәли кәндинин ады НСМД-дә (с. 272) "Әјрили" шәклиндә јазылмышдыр.
5.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 272) "Күнкүд" шәклиндә јазылмышдыр.
6.НСМД-дә (с. 274) бу кәндин ады "Пәртум" кими гејд едилмишдир.
7.Гојтул кәндинин ады НСМД-дә (с. 275) "Гутјол" кими јазылмышдыр.
8.Бу гышлағын ады НСМД-дә (с. 275) "Сәдәрәк" кими јазылмышдыр.
9.Бу мәзрә'әнин ады НСМД-дә (с. 280) "Кәрәкүллүк" шәклиндә јазылмышдыр.
10.Шаһјурду мәзрә'әсинин раһдарлыг бачынын һәчми НСМД-дә (с. 279) 1.200 ағча олдуғу гејд едилмишдир

Шаји мәзрә'әси[1]. Әввәлләр бура кәнд имиш. Кәлир: 3.620 ағча

Хорс кәнди. Кәлир: 4.671 ағча

Обакөј кәнди[2]. Кәлир: 4.725 ағча

Рүјәрәк кәнди[3]. Кәлир: 4.035 ағча

Кешишкәнд. Кәлир: 3.880 ағча

Башкөј кәнди. Кәлир: 14.804 ағча

Кәнсәк кәнди[4]. Кәлир: 3.606 ағча

Јеничә кәнди. Кәлир: 2.781 ағча

Вартајуб кәнди[5]. Кәлир: 2.119 ағча

Морзав кәнди. Кәлир: 3.105 ағча

Әркәз кәнди. Кәлир: 4.170 ағча

Малики кәнди[6]. Кәндин башга ады исә Мүлкдүр. Кәлир: 5.042 ағча

Күкүваныс кәнди. Кәлир: 4.181 ағча

Мор кәнди[7]. Кәлир: 2.851 ағча

Чағатај кәнди. Кәлир: 5.350 ағча

Дәдәли кәнди вә дикәр Дәдәли кәнди. Кәлир: 2.190 ағча

Асәфи кәнди. Кәлир: 1.999 ағча

Бошадыр кәнди[8]. Кәндин башга ады Дајлагандыр. Кәлир: 5.631 ағча

Азадәк кәнди. Кәлир: 6.996 ағча

Әхили кәнди. Кәлир: 3.472 ағча

Зејтә кәнди. Кәлир: 2.452 ағча

Сојулан кәнди. Кәлир: 5.028 ағча

Һәрһәр кәнди. Кәлир: 9.701 ағча

Котаны кәнди. Кәлир: 2.425 ағча

Гочубәј кәнди. Кәлир: 1.900 ағча

Туруб кәнди[9]. Кәлир: 2.130 ағча

1.Бу мәзрә'әнин ады НСМД-дә (с. 280) "Саллы" шәклиндә јазылмышдыр

2.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 281) "Ортакөј" шәклиндә јазылмышдыр..

3.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 281) "Зүјрәк" (?) кими дә охунур.

4.Бу кәндин ады НСМД-дә (сө 283) "Кисәк" шәклиндә јазылмышдыр.

5.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 285) "Вартајол" (?) кими дә охунур.

6.НСМД-дә (с. 286) бу кәндин ады "Мәликшаһ" кими гејд олунмуш, кәндин башга ады олдуғу исә јазылмамышдыр.

7.Мор кәндинин ады НСМД-дә (с. 287) "Моз" кими јазылмышдыр.

8.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 289) "Пушадиз" шәклиндә јазылмышдыр

9.Туруб кәндинин ады НСМД-дә (с. 293) "Туртун" (?) кими дә охунур..

Бирәк кәнди. Кәлир: 2.990 ағча

Галабәј кәнди. Кәлир: 1.299 ағча

Пүрһәсәнли кәнди. Кәлир: 2.900 ағча

Салчы кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Гурд Әмир кәнди. Кәлир: 3.854 ағча

Күмүшчүг кәнди. Кәлир: 2.517 ағча

Пор кәнди. Кәлир: 3.739 ағча

Әрсинч кәнди[1]. Кәлир: 2.519 ағча

Чул кәнди. Кәлир: 3.988 ағча

Пашалы кәнди. Кәлир: 4.224 ағча

Көмүр кәнди. Кәлир: 8.221 ағча

Кабуд кәнди. Кәлир: 2.887 ағча

Ахта кәнди. Кәлир: 2.900 ағча

Гындевас кәнди. Кәлир: 2.458 ағча

Гајалы кәнди. Кәлир: 3.037 ағча

Мардирос кәнди. Кәлир: 3.798 ағча

Бирәк кәнди тәрәфдә олан Гушчу харабасы кәнди. Кәлир: 2.200 ағча

Гаравәнк кәнди. Кәлир: 1.661 ағча

Муғанлы кәнди. Кәндин башга ады Нағыјурддур[2]. Кәлир: 4.029 ағча

Һәрәдур кәнди[3]. Кәлир: 4.303 ағча

Вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәнин кәлири-5.000 ағча

Јекун: 380.947 ағча.

1.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 295) "Әрнич" кими јазылмышдыр.

2.Бу кәндин башга адынын НСМД-дә (с. 300) "Јурдчу" олдуғу гејд едилмишдир.

3.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 301) "Һорадиз" шәклиндә јазылмышдыр.

МӘЗРӘ'Ә наһијәси

Бөјүк Јеничә кәнди. Кәлир: 4.582 ағча

Вирс кәнди. Кәндин башга ады Дәрбәнддир. Кәлир: 10.384 ағча

Газанлыгдәрә кәнди. Кәлир: 8.491 ағча

Чангур кәнди вә Әскичангур мәзрә'әси. Кәлир: 5.520 ағча

Адыјаман кәнди. Кәлир: 7.332 ағча

Узунхач кәнди. Кәлир: 6.345 ағча

Кичик Јеничә кәнди. Кәлир: 7.943 ағча

Саламәлејк кәнди. Кәлир: 7.736 ағча

Көјрәнис кәнди. Кәлир: 2.980 ағча

Сијагуд кәнди. Кәлир: 5.787 ағча

Ваневан кәнди. Кәлир: 2.390 ағча

Гызылтәпә кәнди. Кәлир: 4.079 ағча

Гаракөјнәк кәнди. Кәлир: 1.959 ағча

Карчан кәнди. Кәлир: 225 ағча

Гызылча кәнди. Кәлир: 2.320 ағча

Ағчакелкид кәнди. Кәлир: 2.400 ағча

Вәликәнд. Кәлир: 1.888 ағча

Газанчы кәнди. Кәлир: 1.989 ағча

с. 16.

Дөјүрәк кәнди. Кәлир: 4.996 ағча

Наһдам кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Јалаглы кәнди. Кәлир: 3.813 ағча

Ирәкәнд. Кәлир 1.250 ағча

Иланлы кәнди. Кәлир: 2.590 ағча

Кешишкәнд. Кәлир: 1.965 ағча

Кедигарабулаг кәнди. Кәлир: 2.421 ағча

Гызылкилсә кәнди. Кәлир: 2.190 ағча

Сөјүдлү кәнди. Кәлир: 5.230 ағча

Гырхбулаг кәнди. Кәлир: 7.788 ағча

Басаркечәр кәнди. Кәлир: 6.704 ағча

Әркүш кәнди тәрәфдә олан дикәр Кешишкәнд. Кәлир: 2.110 ағча

Мәраг кәнди тәрәфдә олан Солаг кәнди. Кәлир: 2.800 ағча

Ағчагала кәнди тәрәфдә олан Гушчу кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һәсәнкәнд тәрәфдә олан Дәли Ағачан кәнди. Кәлир: 2.980 ағча

Хатункәнд. Кәлир: 6.151 ағча

Ағчагала кәнди. Кәлир: 4.772 ағча

Мәраг кәнди. Кәлир: 4.127 ағча

Мәзрә'ә кәнди. Кәлир: 8.795 ағча

Гарачубуг кәнди. Кәлир: 5.474 ағча

Зод кәнди. Кәлир: 7.214 ағча

Көлдәк кәнди. Кәлир: 4.971 ағча

Чәтән кәнди. Кәлир: 5.431 ағча

Әрдануч кәнди. Кәлир: 4.399 ағча

Көјчә вә Мәзрә'ә наһијәләринин раһдарлыг бачы-20.000 ағча

Әјричә кәнди тәрәфдә олан Шаһнәзәр кәнди. Кәлир: 2.191 ағча

Әјричә кәнди. Кәлир: 4.858 ағча

Вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәнин кәлири: 5.200 ағча

Јекун: 219.792 ағча.

СҮРМӘЛИ наһијәси

Сүрмәли кәнди. Кәлир: 15.000 ағча

Кејти кәнди. Кәлир: 7.000 ағча

Ағчагышла кәнди. Әһалиси Пирили чамаатындандыр. Кәлир: 3.000 ағча

Барани кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Гулп кәнди јахынлығында јерләшән Софулу кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Гулп кәнди вә онун Чәлчәгыран мәһәлләси. Кәлир: 36.880 ағча

Гулп кәндинин Гулп адлы мәһәлләси. Кәлир: 500.000 ағча

Гулп кәндинин јахынлығында јерләшән вә Әличан кими дә танынан Хәлифәнәчиб кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Терневит кәнди јахынлығында јерләшән Һарамлы кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

с. 17.

Терневит кәнди вә Гатыручан мәзрә'әси. Кәлир: 12.000 ағча

Сәрвли кими дә танынан Ағөврат кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Әјричә мәзрә'әси. Кәлир: 2.000 ағча

Көлдаш кәнди. Кәлир: 2.500 ағча

Әғдис кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Дәрәкәнд вә Чичәкли мәзрә'әси. Кәлир: 4.000 ағча

Кәнизәк кәнди. Кәлир: 6.200 ағча

Кәнизәк кәнди тәрәфдә олан Гајалы кәнди. Кәлир: 1.000 ағча

Гуруағач кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Шиштәпә кәнди. Кәлир: 1.000 ағча

Дәмирчихан кәнди. Кәлир: 1.200 ағча

Гызылгышлаг кәнди. Кәлир: 1.300 ағча

Гыран кәнди. Кәлир: 800 ағча

Әғдис кәнди јахынлығында јерләшән Чандәрвиш кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Гараөрән кәнди. Кәлир: 1.000 ағча

Чепни кәнди. Кәлир: 900 ағча

Терчәнис кәнди вә Дашлыча мәзрә'әси. Кәлир: 15.000 ағча

Әликоса кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Күллүчә кәнди. Кәлир: 2.800 ағча

Күллүчә кәнди јахынлығында јерләшән Молла Өмәр кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Аббаскөл мәзрә'әси. Кәлир: 1.500 ағча

Әбучаһаллы Атлыча кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Әвәзгышлаг кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Истәфна (?) кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 2.000 ағча

Товузкөнлү кәнди. Кәндин башга ады Гараһүсејнлидир. Кәлир: 3.000 ағча

Ғатырлы кәнди. Кәлир: 2.300 ағча

Јухары Гылачан кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Ашағы Гылачан кәнди. Кәлир: 1.500 ағча

Мүбарәк кими дә танынан Башмәрчиван гышлағы. Кәлир: 3.000 ағча

Ачыгмәрчиван (?) кәнди. Кәлир: 1.200 ағча

Гызылбулаг гышлағы. Кәлир: 1.500 ағча

Арсланлытәпә кәнди. Кәлир: 1.200 ағча

Инчә кәнди вә Әрсаг мәзрә'әси. Әһалиси Гузукүдәнли чамаатындандыр. Кәлир: 5.000 ағча

Һәсәнчан кәнди. Кәлир: 3.200 ағча

Кағин кәнди вә Мөвчудәли мәзрә'әси. Кәлир: 4.200 ағча

Хәдимгышлаг кәнди. Кәлир: 3.100 ағча

Әјрәк кәнди. Кәлир: 7.200 ағча

Гамышлы кәнди јахынлығында јерләшән Гарабулаг кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Гарабулаг кәнди јахынлығында јерләшән Сөјүдлү кәнди. Кәлир: 1.000 ағча

Гарабулаг кәнди јахынлығында јерләшән Гарагала кәнди. Кәлир: 1.000 ағча

Парчалыкөл кәнди. Кәлир: 1.200 ағча

Сөјүдкәнд. Кәлир: 4.000 ағча

Гамышлы кәнди вә Һағһаг мәзрә'әси. Кәлир: 2.500 ағча

Дәрәкәнд јахынлығында јерләшән Сары Абдал кәнди. Кәлир: 800 ағча

Бөрк кәнди. Кәлир: 1.000 ағча

Бөјрәк кәнди. Кәлир: 1.200 ағча

Көксүкөврәл јајлағы. Бурада Сүрмәли кәндинин әһалиси јајлајыр. Кәлир: 1.000 ағча

Тәрли јајлағы. Сүрмәли кәндләринин јајлағыдыр. Кәлир: 6.000 ағча

Ағры јајлағы. Бурада Сүрмәли кәндләринин рәијјәтләри јајлајыр. Кәлир: 5.000 ағча

Соіугбулаг јајлағы. Бурада Сүрмәли кәндинин әһалиси јајлајыр. Кәлир: 900 ағча

Вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәнин кәлири: 9.000 ағча

Јекун: 725.680 ағча.

ИҒДЫР наһијәси

Молла Әһмәд кәнди. Кәлир: 11.000 ағча

Мамускун кими дә танынан Әрәбкирли кәнди. Кәлир: 1.800 ағча

Әхи Мәһәммәд кәнди. Әһалиси Күрдләр чамаатындандыр. Кәлир: 1.200 ағча.

Грамәһәммәд кәнди. Әһалиси Әрәбкирли чамаатындандыр. Кәлир: 11.000 ағча.

Чарыгчылы кәнди. Кәлир: 5.500 ағча

Јајчы кәнди. Кәлир: 10.500 ағча

Гасымчан кәнди. Кәлир: 6.600 ағча

Шејх Һәсән кәнди. Кәлир: 13.000 ағча

Ахтахана кәнди. Кәлир: 17.500 ағча

Хошхәбәр кәнди. Кәлир: 8.000 ағча

Әхи Вејс кәнди. Кәлир: 11.500 ағча

Хәлифли кәнди. Кәлир: 17.500 ағча

Әрһачы кәнди. Кәлир: 2.530 ағча

Чыраглы кәнди вә Гарагојунлу гышлағы. Кәлир: 9.500 ағча

Мәғрәбабад кәнди. Кәлир: 11.000 ағча

Ибраһимабад кәнди. Кәлир: 19.000 ағча

Иғдыр кәнди. Кәлир: 13.500 ағча

Ағчалы ады илә танынан Новрузлу кәнди. Кәлир: 13.000 ағча

Гызылзакир кәнди. Кәлир: 16.000 ағча

Бүллүр кәнди. Кәлир: 47.200 ағча

Газанчы кәнди. Кәлир: 14.000 ағча

Ағаверд кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Сары Чобан кәнди. Кәлир: 15.500 ағча

Паник кәнди. Кәлир: 17.000 ағча

Елин кәнди. Кәлир: 20.500 ағча

Овчу кәнди. Кәлир: 22.300 ағча

Новрузлу кәнди јахынлығында јерләшән Чәфәр гышлағы. Кәлир: 2.000 ағча

Течирли кәндинин јахынлығында јерләшән Зәнкәнә кәнди. Кәлир: 4.500 ағча

Течирли кәнди вә онун Ағчагышлаг мәһәлләси. Кәлир: 7.500 ағча

Әмарат кәнди. Кәлир: 11.000 ағча

Дәјирли гышлағы. Кәлир: 10.500 ағча

Гарачарлы кәнди. Кәлир: 15.000 ағча

Дурмуш гышлағы. Әһалиси Шаһаблы чамаатындандыр. Кәлир: 17.000 ағча

(Дәркәнар):

Ирәван санчағынын Иғдыр наһијәсиндә султан хассларына аид он доггуз мин ағча кәлир верән Ибраһимабад кәндинин әһалиси сүнну мәзһәбиндән олдуғу үчүн, ганунa һөрмәт бәсләјән, еһтирам газанмыш сәркәрдә, дүнјанын низамы, Ирәван мүһафизи вә сәрәскәри, вәзир Ибраһим паша—Аллаһ-таала онун бөјүклүјүнү даими етсин!—бу кәнддә вә Ирәван галасы ичиндә, Топхана мәһәлләси тәрәфдә ики мүбарәк чаме инша етдириб, онлара Маһмуд (султан I Маһмуд /1730-1756/ нәзәрдә тутулур - З.Б., Һ.М.) адыны вермишдир. Ирәван әјаләтинин әһалиси, үләма вә хејирхаһ адамларынын истәји илә бу мүбарәк чамеләрин хидмәтчиләринин мааш вә дикәр хәрчләрини гаршыламаг үчүн Ибраһимабад кәндинин вәгф олунмасыа даир ады чәкилән вәзир вә Ирәван газиси, мөвлана Әһмәд Бәһаәддининин—онун фәзиләти артыг олсун!—мүрачиәтләри барәсиндә султан һәзрәтләринә мә’лумат верилмиш вә онун ичазәси илә бағлы вердији јүксәк әмрә әсасән ичмал вә мүфәссәл дәфтәрләр кәтирдилмиш, орада султанын шәрәфинә инша етдирилмиш ики мүбарәк чаменин хидмәтчиләринин мааш вә дикәр хәрчләрини гаршыламаг мәгсәди илә он доггуз мин ағча кәлири олан Ибраһимабад кәнди султан хасслары сијаһысындан чыхардылмыш вә вәгфә чеврилмәси барәсиндә дәфтәрләрдә мүвафиг гејдләр едилмишди.

18 шабан 1145-чи (3 феврал 1733-чү) ил.

Ачиз Әһмәд, вәзирин катиби.

с. 19.

Давудлу кәнди. Кәлир: 4.300 ағча

Хәндангулу гышлағы кими мәшһур олан вә Ағотлуғ кими дә танынан Јухары Күрәкли кәнди. Кәлир: 1.500 ағча

Ашағы Күрәкли кәнди. Кәндин башга ады Һачы Әмин гышлағыдыр. Кәлир: 1.200 ағча

Әминәли гышлағы кими дә танынан Күрәкли кәнди. Кәндин башга ады Бахыш гышлағыдыр. Кәлир: 1.500 ағча

Ағотлуғ кими дә танынан Мустафабәј гышлағы. Кәлир: 1.300 ағча

Ағотлуғ кими дә танынан Гарачылар гышлағы. Кәлир: 1,500 ағча

Чадырчылар гышлағы. Кәлир: 1.400 ағча

Чидәмли кәнди. Кәлир: 1.200 ағча

Дашлы кәнди. Әһалиси Рејһанлы чамаатындандыр. Кәлир: 1.200 ағча

Һсәнбәј гышлағы. Кәлир: 1.500 ағча

Шамданкәлән кәнди. Кәлир: 1.300 ағча

Ширәчи кәнди. Кәлир: 1.400 ағча

Алаһачылы кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Нәзәрәли гышлағы кими дә танынан Күрәкли мәзрә’әси. Кәлир: 1.400 ағча

Күнбәд кәнди. Кәлир: 1.200 ағча

Гараһасар кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Гызылгала кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Туч кәнди. Кәлир: 4.500 ағча

Күркү кәнди. Кәндин башга ады Руддур. Кәлир: 4.600 ағча

Әлибели кәнди. Кәлир: 6.700 ағча

Јухары Тоханшалы кәнди. Кәлир: 10.000 ағча

Гараһачылы кәнди вә Чомәрд мәһәлләси. Кәлир: 4.000 ағча

Өкүзлү кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Әлихан Һачылы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Дәмирлигышлаг кәнди. Кәлир: 3.522 ағча

Рәсуллу кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Ибраһим Һачылы кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

Рәшидәли гышлағы. Кәлир: 3.000 ағча

Чудулу гышлағы. Кәлир: 4.000 ағча

Гараһачылы кәнди јахынлығында јерләшән Ашағы Давудлу кәнди. Кәлир: 5.930 ағча

Чидәмли кәнди јахынлығында јерләшән Ашағы Тоханшалы кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Чанәһмәд гышлағы. Әһалиси Гараһачылы чамаатындандыр. Кәлир: 3.200 ағча

Расидли кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Атлычалы кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Хәзинәнин үмуми вә хүсуси кәлири: 9.000 ағча

Исмајыллы кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 2.000 ағча

Архшаһ кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 1.000 ағча

Чарыгчы кәнди. Кәлир: 1.000 ағча

Ашыг Һәсән кәнди. Кәлир: 1.500 ағча

Гасымчан кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 1.000 ағча

Гаракөл Арслан кәнди. Кәлир: 1.500 ағча

Јени мәскунлашмыш Гулукәнд. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 2.000 ағча

Бончугтәпә кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 1.000 ағча

Јелкирмәз кәнди вә Көјнәрли мәзрә'әси. Адлары дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 1.000 ағча

с. 20.

Чичәкли вә Сары Абдал кәндләри. Адлары дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 1.000 ағча

Јекун: 351.982 ағча

АРАЛЫГ наһијәси

Султан Әли вә Мурад гышлаглары. Кәлир: 3.000 ағча

Гуламәли гышлағы. Кәлир: 2.000 ағча

Муса гышлағы. Кәлир: 1.800 ағча

Мустафа гышлағы. Кәлир: 2.000 ағча

Атлы гышлағы. Әһалиси Рејһанлы чамаатындандыр. Кәлир: 2.200 ағча

Әминчә кәнди. Кәлир: 3.580 ағча

Готурлу кәнди. Әһалиси Шејикли чамаатындандыр. Кәлир: 4.300 ағча

Дәрзили кәнди. Кәлир: 1.200 ағча

Галачыг кәнди. Кәлир: 1.500 ағча

Кичикли кәнди вә Будаг мәһәлләси. Кәлир: 5.600 ағча

Худаабад кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Гаравәли кәнди. Әһалиси Шејикли чамаатындандыр. Кәлир: 2.700 ағча

Аббасабад кәнди. Кәлир: 3.600 аағча

Биләкли кими дә танынан Аракаһчала кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Ширинчанлы кәнди. Кәлир: 4.500 ағча

Арас чајынын јахынлығында јерләшән Јеничә кәнди. Кәлир: 600 ағча

Биләкли кәндинин јахынлығында јерләшән Бағырлы кәнди. Әһалиси Шејикли әширәтиндәндир. Кәлир: 6.800 ағча.

Алаһачылы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Говунлу кәнди. Әһалиси Гузукүдәнли Гарасу чамаатындандыр. Кәлир: 3.700 ағча

Сәһәрманлы кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Гышлалы кәнди. Кәлир: 1.800 ағча

Шамданкәлән гышлағы. Кәлир: 2.000 ағча

Оруч кәнди. Әһалиси Гузукүдәнли чамаатындандыр. Кәлир: 1.600 ағча

Алтыгышлаг кими дә танынан Гузукүдәнли кәнди. Әһалиси Мүрсәлли чамаатындандыр. Кәлир: 2.100 ағча.

Әлигәмәрли кәнди, Һәсән мәһәлләси вә Атлыхан гышлағы. Кәлир: 2.500 агча

Арас чајынын јахынлығында јерләшән Неһиркәлтәпә кәнди. Әһалиси Дашанлы чамаатындандыр. Кәлир: 4.500 ағча

Адәтли кәнди. Кәлир: 4.300 ағча

Ахырлы кәнди, Әлигызыл вә Саатлы мәзрә'әләри, Саатлы вә Ашағы Ахарлы кәндләри. Кәлир: 30.000 ағча

Гарагојунлу кәнди. Кәлир: 30.500 ағча

Сәнчәрли кәнди. Кәлир: 9.300 ағча

Чәлајирли кәнди. Кәлир: 11.000 ағча

Сәфәр гышлағы. Әһалиси Шамданкәләнли Гузучу архы чамаатындандыр. Кәлир: 4.500 ағча

Дүррәнли кәнди. Кәлир: 1.400 ағча

с. 21.

Кедас кәнди. Кәлир: 1.600 ағча

Галачыг кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Ағры дағы тәрәфдә олан Күллүтоп вә Гырхдаш јајлаглары. Кәлир: 12.000 ағча.

Вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәнин кәлири: 5.000 ағча

Јекун: 189.680 ағча.

ШӘРУР наһијәси

Гушчу кәнди. Кәлир: 13.500 ағча

Дүдәнки кәнди. Кәлир: 17.400 ағча

Завијјә кәнди. Кәлир: 32.000 ағча

Исһаглы Јүзбашы гыщлағы[1]. Кәлир: 9.000 ағча

Өвратлы кәнди. Кәндин башга ады Исһаглыдыр. Кәлир: 11.000 ағча

Газанчылы кәнди. Кәлир: 15.700 ағча

Мирзә Әли Исһаглы гышлағы. Кәлир: 10.700 ағча

Јухары Шәһријар кәнди вә Сәрдәрабад мәзрә'әси. Кәлир: 22.600 ағча

Јухары Норашен кәнди. Кәлир: 24.000 ағча

Хәлифәкәнд кими танынан Оғланшаһлы кәнди. Кәлир: 13.000 ағча

Махта кәнди. Кәлир: 8.000 ағча

Ашағы Күрдкәнд. Кәлир: 25.000 ағча

Јухары Күрдкәнд. Кәлир: 13.000 ағча

Јухары Чомагтыр кәнди. Кәлир: 16.600 ағча

Ашағы Чомагтыр кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Магсудлу кәнди. Кәлир: 9.000 ағча

Әхи Әһмәд кәнди[2]. Кәлир: 12.230 ағча

Јухары Әлишар кәнди. Кәндин башга ады Махталадыр. Кәлир: 16.000 ағча

Муғанчыги-Сенили (?) кәнди[3]. Кәлир: 27.476 ағча

Нәчәф гышлағы. Әһалиси Бајат әширәтиндәндир. Кәлир: 5.700 ағча

Кештаз кәнди. Кәлир: 13.000 ағча

Әрбатан кәнди. Кәлир: 7.200 ағча

Дәрвишләр кәнди. Кәлир: 3.800 ағча

Јухары Гархын кәнди. Кәндин башга ады Гумханалы-

1."Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 435) бу гышлағын ады "Јүзбашы гышлағы" кими јазылмышдыр.

2."Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 436) бу кәндин ады "Ағәһмәд" кими јазылмышдыр.

3."Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 438) бу кәндин ады "Муғанлы" кими јазылмышдыр.

дыр. Кәлир: 9.450 ағча

Гаибгулу Гархын гышлағы[1]. Кәлир: 6.800 ағча

Гахычан Гархын гышлағы[2]. Кәлир: 3.700 ағча

Мөhсүнабад кәнди. Кәндин башга ады Зүлфүгар Гархындыр[3]. Кәлир: 6.620 ағча

Бабакы Гархын кәнди[4]. Кәлир: 5.000 ағча

Күлтәпә Гархын кәнди[5]. Кәлир: 5.300 ағча

Безирлик кәнди. Кәндин башга ады Вермәзјардыр. Кәлир: 14.900 ағча

Әрәбјенкичә кәнди. Кәлир: 5.600 ағча

Аббас гышлағы. Гышлағын башга ады Вајхырдыр. Кәлир: 13.500 ағча

Јухары Парчы кәнди. Кәлир: 4.800 ағча

с. 22.

hачы Ислам кәнди. Әhалиси Дүнбүли әширәтиндәндир. Кәлир: 1.644 ағча[6-1]

Бөјкәнд. Әhалиси Дүнбүли әширәтиндәндир. Кәлир: 1.890 ағча[6-2].

Өкүзбатыр кәнди[7-1]. Кәлир: 1.200 ағча

Кикичан (?) кәнди[7-2]. Кәлир: 1.348 ағча

Кәрбилән кәнди[7-3]. Кәлир: 2.654 ағча

Гарабулаг кәнди[7-4]. Кәлир: 2.000 ағча

hедел кәнди[7-5]. Кәлир: 1.200 ағча

Гара Хорзатлы[8]. Кәлир: 1.300 ағча

Чәбрајыллы[9] кәнди. Кәлир: 1.200 ағча

1.-2.Бу гышлагларын адлары "Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 416-417) "Гархын" сөзү јазылмадан гејд олунмушдур.

3."Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 417) бу кәндин "башга ады"нда "Гархын" сөзү јазылмамышдыр.

4.Бу кәнд "Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 417) "гышлаг" кими көстәрилмишдир. Бундан әлавә "Гархын" сөзү мүфәссәл дәфтәрдә јазылмамышдыр.

5.Гархын сөзү әлавә едилибдир.

6.1-2 Бу кәндләрин адлары "Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә јохдур.

7.1-2-3-4-5. Бу кәндләрин ады "Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә јохдур.

8-9.Бу кәндләрин ады мүфәссәл дәфтәрдә јохдур.

Дашгышлаг кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Сәдәрәк кәндинә табе олан Горлавәнк (?) кәндинин кәнарында олан дәмир мә'дәни. Кәлир: 3.000 ағча

Вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан әлдә едилән кәлир: 2.000 ағча

Јекун: 68.200

Чәми: 7.302.848 ағча[1]

1.Бизим һесабламалара көрә, кәлирин чәми 7.300.848 ағча иди.

ИРӘВАН МИРМИРАНЫН ИРӘВАН ЛИВАСЫНДА ОЛАН ХАССЛАРЫ.

Ирәван шәһәри. Кәлир: 112.225 ағча

ГЫРХБУЛАГ наһијәси

Улуханлы кәнди. Кәлир: 58.000 ағча
Терекевит кәнди. Кәлир: 60.000 ағча
Арамус кәнди. Кәлир: 7.000 ағча

с. 23.

Јеничә кәнди. Кәлир: 17.000 ағча
Ширабад кәнди. Кәлир: 62.580 ағча
Кәмалә кәнди. Кәлир: 22.000 ағча
Балашлы Нәчли кәнди. Кәлир: 16.000 ағча
Сәртабад кәнди. Кәлир: 8.000 ағча

Јекун: 250.580 ағча.

КАРБИ вә КАНИ наһијәләри

Бәјчивазлы кәнди. Кәлир: 13.000 ағча
Јува кәнди. Кәлир: 12.000 ағча
Аштарак кәнди. Кәлир: 32.000 ағча

Јекун: 28.200 ағча[1].

КАРНИ вә КАРБИ наһијәләри

Әрдәшир кәнди. Кәлир: 14.000 ағча
Зөһраблы кәнди. Кәлир: 6.000 ағча
Гурбангулу кәнди. Кәндин башга ады Торпаггаладыр.

1.Бизим һесабламалара көрә, 57.000 ағча олмалыдыр.

Кәлир: 11.000 ағча

Әләјәз гышлағы. Кәлир: 10.000 ағча

Јекун: 41.000 ағча

ГЫРХБУЛАГ наһијәси

Ағбулаг кәндинин јахынлығында јерләшән Гулучан кәнди. Кәлир: 6.500 ағча

Гулучан кәндинин јахынлығында јерләшән Гарабајрам кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Гулучан кәндинин јахынлығында јерләшән Гарахәдим кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

с. 24.

Хәлифәли кәнди. Әһалиси Нәчли чамаатындандыр. Кәлир: 6.000 ағча

Көјчәбинәк кәнди. Әһалиси Нәчли чамаатындандыр. Кәлир: 8.000 ағча

Јекун: 26.500 ағча.

Султан хассларына, вәгфләрә вә сәрбәст зеамәтләрә аид олмајан бади-һава веркисинин јарысындан, төрәдилмиш чинајәт үчүн чәримәдән, ганбаһа веркисиндән Ирәван әјаләти үзрә әлдә едилән кәлир: 100.000 ағча.

Ирәван әјаләтинин гышлаглары. Кәлир: 100.000 ағча.

Гала мүһафизәләри вә јеничери очаглары мәнсубларынын тимарларынын кәлин веркисиндән әлдә едилән кәлир: 20.000 ағча

НАХЧЫВАН ливасы

Хачапараг кәнди. Кәлир: 19.980 ағча

Чәми: 727.285 ағча.

ЗЕАМӘТ ВӘ ТИМАРЛАР

ГЫРХБУЛАГ наһиjәси

с. 25.

Ибраһим Әһмәд оғлунун адына олан зеамәт.
Хачапараг кәндинин jахынлығында jерләшән Аребат кәнди. Ҝәлир: 20.000 ағча.

Исмаjыл Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Аран кәнди. Ҝәлир: 3.500 ағча

Мустафа Һәсән оғлунун адына олан тимар.
Заг кәндинин jахынлығында jерләшән Тәркиван кәнди. Ҝәлир: 3.200 ағча.

Бәкир Ибраһим оғлунун адына олан тимар.
Шаһаб кәнди вә Јардәсти мәзрә'әси. Ҝәлир: 4.500 ағча

с. 26.

Һәсәнин адына олан тимар.
Ағазор кәнди. Ҝәлир: 5.000 ағча

Мәһәммәд Маһмуд оғлунун адына олан тимар.
Гарача Өрән кәнди. Кәнддә һеч ким jашамыр. Ҝәлир: 3.000 ағча

Һәсәнин адына олан тимар.
Күрәчик кәнди. Ҝәлир: 3.000 ағча

Дәрвиш Исмаjыл оғлунун адына олан тимар.
Тезхараб кәнди. Ҝәлир: 3.000 ағча

с. 27.

Һәсән Һүсеjн оғлунун адына олан тимар.
Кәнки кәнди. Ҝәлир: 4.200 ағча
Гарагаш кәнди. Ҝәлир: 3.000 ағча

Јекун: 7.200 ағча.

Хәлилин адына олан тимар.

Бөјрүдәлик кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Әлһач Бәкирин адына олан тимар.

Әрзган кәндинин јахынлығында јерләшән Һакс кәнди. Кәлир: 8.000 ағча

Кәрәчхана мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 11.000 ағча.

Мәһәммәд Абдулла оғлунун адына олан тимар.

Әрзган кәндинин јахынлығында јерләшән Дәлиләр кәнди. Кәлир: 3.500 ағча.

с. 28.

Әлинин адына олан тимар.

Күтүран кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Хәлилин адына олан тимар.

Дәлиләр кәндинин јахынлығында јерләшән Һорет кәнди. Кәндин башга ады Кәрәбуруңдур. Кәлир: 3.000 ағча

Һачы Бәкир Һәмзә оғлунун адына олан тимар.

Кешишкәнд. Кәлир: 5.000 ағча

Бекин кәнди вә Алчакилсә мәзрә'әси. Кәлир: 14.000 ағча

Јекун: 19.000 ағча.

Мустафанын адына олан тимар.

Кешишкәнд јахынлығында јерләшән Галачыг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 29.

Әбдүлгәдирин адына олан тимар.

Галачыг кәндинин јахынлығында јерләшән Дикли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әһмәдин адына олан тимар.

Күмүш кәндинин јахынлығында јерләшән Алабарс кәнди. Кәлир: 4.500 ағча

Һүсејнин адына олан тимар.
Иланлы кәндинин јахынлығында јерләшән Гаравиран кәнди. Кәлир: 5.000 ағча.

Һүсејн Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Керешан кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 30.

Хәлил Чәлил оғлунун адына олан тимар.
Тәкаверт кәндинин јахынлығында јерләшән Иланлы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Мењмедин адына олан тимар.
Озан кәнди. Кәлир: 4.700 ағча

Гасымын адына олан тимар.
Озан кәндинин јахынлығында јерләшән Гараабдал кәнди. Кәлир: 4.500 ағча

Татар Өмәрин адына олан тимар.
Алабарс кәндинин јахынлығында јерләшән Күмүш кәнди. Кәндин башга ады Дәмәшгдир. Кәлир: 7.000 ағча

с. 31.

Мењмедин адына олан тимар.
Тортуз кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Әбди Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Тортуз кәндинин јахынлығында јерләшән Һезарјар кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Мүсәлманларын јашадығы Чатгыран кәнди тәрәфдә јерләшән Гутгут кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Јекун: 7.000 ағча.

Мәһәммәдин адына олан тимар.
Гараабдал кәндинин јахынлығында јерләшән Әркүл кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Ибраһимин адына олан тимар.
Арахос кәнди. Кәндин башга ады Башкөјдүр. Кәлир: 5.000 ағча

с. 32.

Һәсән Ибраһим оғлунун адына олан тимар.
Күллүчә кәндинин јахынлығында јерләшән Ијнәдүз кәнди. Кәлир: 3.500 аағча

Фејзулла Әли оғлунун адына олан тимар.
Ијнәдүз кәндинин јахынлығында јерләшән Күллүчә кәнди. Кәлир: 3.420 ағча.

Мустафа Әли оғлунун адына олан тимар.
Камал кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

с. 33.

Һәсән Чәмшид оғлунун адына олан тимар.
Чатгыран кәндинин јахынлығында јерләшән Тутија кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Ибраһим Әли оғлунун адына олан тимар.
Баллыча кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әли Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Камал кәндинин јахынлығында јерләшән Јајчы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Һачы Һүсејнин адына олан тимар.
Күрәчик кәнди јахынлығында јерләшән Течирдинк кәнди. Кәлир: 4.500 ағча.

с. 34.

Мәһәммәдин адына олан тимар.
Зар кәндинин јахынлығында јерләшән Гарагала кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Ибраһимин адына олан тимар.
Ортавиран кәнди вә Ағөрән мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча. Дамчылы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 6.600 ағча.

Әлинин адына олан тимар.
Ортавиран кәндинин јахынлығында јерләшән Кичик Ағвиран кәнди вә Сәрхо мәзрә'әси. Кәлир: 3.500 ағча

Мәһмәд Осман оғлунун адына олан тимар.
Сыныгхач кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 35.

Сүлејман Әли оғлунун адына олан тимар.
Кәмрис кәндинин јахынлығында јерләшән Зар кәнди. Кәлир: 4.100 ағча

Мустафа Һүсејн оғлунун адына олан тимар.
Зар кәндинин јахынлығында јерләшән Гарачалар кәнди. Кәндин башга ады Ашағы Гарагаладыр. Кәлир: 3.000 ағча

Әбдүгафур Әли оғлунун адына олан тимар.
Көјкилсә кәнди вә Масис мәзрә'әси. Кәлир: 6.500 ағча

Мәһәммәд Ибраһим оғлунун адына олан тимар.
Көјкилсә кәндинин јахынлығында јерләшән Чобанкәрәкмәз кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 36.

Өмәр Әли оғлунун адына олан тимар.
Чобанкәрәкмәз кәндинин јахынлығында јерләшән Кәрәкбулаг кәнди тәрәфдә олан Мансерес кәнди. Кәлир: 4.100 ағча

Өмәр Һүсејн оғлунун адына олан тимар.
Гызгаласы кәнди. Кәлир: 4.500 ағча

Һачы Һүсејнин адына олан тимар.
Терчан кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Әһмәд Әли оғлунун адына олан тимар.
Гәдим Өрдәкли кәнди. Кәндин башга ады Гарачылардыр. Кәлир: 4.500 ағча

с. 37.

Мустафанын адына олан тимар.
Гамышлы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Гамышлы кәндинин јахынлығында јерләшән Меһмандарлы кәнди. Кәлир: 1.000 ағча.

Јекун: 4.000 ағча.

Өмәр Әли оғлунун адына олан тимар.

Улуханлы кәндинин јахынлығында јерләшән Сејфәли кәнди. Кәндин башга ады Рүстәмлидир. Кәлир: 3.000 ағча.

Бәкирин адына олан тимар.

Хәлифәли кәндинин јахынлығында јерләшән, Озан кәнди кими дә танынан Бағчачыг кәнди. Кәндин башга ады Бабачандыр. Кәлир: 3.000 ағча.

Мустафанын адына олан тимар.

Шаһаб кәндинин јахынлығында јерләшән Һеллар кәнди. Кәлир: 3.200 ағча.

с. 38.

Әли Әбдүррәһман оғлунун адына олан тимар.

Зәнки чајынын кәнарында јерләшән Гызылгала кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Гызылгала кәнди тәрәфдә олан Абдулла мәзрә'әси. Кәлир: 1.000 ағча

Јекун: 7.000 ағча.

Әлинин адына олан тимар.

Мүсәлманларын јашадығы Чатгыран кәнди. Кәлир: 4.500 ағча.

Һүсејнин адына олан тимар.

Мурадабад кәнди. Кәндин башға ады Вермәзјардыр. Кәлир: 10.000 ағча

Мәһәммәдин адына олан тимар.

Һачыбајрам кәнди. Кәндин башга ады Гарагышлагдыр. Кәлир: 7.200 ағча

с. 39.

Әли Абдулла оғлунун адына олан тимар.

Чарбағ кәнди. Кәндин башга ады Хүррәмабаддыр. Кәлир: 5.000 ағча

Ибраһимин адына олан тимар.

Јени Өрдәкли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Сејфи Абдулла оғлунун адына олан тимар.

Әркүк кәндинин јахынлығында јерләшән Ајыгышлаг кәнди.

Кәндин башга ады Текзордур. Кәлир: 4.200 ағча

Әли Һачы Мустафа оғлунун адына олан тимар.

Ағчагышлаг кими дә танынан Черчеракин кәнди. Кәлир: 9.000 ағча

с. 40.

Мәһәммәдин адына олан тимар.

Мәнгус кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Мәһәммәд Мустафа оғлунун адына олан тимар.

Охчаберди кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Әли Гасым оғлунун адына олан тимар.

Чәләбибулаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Мустафанын адына олан тимар.

Һөрүслү Двин вә Молла Һачы кәндләри. Кәлир: 3.500 ағча Гаравиран кәнди тәрәфдә олан Двин кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 6.500 ағча.

с. 41.

Әли Һәмзә оғлунун адына олан тимар.

Гаравиран кәнди тәрәфдә олан Новрузкәнд. Кәндин башга ады Једдибулагдыр. Кәлир: 3.000 ағча

Мәһәммәд Өмәр оғлунун адына олан тимар.

Херсор кәндинин јахынлығында јерләшән Сарычалар кәнди. Кәндин башга ады Чаһаншадиллидир. Кәлир: 3.000 ағча.

Дурмушун адына олан тимар.

Дәликли кәндинин јахынлығында јерләшән, башга ады Гујубулаг олан Кечили кәнди вә Гарачалар мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча

Сүлејман Абдулла оғлунун адына олан тимар.

Јени Ағбулаг кәнди. Кәндин ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 3.000 ағча.

с. 42.

Осман Әһмәд оғлунун адына олан тимар.

Чаңәһмәд Сабитли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Исмајыл Мустафа оғлунун адына олан тимар.
Гарнıјарыг вә Јолкечән кими дә танынан Јархараб кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Мустафа Һәсән оғлунун адына олан тимар.
Гәдим Ағбулаг кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Һәсәнин адына олан тимар.
Сәрнишин кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 43.

Әһмәд Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Јени Деһкәдә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Маһмудун адына олан тимар.
Гәдим Деһкәдә кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Әли Осман оғлунун адына олан тимар.
Дәликдаш кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һүсејнин адына олан тимар.
Өрәнотбағы кими дә танынан Тезәрван кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 44.

Исмајыл Һәсән оғлунун адына олан тимар.
Гутлуган кәнди. Кәндин башга ады Гутлучадыр. Кәлир: 3.500 ағча.

Мустафа Јусиф оғлунун адына олан тимар.
Сөјүдлү кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әбдүррәһманын адына олан тимар.
Гајнарча кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Пирхараб кәндинин јахынлығында јерләшән Өкүзбулаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 6.000 ағча

Мустафанын адына олан тимар.
Һәсәнвиран кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 45.

КАРБИ наһијәси

Мустафа Ибраһим оғлунун адына олан зеамәт.

Әрәс кәндинин јахынлығында јерләшән, Кәләкархы кими дә танынан Әрәбкирли кәнди. Кәлир: 21.000 ағча.

Мәһмәд Әбубәкир оғлунун адына олан зеамәт.

Јухары Талин кәнди. Кәлир: 12.000 ағча

Карвансара кәнди. Кәлир: 8.000 ағча

Јекун: 20.000 ағча

Әли Ибраһим оғлунун адына олан зеамәт.

Корлу кәнди вә Бәдирханлыбулаг мәзрә'әси. Кәлир: 7.500 ағча

Көрпәли кәнди. Әһалиси Месинли аширәтиндәндир. Кәлир: 4.000 ағча

Нәзәрли гышлағы. Әһалиси Гузукүдәнли аширәтиндәндир. Кәлир: 2.300 ағча

Молла Дурсун кәнди. Кәлир: 3.600 ағча

Ешнәк кәнди. Кәлир: 7.500 ағча

Гузучулар кәндинин јахынлығында јерләшән Ијнәли кәнди. Әһалиси Гузукүдәнли аширәтиндәндир. Кәлир: 4.700 ағча

Јекун: 29.600 ағча

с. 46.

Абдулла Әһмәд оғлунун адына олан зеамәт.

Парби кәнди. Кәлир: 16.000 ағча

Тәкә кәнди. Кәлир: 7.500 ағча

4.000 ағча

Шаһвәли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 23.000 ағча

Мустафа Мәһмәд оғлунун адына олан зеамәт. Ушакан кәнди. Кәлир: 20.000 ағча

Ибраһим Әли оғлунун адына олан зеамәт. Шәһријар кәнди. Кәлир: 25.000 ағча

(Дәркәнар):

Өзүнә лајиг вә е'тибарлы шәхсләрә нүмунә олан Ибраһим Әли оғлу—онун гүдрәти артыг олсун!—хошбәхтлик кәтирән дәркаһыма хаһиш мәктубу көндәриб билдирир ки, Ирәван санчағынын Карби наһијәсиндә ијирми беш мин ағча кәлири олан Шәһријар адлы кәнд бир гылычлыг зеамәт гәбул едиләрәк, бәрата әсасән катиб тәрәфиндән онун (Ибраһим Әли оғлунун) адына ичмал дәфтәрдә гејд олунмушдур. Ирәван галасынын фәтһиндән бу күнә гәдәр ады чәкилән Ибраһим Әли оғлу тәрәфиндән хејли зәһмәт чәкилмәсинә вә зеамәтин ишләринә мүдахилә едилмәмәси шәртинә бахмајараг, Ирәванын кечмиш мүһафизи вәзир Мустафа пашанын һимајәси илә ады чәкилән кәндин кәлири Әһмәд адлы башга бир шәхсә верилмишдир. Анчаг кәндин ијирми беш мин ағчалыг кәлири зеамәт кими мәрһум Рәчәб пашанын һимајәси илә Ибраһим Әли оғлунун адына ичмал дәфтәрдә гејд едилмиш вә јенидән онун адына тәзә бәрат јазылмышдыр. Ады чәкилән вәзир Мустафа пашанын катиблијини едән Әһмәдә верилмиш ијирми беш мин ағчалыг зеамәт әввәлки ичмал дәфтәриндән гылычлыгдан чыхарылараг, тәрәгги кими әлавә олунмасына даир верилмиш јүксәк әмрә әсасән Ирәван мүһафизи, гануна һөрмәт бәсләјән Ибраһим паша—Аллаһ-таала онун гүдрәтини даими етсин!—тәрәфиндән ичмал дәфтәр кәтирдилиб, ијирми беш мин ағча кәлири Әһмәдин адына тәрәгги, ијирми беш мин ағча кәлири исә бир гылыч зеамәт кими Ибраһим Әли оғлунун адына кечирилмәси илә бағлы дүзәлишләр едилди.

Јазды ачиз Әһмәд, вәзирин катиби.
12 шәввал 1144-чү (8 апрел 1732-чи) ил.

Тәрәгги.

Әһмәдин адына олан зеамәт.

Шәһријар кәнди. Кәлир: 25.000 ағча.

Абдулланын адына олан зеамәт.

Мачдәрә кәнди. Кәлир: 12.500 ағча

Дүкан кәнди. Кәлир: 7.900 ағча

Јекун: 20.400 ағча

с. 47.

Өмәр Абдулла оғлунун адына олан зеамәт.

Тос кәнди вә Гараағыл мәзрә'әси. Кәлир: 25.000 ағча

21.000 ағча

Һачы Османын адына олан зеамәт.

Јухары вә Ашағы Тәрнәгут кәнди. Кәлир: 9.500 ағча

Тәрнәгут кәндинин јахынлығында јерләшән Гарамәсчид мәзрә'әси. Кәлир: 2.000 ағча

Тәрнәгут кәндинин јахынлығында јерләшән Буғдаји гышлағы. Кәлир: 500 ағча

Оғрунча мәзрә'әси. Кәлир: 2.000 ағча

Сонбулаг мәзрә'әси. Кәлир: 2.000 ағча

Тәрнәгут кәндинин Будагбәј гышлағы. Кәлир: 800 ағча

Нәзәрочаг гышлағы. Кәлир: 500 ағча

Кичикбулаг гышлағы. Кәлир: 700 ағча

Кәлоғлан гышлағы. Кәлир: 800 ағча

Сәр чамаатынын гышлағы. Кәлир: 400 ағча

Јекун: 20.000 ағча.

Сәид Абдулла оғлунун адына олан тимар.

Хачгуш кәнди вә Гарачалы мәзрә'әси. Кәлир: 10.000 ағча.

с. 48.

Мәһмәд Ибраһим оғлунун адына тимар.

Карби кәндинин јахынлығында јерләшән Ханәвәнк кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Готурбулаг кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Јекун: 4.000 ағча

Муса Һәсән оғлунун адына олан тимар.
Мукни кәнди. Кәлир: 18.000 ағча
Абарана табе олан Һамамлы кәндинин јахынлығында јерләшән Күрдәли кәнди. Кәлир: 1.000 ағча

Јекун: 19.000 ағча

Мәһмәдин адына олан тимар.
Карби кәндинин јахынлығында јерләшән Кичиккәнд. Кәндин башга ады Ушдур. Кәлир: 4.000 ағча

Јусиф Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Тәкә кәнди. Кәлир: 7.500 ағча

3.500 ағча

с. 49.

Османын адына олан тимар.
Перси кәнди. Кәлир: 4.000 аағча
Зәнкисәнк кәнди. Кәлир: 2.200 ағча

Јекун: 6.200 ағча

Фејзулла Бәкир оғлунун адына олан тимар.
Пирәкан кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Инәкли мәзрә'әси. Кәлир: 6.000 ағча
Зијарәти кәнди. Кәлир: 9.000 ағча

Јекун: 18.000 ағча

Османын адына олан тимар.
Ағдәмир кәнди. Кәлир: 4.500 ағча

Мәһмәд Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Гызылдәмир кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

с. 50.

Һачы Мустафанын адына олан тимар.

Гызыләјрәк кәнди. Кәлир: 7.000 ағча

Гызыләјрәк кәндинин јахынлығында јерләшән Гарагышлаг кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Дәрәчичәјә табе олан Чанибәј кәнди. Кәлир: 10.300 ағча

5.100 ағча.

Јекун: 15.600 ағча

Мустафанын адына олан тимар.

Уши кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

Мәһмәдин адына олан тимар.

Көтәкли кәнди. Кәлир: 4.500 ағча

Әһмәдин адына олан тимар.

Әргов кәнди. Кәлир: 4.500 ағча

Абарана табе олан Гызылбурун кәндинин јахынлығында јерләшән Гаракилсә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 7.500 ағча

с. 51.

Мустафа Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.

Хачвәнк кәнди. Кәлир: 3.200 ағча

Асаjишархы кәнди. Әһалиси Күрдвәли әширәтиндәндир. Кәлир: 3.500 ағча

Јекун: 6.700 ағча

Мәһмәд Мустафа оғлунун адына олан тимар.

Хочкири кәнди. Кәндин башга ады Гојлудур. Кәлир: 3.000 ағча

Әһмәдин адына олан тимар.

Аван кәнди. Әһалиси Гарачалар әширәтиндәндир. Кәлир: 4.500 ағча

Мустафанын адына олан тимар.

Чәгаскирд кәнди. Әһалиси Гарачалар әширәтиндәндир. Кәлир: 3.500 ағча.

с. 52.

Һүсејнин адына олан тимар.
Магда кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Исмајыл Мустафа оғлунун адына олан тимар.
Бахчачыг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һәсән Өмәр оғлунун адына олан тимар.
Јашыл кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Маһмудун адына олан тимар.
Башсыз кәнди. Кәлир: 5.000 ағча
Башсыз кәндинин јахынлығында олан Хекдемин кәнди. Кәндин башга ады Бәдирхандыр. Кәлир: 5.000 ағча

Јекун: 10.000 ағча

Әли Вәли оғлунун адына олан тимар.
Әјәрәк кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Мәһмәдин адына олан тимар.
Јени Талыш кими дә танынан Евиш кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Мусанын адына олан тимар.
Гәдим Талыш кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Ибраһимин адына олан тимар.
Шамран кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 54.

Чәлилин адына олан тимар.
Јашыл кәндинин јахынлығында јерләшән Ағчагала кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Өмәр Вејис оғлунун адына олан тимар.
Учан кәнди. Кәлир: 10.000 ағча

Абдулла Мустафа оғлунун адына олан тимар.
Дәликәсик кәнди. Кәндин башга ады Гархындыр. Кәлир: 5.200 ағча

Јусиф Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Фәгирли кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

с. 55

Јагубун адына олан тимар.

Хәлифәли кәнди вә Кәһриз мәзрә'әси. Әһалиси Түркманлы чамаатындандыр. Кәлир: 10.000 ағча

Мустафанын адына олан тимар.

Шаһарғы кәнди. Кәлир: 10.000 ағча

Јусифин адына олан тимар.

Ағчаарх кәнди. Әһалиси Синли әширәтиндәндир. Кәлир: 6.000 ағча

Һүммәт Иса оғлунун адына олан тимар.

Армудлу кәнди вә Ирәмли кими дә танынан Күл мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча

с. 56.

Һачы Мустафанын адына олан тимар.

Күдүлабад кәнди. Әһалиси Гузукүдәнли чамаатындандыр. Кәлир: 3.500 ағча

Мустафа Осман оғлунун адына олан тимар.

Хензавир кәнди. Әһалиси Күрдвәли әширәтиндәндир. Кәлир: 5.000 ағча

Әлинин адына олан тимар.

Һачыгара кәнди. Кәлир: 4.500 ағча

Мәһмәдин адына олан тимар.

Фирәнк кәнди. Кәлир: 15.000 ағча

с. 57.

Мәһмәдин адына олан тимар.

Бала кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әли Ибраһим оғлунун адына олан тимар.

Ағчагала кәнди. Кәндин башга ады Урушдур. Кәлир: 3.000 ағча

Һүсејн Өмәр оғлунун адына олан тимар.

Гозанлы кими дә танынан Күрәкәнли кәнди. Әһалиси Јува әширәтиндәндир. Кәлир: 13.000 ағча

Сүлејманын адына олан тимар.

Көрнә кәнди. Кәндин башга ады Һүсејнлидир. Әһалиси Гузукүдәнли әширәтиндәндир. Кәлир: 4.000 ағча

Һачылы кәндинин јахынлығында олан Күрәнли мәзрә'әси. Кәлир: 1.000 ағча.

Јекун: 5.000 ағча.

с. 58.

Мәһмәдин адына олан тимар.

Јухары вә Ашағы Гузучулу гышлаглары. Кәлир: 4.000 ағча

Әлинин адына олан тимар.

Һајтаг кәнди. Әһалиси Албатанлы әширәтиндәндир. Кәлир: 6.000 ағча

Мустафа Һүсејн оғлунун адына олан тимар.

Муғанлы кәнди. Әһалиси Бајат әширәтиндәндир. Кәлир: 6.500 ағча

Өмәр Мустафа оғлунун адына олан тимар.

Кератбағ кәнди. Кәлир: 4.000 ағча.

с. 59.

Мәһмәд Јусиф оғлунун адына олан тимар.

Тос кәнди вә Гараағыл мәзрә'әси. Кәлир: 25.000 ағча

4.000 ағча.

Мәһмәд Әли оғлунун адына олан тимар.

Һачылы кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Мустафанын адына олан тимар.

Әлибәјли кәндинин јахынлығында олан Әкинли кәнди. Кәндин башга ады Әбдүррәһманлыдыр. Кәлир: 4.500 ағча
Дәбәјәнли кәнди. Әһалиси Әјләнли әширәтиндәндир. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 7.500 ағча

Һүсејнин адына олан тимар.

Әјләнли кәнди. Кәндин башга ады Јасаглыдыр. Кәлир: 4.000 ағча

с. 60.

Һүсејнин адына олан тимар.
Зејвә кәнди. Кәлир: 6.000 ағча
Мәһмәд Маһмуд оғлунун адына олан тимар.
Чидәмли, Бучаг вә Һасарлыг кәндләри. Кәлир: 10.000 ағча
Јерамшили кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 13.000 ағча

Әлинин адына олан тимар.
Узуноба кәнди. Кәлир: 11.000 ағча
Мәһмәд Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Әлибәјли кәндинин јахынлығында јерләшән Аралыг мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча

с. 61.

Һүсејн Әјјуб оғлунун адына олан тимар.
Меһрибан кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Идрисин адына олан тимар.
Гарғакүдмәз кәнди. Кәлир: 5.000 ағча
Һәсән Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Шејх Һачы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Јусифин адына олан тимар.
Түклүвиран кәнди. Әһалиси Әјләнли аширәтиндәндир. Кәлир: 3.000 ағча

с. 62.

Мәһмәдин адына олан тимар.
Ашағы Карвансара кәнди. Кәлир: 4.000 ағча
Исмајыл Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Чалтәпә кәндинин јахынлығында јерләшән Сарыбел кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
...[1] адына олан тимар.
Зазанчы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

1.Бу тимарын кимин адына јазылдығы дәфтәрдә гејд олунмамышдыр.

Һәсән Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Садыглы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

с. 63.

Иҫмајылын адына олан тимар.
Дарнәчај кәндинин јахынлығында јерләшән Гызылгүллә кәнди. Кәлир: 4.000 ағча.

Әлинин адына олан тимар.
Карвансара кәндинин јахынлығында јерләшән Узунгышлаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Әликәнд. Кәлир: 3.000 ағча.

Јекун: 6.000 ағча

Османын адына олан тимар.
Дәмирчи кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Гасым Јусиф оғлунун адына олан тимар.
Мачдәрә кәндинин јахынлығында јерләшән Абдаллар кәнди. Кәлир: 3.500 ағча.

с. 64.

Сүлејман Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Масдара кәндинин јахынлығында јерләшән, Күлкәнд кими дә танынан Дәрәкәнд мәзрә'әси. Кәлир: 4.000 ағча

Әлинин адына олан тимар.
Бәһлулкәнд. Кәлир: 3.000 ағча

Мустафанын адына олан тимар.
Һушјатаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һүсејн Һәмзә оғлунун адына олан тимар.
Сабунчу кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

с. 65.

...[1] адына олан тимар.
Әмирјарлы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

1.Бу тимарын кимин адына јазылдығы дәфтәрдә гејд олунмамышдыр.

Фејзинин адына олан тимар.
Әрәбкир кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Исмајыл Һәсән оғлунун адына олан тимар.
Бәдирдаш кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 66.

Хәлил Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Гызылкилсә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әбдүррәһманын адына олан тимар.
Јеничә кәндинин јахынлығында јерләшән Ашағы Макара кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әлинин адына олан тимар.
Јухары Макара кәндинин јахынлығында јерләшән Јеничә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әлинин адына олан тимар.
Јеничә кәндинин јахынлығында јерләшән Јухары Макара кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

с. 67.

Һәсән Өмәр оғлунун адына олан тимар.
Чәрәнли кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

Хәлилин адына олан тимар.
Сирһачы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әли Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Гулу Дәрвиш кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Исмајылын адына олан тимар.
Гырмызы гышлаг кәнди. Кәлир: 6.500 ағча
Гызылвиран кәнди. Кәлир: 5.500 ағча

Јекун: 12.000 ағча.

с. 68.

Јагубун адына олан тимар.
Фырарчыг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Насуһун адына олан тимар.
Гызылгүллә кәндинин јахынлығында јерләшән Шабан гышлағы. Кәлир: 3.000 ағча

Мәһмәд Әли оғлунун адына олан тимар.
Гатырјатағы кәнди. Кәлир: 4.000 ағча
Јусифин адына олан тимар.
Әјарлы кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

с. 69.

Әһмәдин адына олан тимар.
Башга ады Әзәбангулу олан Гылагур кәнди вә Гарабулаг мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча
Әлинин адына олан тимар.
Ахсахлы кими дә танынан Кәлтәпәкәһриз кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Әли Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Көјәрчили кәнди. Кәлир: 3.500 ағча
Јусифин адына олан тимар.
Масдара кәндинин јахынлығында јерләшән Күлкәнд вә Дәрәкәнд мәзрә'әси. Кәлир: 4.000 ағча

с. 70.

Өмәр Исмајыл оғлунун адына олан тимар.
Дашгала кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Әли Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Гәдим Јолчәкән кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Не'манын адына олан тимар.
Сарычалар кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Мәһмәд Осман оғлунун адына олан тимар.
Боздоған кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 71.

Мустафа Ибраһим оғлунун адына олан тимар.
Меһрибанлы кәндинин јахынлығында јерләшән Ринд кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һачы Османын адына олан тимар.

Зејвә кәндиин јахынлығында јерләшән Гаратәпә вә Гызылбулаг кәндләри. Кәлир: 9.600 ағча

Маһмуд Әли оғлунун адына олан тимар.

Заған кәнди. Кәндин башга ады Гојунгышлагдыр. Кәлир: 3.000 ағча.

Мәһмәдин адына олан тимар.

Мәсчидли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

С. 72.

Мәһмәд Рәчәб оғлунун адына олан тимар.

Гызылвиран кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һәсән Исмајыл оғлунун адына олан тимар.

Мирзәхан кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Османын адына олан тимар.

Ағчагышлаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Кәлтәпә кәнди. Кәлир: 2.000 ағча.

Јекун: 5.000 ағча.

Мәһмәд Мустафа оғлунун адына олан тимар.

Чардаглы Гајагтәпәси кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

С. 73.

Дәдә Мустафа оғлунун адына олан тимар.

Јени Арагышлаг кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 4.000 ағча.

Һачы Мустафа Һүсејн оғлунун адына олан тимар.

Гаравиран кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Һәсәнин адына олан тимар.

Дијиркилсә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һәсән Һүсејн оғлунун адына олан тимар.

Мәһәммәдабад кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 3.000 ағча.

с. 74.

КАРНИ вә ВЕДИ наһијәләри

Абдулла Муса оғлунун адына олан зеамәт.
Веди наһијәсинин Зәнчирли кәнди. Кәлир: 15.000 ағча
Веди наһијәсинин Гарахач кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

Јекун: 20.000 ағча

Исмајыл Маһмуд оғлунун адына олан тимар.
Карни наһијәсинин Јурдәк кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Һачы Абдулла Әли оғлунун адына олан тимар.
Карни наһијәсинин Кохт кәнди. Кәлир: 3.500 ағча
Сүлејман Өмәр оғлунун адына олан тимар.
Карни наһијәсинин Готурвәк кәнди. Кәндин башга ады Тәрәкәмәләрдир. Кәлир: 3.500 ағча
Карни наһијәсинин Тармус кәнди. Кәндин башга ады Гызылвәнкдир. Кәлир: 3.000 ағча.

Јекун: 6.500 ағча.

с. 75.

Өмәр Мустафа оғлунун адына олан тимар.
Карни наһијәсинин Гојулу кәнди. Кәлир: 3.500 ағча
Бәкир Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Карни наһијәсинин Тахтакөрпү кәнди. Кәлир: 4.000 ағча
Әлинин адына олан тимар.
Башга ады Бикәмли олан Карни наһијәсинин Сыныгкөрпү кәнди вә Саатлы мәзрә'әси. Кәлир: 4.000 ағча
Сүлејман Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Башга ады Һәмзәкәнд олан Карни наһијәсинин Молла Гулад (?) кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

(Дәркәнар):

Ашағыда гејд олундуғу кими бу тимар ијирми беш мин ағча кәлири олан зеамәтә чеврилмишдир.

2 чүмәдәлахыр (1)142-чи (23 декабр 1729-чу) ил.

с. 76.

Һачы Сүлејманын адына олан тимар.
Молла Гулад (?) кәндинин јахынлығында јерләшән Карни наһијәсинин Чәбәчили кәнди. **Кәлир:** 4.000 ағча.

Исмајыл Әһмәд оғлунун адына олан тимар.
Чәбәчили кәндинин јахынлығында јерләшән Карни наһијәсинин Гаратәпә кәнди. **Кәлир:** 3.000 ағча

Һәсәнин адына олан тимар.
Карни наһијәсинин Тоғаншаһлы кәнди. **Кәлир:** 6.000 ағча

Әлинин адына олан тимар.
Карни наһијәсинин Алпеви кәнди. **Кәлир:** 5.000 ағча

с. 77.

Вејис Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Карни наһијәсинин Гарагојунлу кәнди. Кәндин башга ады Јүккәсәнчајдыр. **Кәлир:** 3.000 ағча

Мустафанын адына олан тимар.
Тоғаншаһлы кәндинин јахынлығында јерләшән Карни наһијәсинин Тамамлы кәнди. **Кәлир:** 4.100 ағча.

Әбубәкир Һәсән оғлунун адына олан тимар.
Карни наһијәсинин Чиғдәмли кәнди. Кәндин башга ады Чалчајдыр. **Кәлир:** 6.000 ағча.

с. 78.

Һәсәнин адына олан тимар.
Карни наһијәсинин Башнәли кәнди. Кәндин башга ады Чандардыр. **Кәлир:** 6.500 ағча

Јусиф Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Карни наһијәсинин Чинәхан кәнди. **Кәлир:** 14.000 ағча
Чинәхан кәндинин јахынлығында јерләшән Карни наһијәси-

нин Дашлы кәнди. Кәлир: 1.000 ағча

Јекун: 15.000 ағча.

Мустафа Әли оғлунун адына олан тимар.

Харабль кәндинин јахынлығында јерләшән Карни наһијәсинин Фәлакәт кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әһмәдин адына олан тимар.

Башга ады Гаһаблы олан Карни наһијәсинин Доггуз кәнди вә Габаглы Кәрдәкдәрә мәзрә'әси. Кәлир: 7.000 ағча

с. 79.

Мустафанын адына олан тимар.

Башга ады Газыбәјли олан Карни наһијәсинин Јахшычан кәнди. Кәлир: 9.000 ағча.

Јува кәндинин јахынлығында јерләшән Карни наһијәсинин Дарғалы кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Јекун: 15.000 ағча[1].

Өмәрин адына олан тимар.

Зәһраблы кәндинин јахынлығында јерләшән Карни наһијәсинин Меһраблы кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Газыбәјли кәндинин јахынлығында јерләшән Карни наһијәсинин Чанибәј кәнди. Кәлир: 3.500 ағча.

Јекун: 9.500 ағча.

Исмајыл Маһмуд оғлунун адына олан тимар.

Башга ады Ағчагышлаг олан Карни наһијәсинин Бөјүк Бузавәнд кәнди. Кәлир: 4.000 ағча.

Мәһмәдин адына олан тимар.

Көдәк Бузавәнд кәндинин јахынлығында јерләшән Карни наһијәсинин Сарычалар кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

1.Мәтндә сәһв олараг "14.000" јазылмышдыр.

с. 80.

Исмаjылын адына олан тимар.

Башга ады Мәһәммәдабад олан Карни наһиjәсинин Jени Карjер кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Мәһмәдин адына олан тимар.

Карни наһиjәсинин Инәкли кәнди. Кәлир: 7.000 ағча

Ибраһим Jусиф оғлунун адына олан тимар.

Башга ады Кәрәм олан Карни наһиjәсинин Озанлы кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 3.000 ағча.

Әлинин адына олан тимар.

Башга ады Бабаханлы олан Карни наһиjәсинин Бозчалу кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 3.000 ағча

с. 81.

Әбубәкир Ибраһим оғлунун адына олан тимар.

Инәкли кәндинин jахынлығында jерләшән Карни наһиjәсинин Jаманчлы кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

Әли Абдулла оғлунун адына олан тимар.

Башга ады Инас олан Карни наһиjәсинин Көдәк Бузавәнд кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Әлинин адына олан тимар.

Көдәк Бузавәнд кәндинин jахынлығында jерләшән Карни наһиjәсинин Деһкедеjи-Шикиабад (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әһмәд Әли оғлунун адына олан тимар.

Башга ады Хатункәнд олан Карни наһиjәсинин Ағчагышлаг кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

с. 82.

Осман Һәмзә оғлунун адына олан тимар.

Карни наһиjәсинин Ашағы Гурбағалы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Исмаjыл Әли оғлунун адына олан тимар.

Карни наһиjәсинин Jухары Гурбағалы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һәсән Әли оғлунун адына олан тимар.

Карни наһиjәсинин Узунабдаллы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әһмәд Шабан оғлунун адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Ернос кәнди вә Аванлыбулаг мәзрә’әси. Кәлир: 3.500 ағча.

с. 83.

Османын адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Шәһријар кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

Һачы Мустафанын адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Шәгаиг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Ибраһимин адына олан тимар.

Әлигырыг кәндинин јахынлығында јерләшән Карни наһијәсинин Молла Маһмуд кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Ибраһимин адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Шурлутгоча кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Карни наһијәсинин Галачыг кәнди. Кәлир: 2.880 ағча

Јекун: 5.880 ағча.

с. 84.

Јусиф Һәсән оғлунун адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Әлигырыг кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Һәсәнин адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Гафавус (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һүсејнин адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Мерзик кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

Әлинин адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Онбинәк кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 85.

Һачы Мәһмәдин адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Кичик Килан кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Гара Мәһмәдин адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Бөјүк Килан кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Сејид Сәфәрин адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Аһшәвик кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Карни наһијәсинин Мәнкус кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Јекун: 9.000 ағча

Әлинин адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Бајбурд кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Карни наһијәсинин Јухары Абдаллар кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 6.500 ағча

с. 86.

Әһмәд Исмајыл оғлунун адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Худабәнд кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Мустафанын адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Кәричли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әлинин адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Чобангышлаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Јусифин адына олан тимар.

Новрузлу кәндинин јахынлығында јерләшән Карни наһијәсинин Кичик Мәсимли кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

с. 87.

Мәһмәдин адына олан тимар.

Карни наһијәсинин Чиранус кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Әли Ибраһим оғлунун адына олан тимар.

Веди наһијәсинин Әфшар Келеван кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

Аралыг наһијәсинин Буралаг кәнди. Кәлир: 5.300 ағча

Јекун: 10.300 ағча

Сүлејманын адына олан тимар.

Аралыг наһијәсинин Келеван кәнди. Кәлир: 9.000 ағча

Һачы Вәли Аббас оғлунун адына олан тимар.
Веди наһијәсинин Бөјүк Гарабағ кәнди. Кәлир: 8.500 ағча
Веди наһијәсинин Кичик Гарабағ кәнди.Кәлир: 7.500 ағча.

4.000 ағча

Келеван кәндинин јахынлығында јерләшән Веди наһијәсинин Чинчават кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Јекун: 14.500 ағча.

с. 88.

Сүлејман Кәрим оғлунун адына олан тимар.
Веди наһијәсинин Ағвиран кәнди[1]. Кәлир: 3.000 ағча.

Әһмәдин адына олан тимар.
Зәнчирли кәндинин јахынлығында јерләшән Веди наһијәсинин Ағчавиран кәнди[2]. Кәлир: 3.000 ағча

Һәсән Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Веди наһијәсинин Кичик Гарабағ кәнди.
Кәлир: 7.500 ағча

3.500 ағча

Ибраһим Оруч оғлунун адына олан тимар.
Веди наһијәсинин Диназ кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 89.

Әли Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Веди наһијәсинин Һеранос кәнди[3]. Кәлир: 4.000 ағча

Јусиф Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Веди наһијәсинин Хосров кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

1.Бу кәндин ады "Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 452) "Ағуран" шәклиндә јазылмышдыр, кәлиринин һәчми исә 1.300 ағча көстәрилмишдир.

2.Ағчавиран кәндинин ады "Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 452) "Ағчауран" шәклиндә јазылмыш, кәлиринин һәчми исә 1.200 ағча көстәрилмишдир.

3."Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 453) бу кәндин ады "Һерарус" шәклиндә јазылмышдыр.

Әлинин адына олан тимар.

Кичик Гарабағ кәндинин јахынлығында јерләшән Веди наһијәсинин Јеничәк кәнди[1]. Кәлир: 5.000 ағча

Мусанын адына олан тимар.

Веди наһијәсинин Әрмүк кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 90.

Хәлилин адына олан тимар.

Веди наһијәсинин Һекс кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Хәлил Һәсән оғлунун адына олан тимар.

Веди наһијәсинин Һетут кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Әһмәдин адына олан тимар.

Веди наһијәсинин Бенис кәнди[2]. Кәлир: 3.000 ағча

Сүлејманын адына олан тимар.

Веди наһијәсинин Чегин кәнди. Кәлир: 12.000 ағча

Веди наһијәсинин Чәрманис кәнди[3]. Кәлир: 4.200 ағча

Јекун: 16.200 ағча.

10.200 ағча

с. 91.

Әһмәдин адына олан тимар.

Веди наһијәсинин Чагин кәнди. Кәлир: 12.000 ағча

Веди наһијәсинин Чәрманис кәнди[4]. Кәлир: 4.200 ағча

Јекун: 16.200 ағча.

6.000 ағча.

1.Бу кәндин ады "Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 454-455) "Јенәчиг" шәклиндә јазылмышдыр.

2.Бенис кәндинин ады "Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 457) "Бенус" шәклиндә јазылмышдыр.

3-4. Бу кәндин ады "Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 456) "Чәрмарус" шәклиндә јазылмышдыр.

Мәһмәд Јусиф оғлунун адына олан тимар.

Зәнчирли кәндинин јахынлығында јерләшән Веди наһијәсинин Кәнчәли кәнди. Кәндин башга ады Шаһаблыдыр[1]. Кәлир: 3.000 ағча

Мәһмәдин адына олан тимар.

Веди наһијәсинин Ағкилсә кәнди. Кәндин башга ады Гадылыдыр. Кәлир: 3.000 ағча

Мәһмәд Һачы Мирзә оғлунун адына олан тимар.

Веди наһијәсинин Тәзәки кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Веди наһијәсинин Һагверди кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир[2]. Кәлир: 3.500 ағча.

Јекун: 6.500 ағча.

с. 92.

Маһмуд Јусиф оғлунун адына олан тимар.

Мәнкүк кәндинин јахынлығында јерләшән Веди наһијәсинин Ләк кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Осман Һәсән оғлунун адына олан тимар.

Мәнкүк кәндинин јахынлығында јерләшән Веди наһијәсинин Зимми кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Исмајылын адына олан тимар.

Веди наһијәсинин Чардаглы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Хәлил Өмәр оғлунун адына олан тимар.

Мәнкүк кәндинин јахынлығында јерләшән Веди наһијәсинин Күссүс кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 93.

Һүсејн Мучурлу оғлунун адына олан тимар.

Веди наһијәсинин Мәнкүк кәнди. Кәлир: 8.000 ағча

Мәнкүк кәндинин јахынлығында јерләшән Веди наһијәсинин Телли Баба мәзрә'әси. Кәлир: 1.200 ағча

Јекун: 9.200 ағча

1."Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә (с. 467) бу кәндин адынын "Кәнчәли" олдугу гејд едилмәмиш, кәндин башга ады олан "Шаһаблы" исә "Шаһбалы" шәклиндә јазылмышдыр.

2."Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"нин мә'луматына көрә, һеч кимин јашамадығы кәнд кими Һагверди кәнди дејил (с. 473), Тәзәки кәнди көстәрилмишдир (с.468)

Əзиз Əhмəд оғлунун адына олан тимар.

Веди наhијəсинин Мусачыг кəнди. Кəлир: 3.000 ағча

Əлинин адына олан тимар.

Веди наhијəсинин Күлдəрвиш кəнди[1]. Кəлир: 3.000 ағча

Өмəрин адына олан тимар.

Веди наhијəсинин Гарача Абдал кəнди. Кəлир: 3.000 ағча

с. 94.

Əhмəд Јусиф оғлунун адына олан тимар.

Мусачыг кəндинин јахынлығында јерлəшəн Веди наhијəсинин Чыглы кəнди[2]. Кəлир: 3.000 ағча

Əли Јусиф оғлунун адына олан тимар.

Веди наhијəсинин Јухары Пирли кəнди[3]. Кəлир: 3.000 ағча

Исмајылын адына олан тимар.

Веди наhијəсинин Кəнизəк кəнди. Кəлир: 3.000 ағча

Сүлејман Аббас оғлунун адына олан тимар.

Веди наhијəсинин Бəдəнајин (?) кəнди. Ады дəфтəрə дүшмəмишдир. Кəлир: 3.000 ағча

с. 95.

Хəлилин адына олан тимар.

Веди наhијəсинин Јухары вə Ашағы Кəнүз кəнди. Ады дəфтəрə дүшмəмишдир. Кəлир: 3.000 ағча.

Һүсејн Хəлил оғлунун адына олан тимар.

Карни наhијəсинин Зарванчыг кəнди. Кəлир: 3.000 ағча Доғрудур.

Сүлејман Абдулла оғлунун адына олан зеамəт.

Карни наhијəсинин Молла Гулад (?) кəнди. Кəндин башга ады Һəмзəкəнддир. Кəлир: 20.000 ағча.

Өзүнə лајиг вə е'тибарлы шəхслəрə нүмунə олан Сүлејман Абдулла оғлу—онун гүдрəти артыг олсун!—хошбəхтлик кəтирəн гапыма кəлиб, дəфтəр тəртиб олундуғу

1.Бу кəндин ады "Ирəван əјалəтинин мүфəссəл дəфтəри"ндə (с. 471) "Чандəрвиш" шəклиндə јазылмышдыр.

2."Ирəван əјалəтинин мүфəссəл дəфтəри"ндə (с. 471) бу кəндин ады "Чəнкли" кими охунур.

3.Бу кəндин ады "Ирəван əјалəтинин мүфəссəл дəфтəри"ндə (с. 471-472) "Пирли" кими гејд олунмушдур.

дөврдә Ирәван санчағынын Карни наһијәсиндә башга ады Һәмзәкәнд олан Молла Гулад (?) кәндиндән вә башгаларындан алты мин ағчалыг тимары онун адына јазылдығыны билдирди. Лакин о вахт гарышыглыг дүшдүјү үчүн, ады чәкилән кәндин рәијјәтләри әтраф јерләрә дағылмыш вә торпаг саһәләри әкилиб бечәрилмәмишдир. Бунунла белә Ирәван фәтһиндән бу күнә гәдәр Сүлејман Абдулла оғлу вәзифәсини јеринә јетирмәкдә давам етмиш, ады гејд олунан кәндин рәијјәтләрини өз јерләринә гајтармыш, лазым олан хәрчләри чәкмиш, кәнди абадлашдырмыш вә ону ијирми мин ағчалыг зеамәтә лајиг сәвијјәјә чатдырдығы үчүн, беш нәфәр адамла хидмәт етмәк шәрти илә гејд олунан тимарын ијирми мин ағча кәлири олан вә тәгдиматла верилән зеамәт кими онун адына јазылмасы барәдә Ирәван мүһафизи, вәзир Ибраһим пашадан мөһүрлү арајыш алмышдыр. Бунунла әлагәдар, ичмал дәфтәри кәтирдәрәк, беш нәфәр адамла хидмәт етмәси шәрти илә, башга ады Һәмзәкәнд олан Молла Гулад (?) кәндиндән вә башгаларындан әлдә едилән алты мин ағчалыг тимары ијирми мин ағчалыг тәгдиматла верилән зеамәт кими дәфтәрдә ады јухарыда чәкилән Сүлејман Абдулла оғлунун—онун гүдрәти артыг олсун!—адына јазылмасына даир верилмиш јүксәк әмрә әсасән гејд вә дүзәлишләр едилди.

7 чүмәдәлахыр (1)142-чи (27 декабр 1729-чу) ил.
Ачиз Әһмәд, вәзирин катиби.

с. 96.

АБАРАН наһијәси

Әбдүррәһман Исмајыл оғлунун адына олан тимар.
Абаран кәнди. Кәлир: 10.000 ағча

Бәкташ Шабан оғлунун адына олан тимар.
Сарымирәк кәнди вә Көјкәнд мәзрә'әси. Кәлир: 2.000 ағча
Күнбәзли кәнди. Кәлир: 1.500 ағча

Јекун: 3.500 ағча

Әли Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Чилликөл кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һүсејнин адына олан тимар.
Мәликкәнд. Кәлир: 4.000 ағча

с. 97.

Мәһмәд Әли оғлунун адына олан тимар.
Чәрчәчи кәнди. Кәлир: 4.000 ағча
Дәрбәнд кәнди. Кәлир: 1.500 ағча

Јекун: 5.500 ағча

Мустафанын адына олан тимар.
Гаранлыгдәрә кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Хәлил Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Чанчәк кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Абдулла Бәһаәддин оғлунун адына олан тимар.
Гызылвиран кәндинин јахынлығында јерләшән Палчыглы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

с. 98.

Татар Османын адына олан тимар.
Күллүчә кәнди вә Дәрвишгыран мәзрә'әси. Кәлир: 3.500 ағча

Нәби Вәли оғлунун адына олан тимар.
Сарыбулаг кәнди вә Гарабулаг мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча

Мустафанын адына олан тимар.
Күләбди кәнди. Кәлир: 3.800 ағча
Күләбди кәндинин јахынлығында јерләшән Вәнкиговаг кәнди.
Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 6.800 ағча.

Исмајылын адына олан тимар.
Самдәрвиш кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

с. 99.

Мәһмәдин адына олан тимар.
Күләбди кәндинин јахынлығында јерләшән Худаверди кәнди.
Кәлир: 3.000 ағча

Әлинин адына олан тимар.
Молла Гасым кәнди вә Һәркәс мәзрә'әси.
Кәлир: 12.000 ағча

3.000 ағча

Ибраһим Мустафа оғлунун адына олан зеамәт.
Дамчылы кәнди вә Јаралыгулу мәзрә'әси. Кәлир: 14.300 ағча
Молла Гасым кәнди вә Һәркәс мәзрә'әси.
Кәлир: 12.000 ағча.

9.000 ағча.

Јекун: 23.300 ағча.

Әлинин адына олан тимар.
Күнбәзли кәндинин јахынлығында олан Јарымча мәзрә'әси.
Кәлир: 3.000 ағча

с. 100.

Јусиф Әли оғлунун адына олан тимар.
Галачыг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Османчыг вә Гаһаблы мәзрә'әләри. Кәлир: 2.000 ағча
Шејх Һәсән мәзрә'әси. Кәлир: 2.000 ағча

Јекун: 7.000 ағча

Осман Абдулла оғлунун адына олан тимар.

Гызылбурун кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Салеһин адына олан тимар.

Јолчулар кәнди вә Әмиркан мәзрә'әси. Кәлир: 4.000 ағча
Иштәзинкил (?) кәнди вә Гаракилсә мәзрә'әси. Кәлир: 4.100 ағча

Јекун: 8.100 ағча.

Әбдинин адына олан тимар.

Дикбурун кими дә танынан Түлкүтәпәси кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 3.000 ағча

с. 101.

Мәһмәдин адына олан тимар

Булхејир кәндинин јахынлығында јерләшән Лалә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Хәлилин адына олан тимар.

Әликичик кәнди. Кәлир: 5.000 ағча.

2.500 ағча.

Мустафанын адына олан тимар.

Әликичик кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

2.500 ағча.

Әлинин адына олан тимар.

Мунчуглу кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 102.

Абдулланын адына олан тимар.

Јарбаш кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Мустафа Әли оғлунун адына олан тимар.

Әмирбулаг кәнди. Кәлир 3.000 ағча

Бәкир Шаһин оғлунун адына олан тимар

Дөшгаја кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Өмәрин адына олан тимар.
Гызылгышлаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 103.

Мәһмуд Һүсејн оғлунун адына олан тимар.
Көзлүбулаг кәнди. Кәндин башга ады Тәкнәбулагдыр. Кәлир: 3.500 ағча

Әһмәд Өмәр оғлунун адына олан тимар.
Гызылбулаг кәнди. Кәндин башга ады Ијлибулагдыр. Кәлир: 3.000 ағча

Әһмәдин адына олан тимар.
Һәрбүштә (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Сүлејманын адына олан тимар.
Хачбулаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 104.

Ибраһимин адына олан тимар.
Ширәгала кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Мәһмәдин адына олан тимар.
Базарчыг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Фејзулланын адына олан тимар.
Савмосавәнк кәнди вә Әрғуваник мәзрә'әси.
Кәлир: 6.000 ағча.

3.000 ағча

Әвәзин адына олан тимар.
Савмосавәнк кәнди вә Әрғуваник мәзрә'әси.
Кәлир: 6.000 ағча.

3.000 ағча.

с. 105.

Әһмәд Бәкир оғлунун адына олан тимар.
Гәзәнфәр кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Османын адына олан тимар.

Тәкәчиг кими дә танынан Габырбулаг кәндинин јахынлығында јерләшән Сүдлүбулаг кәнди. Кәндин башга ады Әрзәкандыр. Кәлир: 3.000 ағча.

Әһмәд Ибраһим оғлунун адына олан тимар.

Астадинкил кәндинин јахынлығында јерләшән Баллыча мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча

Ибраһимин адына олан тимар.

Савмосавәнк кәндинин јахынлығында јерләшән Дәрвиш Әвәз кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

с. 106.

Әли Абдулла оғлунун адына олан тимар.

Инәкиғи (?) кәнди вә Молла Хәлил мәзрә'әси. Кәлир: 4.100 ағча

Маһмуд Мустафа оғлунун адына олан тимар.

Ширванчыг кәнди вә Јарасыз мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча.

Ибраһим Сүлејман оғлунун адына олан тимар.

Базарчыг кәндинин јахынлығында јерләшән Гази Јагуб кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әхи Һүсејн оғлунун адына олан тимар.

Кәрәчли кәнди, Тағајер вә Пирдәрвиш мәзрә'әләри. Кәлир: 3.000 ағча

с. 107.

Јагуб Абдулла оғлунун адына олан тимар.

Сачлы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Норашен кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 6.000 ағча

Әлинин адына олан тимар.

Мәнсуркәнд. Кәлир: 3.000 ағча

Әһмәдин адына олан тимар.

Тәкәрли кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 3.000 ағча.

Мәһмәд Мустафа оғлунун адына олан тимар

Гошабулаг мәзрә'әси. Мәзрә'әнин башга ады Ағбулагдыр. Кәлир: 3.500 ағча.

с. 108.

Исмајыл Һәсәни оғлунун адына олан тимар.

Гарабулаг кәнди. Кәндин башга ады Јухары Гапылы Андондур. Кәлир: 3.000 ағча.

Гојлуган кәнди. Кәлир: 2.000 ағча.

Јекун: 5.000 ағча

Ибраһимин адына олан тимар.

Деликвәнк кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Мустафа Абдулла оғлунун адына олан тимар.

Көргоч кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һачы Мәһмәдин адына олан тимар.

Һамамлы кәнди вә Чәнли мәзрә'әси. Кәлир: 4.000 ағча.

с. 109.

Сүлејман Абдулла оғлунун адына олан тимар.

Јухары Әлимәргус кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

ДӘРӘЧИЧӘК наһијәси

Јусиф Мәһмәд оғлу Крыминин адына олан зеамәт.
Гарамурад кәнди вә Күник мәзрә'әси. Кәлир: 15.000 ағча.
Доғрудур.
Тохлуча кәнди вә Сөјүдлү мәзрә'әси. Кәлир: 12.000 ағча

Јекун: 27.000 ағча

Мустафа Бәкир оғлунун адына олан тимар.
Варзор кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

с. 110.

Мустафа Һәсән оғлунун адына олан тимар.
Кемазор кәнди. Кәлир: 4.000 ағча
Ибраһимин адына олан тимар.
Јеничә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Мәһмәдин адына олан тимар.
Улунзор (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Осман Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Гаракешиш кәнди. Кәлир: 11.520 ағча

с. 111.

Јусиф Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Гарамурад кәндинин јахынлығында јерләшән Јајчы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.
Салеһ Јусиф оғлунун адына олан тимар.
Гарамурад кәндинин јахынлығында јерләшән Һәрбәнд кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Ибраһим Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Ғарамурад кәндинин јахынлығында јерләшән Кечәриз кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.
Ибраһим Дәрвиш оғлунун адына олан тимар.
Кәрники кәнди вә Армудлу мәзрә'әси. Кәлир: 4.000 ағча

с. 112.

Хәлилин адына олан тимар.

Чанибәј кәнди. Кәлир: <u>10.300 ағча.</u>

5.200 ағча

Салеһ Абдулла оғлунун адына олан тимар.

Ахпара кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Чорчор кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 6.000 ағча

Мәһмәд Әјјуб оғлунун адына олан тимар.

Гызылкилсә кәнди. Кәлир: 3.200 ағча

Османын адына олан тимар.

Горгудус (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 113.

Әбубәкирин адына олан тимар.

Гахсы кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Әһмәд Осман оғлунун адына олан тимар.

Зод кәндинин јахынлығында јерләшән Мәзрә'ә наһијәси илә сәрһәд бөлкәдә јерләшән Әркәвил кәнди. Кәлир: 5.675 ағча

Һачы Сүлејман оғлунун адына олан тимар.

Фәррух кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Муса Исмајыл оғлунун адына олан тимар.

Гарамаһмуд кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

с. 114.

Ибраһим Осман оғлунун адына олан тимар.

Көрдәк кәнди вә Дағғышлаг мәһәлләси. Кәлир: 3.000 ағча

Мәһмәд Әбубәкир оғлунун адына олан тимар.

Шаһарбуз кәнди, Ағызлы вә Сорунхан мәһәлләләри, Гарачалар мәзрә'әси. Кәлир: <u>10.000 ағча.</u>

3.000 ағча.

Һәсән Һүсејн оғлунун адына олан тимар.

Шаһарбуз кәнди, Ағызлы вә Сорунхан мәһәлләләри, Гарачалар мәзрә’әси. Кәлир: 10.000 ағча.

3.500 ағча

Һәсән Өмәр оғлунун адына олан тимар.

Шаһарбуз кәнди, Ағызлы вә Сорунхан мәһәлләләри, Гарачалар мәзрә’әси. Кәлир: 10.000 ағча.

3.500 ағча

с. 115.

Осман Мустафа оғлунун адына олан тимар.

Тәкәли кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Һүсејн Абдулла оғлунун адына олан тимар.

Алашыг кими дә танынан Палчыглы кәнди, Шабан гышлағы, Гурдчулу вә Шаһмәһәммәд гышлағы кими дә танынан Дәрә гышлағы мәһәлләләри. Кәлир: 9.000 ағча

Нәби гышлағы кими дә танынан Гаракилсә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 12.000 ағча

3.000 ағча

Өмәр Һачо (?) оғлунун адына олан тимар.

Алашыг кими дә танынан Палчыглы кәнди, Шабан гышлағы, Гурдчулу вә Шаһмәһәммәд гышлағы кими дә танынан Дәрә гышлағы мәһәлләләри. Кәлир: 9.000 ағча.

Нәби гышлағы кими дә танынан Гаракилсә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 12.000 ағча.

3.000 ағча.

Мәһмәд Муса оғлунун адына олан тимар.

Алашыг кими дә танынан Палчыглы кәнди, Шабан гышлағы, Гурдчулу вә Шаһмәһәммәд гышлағы кими дә танынан Дәрә гышлағы мәһәлләләри. Кәлир: 9.000 ағча.

Нәби гышлағы кими дә танынан Гаракилсә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Јекун: 12.000 ағча.

3.000 ағча.

с. 116.

Һәсәнин адына олан тимар.

Алашыг кими дә танынан Палчыглы кәнди, Шабан гышлағы, Гурдчулу вә Шаһмәһәммәд гышлағы кими дә танынан Дәрә гышлағы мәһәлләләри. Кәлир: 9.000 ағча.

Нәби гышлағы кими дә танынан Гаракилсә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 12.000 ағча.

3.000 ағча.

Ибраһимин адына олан тимар.

Һәмзәкөл кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 3.000 ағча

Һәсән Вәли оғлунун адына олан тимар.

Андон кәнди. Ады дәфтәрә дүшмәмишдир. Кәлир: 3.000 ағча

Әли Өмәр оғлунун адына олан тимар.

Ешшәкгудуран кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 117.

Осман Мустафа оғлунун адына олан тимар.

Тәкнәли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Ејван (?) Сојуғбулаг кәнди. Бу кәндә инди Гамышлы

дејирләр. Кәлир: 3.000 ағча.

Јекун: 6.000 ағча

Әбдүррәһманын адына олан тимар.
Ағбулаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

СУЛТАН ХАССЛАРЫ

ЗАРЗӘМИН наһијәси

Ады јухарыда чәкилән наһијәнин һеч кимин јашамадығы бүтүн кәндләринин адлары (мүфәссәл) дәфтәрә дүшмәмиш кәндләр кими ичмал дәфтәрдә гејд олунду.

25 шабан 1140-чы (6 апрел 1728-чи) ил.

Ушачыг Ермәни кәнди. Һеч ким јашамыр.
Јеничә кәнди. Һеч ким јашамыр.
Кәрәк кәнди. Һеч ким јашамыр.
Һәнәктала кәнди. Һеч ким јашамыр.
Чарекчар кәнди. Һеч ким јашамыр.
Ағдабан кәнди. Һеч ким јашамыр.
Вәнк кәнди. Һеч ким јашамыр.
Кешишкәнд. Һеч ким јашамыр.
Јаншаг кәнди. Һеч ким јашамыр.
Мејдан кәнди. Һеч ким јашамыр.
Чилни (?) кәнди. Һеч ким јашамыр.
Барсуг кәнди. Һеч ким јашамыр.
Лејвә кәнди. Һеч ким јашамыр.
Мәрчимәк кәнди. Һеч ким јашамыр.
Ағкилсә кәнди. Һеч ким јашамыр.
Јекчуг кәнди. Һеч ким јашамыр.
Будар кәнди. Һеч ким јашамыр.
Гајадиби кәнди. Һеч ким јашамыр.
Һәмзә Чәмаләддин кәнди. Һеч ким јашамыр.
Дешдик Чәмал Көјчә кәнди. Һеч ким јашамыр.
Зар кәнди. Һеч ким јашамыр.
Атахан Мәһәммәдгәдим кәнди. Һеч ким јашамыр.
Улагбатмаз кәнди. Һеч ким јашамыр.
Галакәнд. Һеч ким јашамыр.
Дашкәнд. Һеч ким јашамыр.
Гызылча кәнди. Һеч ким јашамыр.
Саламәлејк кәнди. Һеч ким јашамыр.
Нәрдәз кәнди. Һеч ким јашамыр.
Бәнтә (?) кәнди. Һеч ким јашамыр.

Чэтан кэнди. Һеч ким јашамыр.
Гаракөз кәнди. Һеч ким јашамыр.
Јеллидәрә Көјчә кәнди. Һеч ким јашамыр.
Һәркәс (?) Зарзебил кәнди. Һеч ким јашамыр.

с. 119.

Күнеј һәркәс (?) кәнди. Һеч ким јашамыр.
Гузеј һәркәс (?) кәнди. Һеч ким јашамыр.
Шеназ кәнди. Һеч ким јашамыр.
Тојкүмә кәнди. Һеч ким јашамыр.
Сарај кәнди. Һеч ким јашамыр.
Ашгош кәнди. Һеч ким јашамыр.
Мус кәнди. Һеч ким јашамыр.
Суачыр кәнди. Һеч ким јашамыр.
Әсрик кәнди. Һеч ким јашамыр.
Чобанкәрәкмәз кәнди. Һеч ким јашамыр.
Дашағыл кәнди. Һеч ким јашамыр.
Галабојну кәнди. Һеч ким јашамыр.
Чодар кәнди. Һеч ким јашамыр.
Дебил (?) кәнди. Һеч ким јашамыр.
Барытлы кәнди. Һеч ким јашамыр.
Дәвәчухур кәнди. Һеч ким јашамыр.
Кәлинчар кәнди. Һеч ким јашамыр.
Гыссалы Әли кәнди. Һеч ким јашамыр.
Ори кәнди. Һеч ким јашамыр.
Гуллар кәнди. Һеч ким јашамыр.
Горагышлаг кәнди. Һеч ким јашамыр.
Тәнбәлчә кәнди. Һеч ким јашамыр.
Гарыгышлаг кәнди. Һеч ким јашамыр.
Јусифли кәнди. Һеч ким јашамыр.
Аллаһверди кәнди. Һеч ким јашамыр.
Һејдәрхан (?) кәнди. Һеч ким јашамыр.
Улучан кәнди. Һеч ким јашамыр.
Мәһәммәд гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Әләкли кәнди. Һеч ким јашамыр.
Баба гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Әбдүррәззаг кәнди. Һеч ким јашмыр.
Көлкәш кәнди. Һеч ким јашамыр.
Әли гышлағы. Һеч ким јашамыр.

Гоча Əһмəд кəнди. Һеч ким јашамыр.
Чарчы гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Нəфəсли кəнди. Һеч ким јашамыр.
Камран кəнди. Һеч ким јашамыр.
Вəлихан гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Ведихан гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Шаһчафəсли (?) кəнди. Һеч ким јашамыр.
Хочалы кəнди. Һеч ким јашамыр.
Əһмəдли кəнди. Һеч ким јашамыр.
Гарачалы кəнди. Һеч ким јашамыр.
Күндоғмуш кəнди. Һеч ким јашамыр.
Пири гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Чаванмəрд кəнди. Һеч ким јашамыр.
Давуд кəнди. Һеч ким јашамыр.
Шејхли кəнди. Һеч ким јашамыр.
Һатəм кəнди. Һеч ким јашамыр.
Бөјүк Хырдакар кəнди. Һеч ким јашамыр.
Мəсимəли кəнди. Һеч ким јашамыр.
Кичик Хырдакар кəнди. Һеч ким јашамыр.
Мирахур гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Гыраг кəнди. Һеч ким јашамыр.
Токун кəнди. Һеч ким јашамыр.
Мəһəммəдхан кəнди. Һеч ким јашамыр.
Шаһмəһəммəд кəнди. Һеч ким јашамыр.
Зəрингулу кəнди. Һеч ким јашамыр.
Јабəнд (?) гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Гочгар гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Гарача гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Шаһкəрим гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Кичик Ағамəк гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Бөјүк Ағамəк гышлағы. Һеч ким јашамыр.

С. 120.

Гарачалу кəнди. Һеч ким јашамыр.
Пирлидəк кəнди. Һеч ким јашамыр.
Мурадхан кəнди. Һеч ким јашамыр.
Чирајиг кəнди. Һеч ким јашамыр.
Соғин кəнди. Һеч ким јашамыр.
Елбəјли гышлағы. Һеч ким јашамыр.

Зимми гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Хәлифә гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Тала гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Бәһрам гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Хынзыр гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Мәки гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Софи гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Гумлу гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Шаһчагулу гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Кичик Зимми гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Һомыр гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Мисир гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Һашим гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Чыраглы гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Гулухан гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Мә'сим гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Дәличан гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Шатыр гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Әли гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Чодарлар гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Заман гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Балдырган гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Бадамкәнд гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Praise: Гованлы гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Аға гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Чаналы гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Ханкүзар гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Гәләндәр гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Меһман гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Гараханлы гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Гијас гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Гарчыга гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Дәмирхан гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Бәдирханлы гышлағы. Һеч ким јашамыр.
Гоча Гурд јери. Гышлагларын сајы - 35.

Һеч кимин јашамадығы кәнд вә гышлагларын үмуми сајы[1].

1.Үмуми сај мәтндә јазылмамышдыр. Һесабламаларымыза көрә, онларын сајы 88 иди.

с. 121.

ШҮРӘКӘЛ ливасынын ичмалы

с. 122.

ШҮРӘКӘЛ ливасы

Күмрү кәнди. Кәлир: 20.000 ағча

Сөјүдлү кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Һерик кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Дәрвиш Әли кәндинин јахынлығында јерләшән вә Делчан кими дә танынан Гарагышлаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Соркүлү кәнди. Кәндин башга ады Дәрвиш Әлидир. Кәлир: 3.000 ағча

Ширванчыг кәндинин јахынлығында јерләшән Ағбулаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Маһмудкәнд јахынлығында јерләшән Күнејкәнд. Кәлир: 3.000 ағча

Гыпчаг кәнди. Кәлир: 6.000 ағча

Чагчаг кәндинин јахынлығында јерләшән Дәдә Гулу кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Армудлу кәнди тәрәфдә олан Сејфигулу гышлағы. Кәлир: 2.000 ағча

Армудлу кәндинин јахынлығында јерләшән Нәрминәли гышлағынын мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча

Күкүрдлү кәндинин јахынлығында јерләшән Күллүчә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Армудлу кәндинин јахынлығында јерләшән Јерзили (?) кәнди. Бу кәндин адына Чомәрд дә дејирләр. Кәлир: 3.000 ағча.

Мәсчидли кәнди вә Дашан мәһәлләси. Кәлир: 8.000 ағча

Әлидашанлы кими дә танынан Јухары Күллүчә кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

Кичик Дүркәнд јахынлығында јерләшән Чубуглу кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Савралы харабасы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Күмрү кәндинин јахынлығында јерләшән Күнбәзли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Лаләчи кәнди. Бир заманлар бу кәндә Пирмәһәммәд дејирмишләр. Кәлир: 3.000 ағча.

Вәләд гышлағы кими дә танынан Јусифли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һәрәмдәрә кәндинин јахынлығында јерләшән Чубугчу кәнди. Кәлир: 2.000 ағча.

Дәрбәнд кәндинин јахынлығында јерләшән Ливадә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Көјчә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Хәлилкәнд кими дә танынан Гошајатаг кәнди. Кәлир: 3.500 ағча.

Килитгаја јахынлығында јерләшән вә Татаркәнд кими дә танынан Әлинчәк кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Шиштәпә кәндинин јахынлығында Итличә кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Гошајатаг кәндинин јахынлығында јерләшән Миләш (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Гарадаш кими дә танынан Чичәкли кәнди. Бу кәндә Гыран да дејирләр. Кәлир: 3.000 ағча

Чарчур кәндинин јахынлығында јерләшән вә Боздашлы кими дә танынан Сулучај кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Исаханлы кәндинин јахынлығында јерләшән вә Һачы Бајрам кими дә танынан Азадкаһа кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Шиштәпә кәндинин јахынлығында јерләшән Аби-бүлбүл (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Көлкәнд јахынлығында јерләшән вә Гүтби гышлағы кими дә танынан Мурадхан кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Аби-бүлбүл (?) кәндинин јахынлығында јерләшән Көлкәнд. Кәлир: 3.000 ағча

Гошајатаг кәндинин јахынлығында јерләшән, Чыраглы вә Илјаскәнд адлары илә дә танынан Гараүзән кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Шәрабхана кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Карвансара кәнди. Кәлир: 3.200 ағча

Шаһтәрмуғум кәндинин јахынлығында јерләшән Ағдивар кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Чангыдәрәси кәндинин јахынлығында јерләшән Чагчаг кәнди. Кәлир: 3.200 ағча.

Шәрабхана кәндинин јахынлығында јерләшән Гызыл Мурад Синан кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Нәзәрәли кәнди вә Күлсүкөзәл мәһәлләси. Кәлир: 3.000 ағча

Гаҹабәјли кәндинин јахынлығында јерләшән Кичикли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Кичикли кәндинин јахынлығында јерләшән Дашбулаг кәнди. Кәлир: 3.100 ағча.

Шаһтәрмуғум кими дә танынан Судакен кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Гошајатаг кәндинин јахынлығында јерләшән, Күнбәзли кими дә танынан Бајрам гышлағы. Кәлир: 3.000 ағча.

Вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәнин кәлири: 3.000 ағча

Јекун: 165.000 ағча.

с. 123.

Сејид Маһмудун адына олан зеамәт.
Һачур кәнди вә Күләкли мәзрә'әси. Кәлир: 12.000 ағча. Арыхлы кими танынан Күнејкәнд. Бу кәндин адына Күллүчә дә дејирләр. Кәлир: 8.000 ағча.

Јекун: 20.000 ағча.

Мустафа Осман оғлунун адына олан тимар.
Башкәнд. Кәлир: 5.000 ағча

Сејид Рамазанын адына олан тимар.
Бәјкәнд. Кәлир: 6.000 ағча

Мустафанын адына олан тимар.
Һәрәмдәјирманлы кәнди. Кәндин башга ады Диваншаһкәрәмдир. Кәлир: 3.000 ағча.

с. 124.

Хәлил Исмајыл оғлунун адына олан тимар.
Гапычыг кәнди кими танынан Колачан кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Өмәр Бәкир оғлунун адына олан тимар.
Адыјаман кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Əhməd Əli oғlunun адына olan timar.
Сөјүдлү кәндинин јахынлығында јерләшән Боғазкәсән кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һәсән Исмајыл оғлунун адына олан тимар.
Гарагышлаг кәндинин јахынлығында јерләшән Молла Көјчә кәнди. Бу кәндин адына Илимли дә дејирләр. Кәлир: 3.000 ағча

с. 125.

Мустафанын адына олан тимар.
Сөјүдлү кәндинин јахынлығында јерләшән Гаравәли кәнди. Кәлир: 3.500 ағча.

Әли Исмајыл оғлунун адына олан тимар.
Галачыг кәндинин јахынлығында јерләшән Көлкәнд. Кәлир: 3.000 ағча

Һәсәнин адына олан тимар.
Галачыг кәнди. Әһалиси Ирәмли әширәтиндәндир. Кәлир: 6.000 ағча

Мустафа Өмәр оғлунун адына олан тимар.
Ширвачыг кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

с. 126.

Мәһмәд Исһаг оғлунун адына олан тимар.
Дурналы кими дә танынан Маһмудкәнд. Кәлир: 3.500 ағча

Исмајыл Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Күллүбулағын јахынлығында јерләшән Сојуғбулаг кәнди. Кәлир: 3.500 ағча.

Әли Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Күллүбулаг кәнди. Кәлир: 4.000 ағча.

Мустафанын адына олан тимар.
Хачкилсә кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

с. 127.

Һүсејнин адына олан тимар.
Һерик кәндинин јахынлығында јерләшән Гараултәпә кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Ибраһим Рәҹәб оғлунун адына олан тимар.
Армудлу кәнди вә Сејфикәнд мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча.

Әлинин адына олан тимар.
Сонгурлу кими дә танынан Гызыл Чагчаг кәнди, Шаһгулу мәһәлләси вә Аллаһгулу гышлағы мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча

Мустафа Исмајыл оғлунун адына олан тимар.
Гызылчаг кәндинин јахынлығында јерләшән Гарабурун кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

с. 128.

Мустафа Хәлил оғлунун адына олан тимар.
Армудлу кәндинин јахынлығында јерләшән Көрпүлү кәнди. Кәлир: 3.500 ағча.

Сүлејман Бәкир оғлунун адына олан тимар.
Ингала (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Өмәрин адына олан тимар.
Күллүбулаг' кәндинин јахынлығында јерләшән Көпәкли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Әбдүррәһман Маһмуд оғлунун адына олан тимар.
Јухары Илкәнд. Кәндин башга ады Адыкөзәлдир. Әһалиси Һачумлу әширәтиндәндир. Кәлир: 3.000 ағча.

с. 129.

Әһмәд Ибраһим оғлунун адына олан тимар.
Ајдын кәндинин јахынлығында јерләшән, Галачыг кими дә танынан Ијнәләр кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әһмәдин адына олан тимар.
Илкәнд јахынлығында јерләшән Күкүрдлүбулаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әһмәд Сүлејман оғлунун адына олан тимар.
Чәрчәкир јахынлығында јерләшән, башга ады Әлигаја олан Сәрдасәнә (?) кәнди вә Ағбулаг мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча.

Мустафанын адына олан тимар.
Башкәнд јахынлығында јерләшән, Арыхвәли кими дә танынан Ајдын кәнди вә Гызылтәпә мәзрә'әси. Кәлир: 3.000 ағча

с. 130.

Əhmədин адына олан тимар.

Сүдлүкөн кәнди. Кәндин башга ады Косакөнбулагдыр. Кәлир: 3.000 ағча

Өмәр Əhməд оғлунун адына олан тимар.

Сөјүдлү кәндинин јахынлығында јерләшән Паракәнд. Кәндин башга ады Гузејкәнддир. Кәлир: 3.000 ағча.

Əлинин адына олан тимар.

Гарабурун кәндинин јахынлығында јерләшән Əјрибулаг кәнди. Кәндин башга ады Гузејкәнддир. Кәлир: 3.000 ағча

Məhmədин адына олан тимар.

Илкәнд јахынлығында јерләшән Күллүбулаг кәнди. Бу кәндин адына Зәға гышлағы да дејирләр. Кәлир: 4.000 ағча

с. 131.

Исмајыл Вәли оғлунун адына олан тимар.

Јекнәр кәндинин јахынлығында јерләшән Мүбарәк кәнди. Кәндин башга ады Шаhнәзәрдир. Кәлир: 3.000 ағча

Осман Əhməд оғлунун адына олан тимар.

Һорум кәнди, Чаhанкир вә Уғурлу гышлағы мәзрә'әләри. Кәлир: 6.000 ағча

Бәкир Сүлејман оғлунун адына олан тимар.

Һорум кәндинин јахынлығында јерләшән Имирханлы кәнди. Кәлир: 4.000 ағча.

с. 132.

Өмәр Мустафа оғлунун адына олан тимар.

Имирханлы кәндинин јахынлығында јерләшән, Гутби гышлағы кими дә танынан Бејти-Мурад кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Мәhмәд Муса оғлунун адына олан тимар.

Мәсчидли кәндинин јахынлығында јерләшән Тумар... кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Әбдүррәһман Өмәр оғлунун адына олан тимар.
Јеничә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әли Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Һорум кәндинин јахынлығында јерләшән, Улугулу кими дә танынан Јолкечән кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 133.

Әли Мустафа оғлунун адына олан тимар.
Јеничә кәндинин јахынлығында јерләшән Иләнчи кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Бәкташын адына олан тимар.
Иләнчи кәндинин јахынлығында јерләшән Чубугчу кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Көјәрчин кәндинин јахынлығында јерләшән Һатәмкәнд. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 6.000 ағча

Мәһмәд Әһмәд оғлунун адына олан тимар.
Газанчы кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

Хәлил Вәли оғлунун адына олан тимар.
Гызылтәпә кәнди. Кәндин башга ады Достәлидир. Әһалиси Муғанлы әширәтиндәндир. Кәлир: 6.000 ағча

с. 134.

Әли Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.
Башга ады Бәбирли олан Көјәрчинли кәнди вә Сарычалар мәзрә'әси. Кәлир: 3.500 ағча

Хәлилин адына олан тимар.
Ағит (?) кәнди. Әһалиси Муғанлы әширәтиндәндир. Кәлир: 4.000 ағча

Һәсән Бәкир оғлунун адына олан тимар.
Иланлы кәнди. Кәндин башга ады Ағбулагдыр. Әһалиси Муғанлы әширәтиндәндир. Кәлир: 3.500 ағча.

Османын адына олан тимар.
Сүбһанверди кәнди вә Газыкәнд кими дә танынан Салдашынлы гышлағы. Кәлир: 3.000 ағча.

с. 135.

Вəли Əhмəд оғлунун адына олан тимар.

Гујулу кəндинин јахынлығында јерлəшəн, Күлəли кəнди кими дə танынан Гарабулаг кəнди. Кəлир: 3.000 ағча.

Əhмəдин адына олан тимар.

Бағдадчыг кəнди. Кəндин башга ады Мирбəјидир. Кəлир: 3.000 ағча

Маhмудун адына олан тимар.

Сулуханлы кими дə танынан Хəрəкдаш кəнди. Кəлир: 3.500 ағча

Бəкирин адына олан тимар.

Мирбəји кəнди јахынлығында јерлəшəн Бајындырлы кəнди. Кəлир: 3.000 ағча.

с. 136.

Ибраhимин адына олан тимар.

Гапылы кəнди вə Дашпара мəhəллəси. Кəлир: 3.000 ағча Гызылдəрə кəндинин јахынлығында јерлəшəн Гырхдəјирман кəнди. Кəлир: 3.000 ағча.

Јекун: 6.000 ағча.

Исмајылын адына олан тимар.

Галгалы гышлағы кими дə танынан Əлигулу кəнди. Кəлир: 4.000 ағча

Əјјубун адына олан тимар.

Гаракилсə кəнди. Кəлир: 3.000 ағча.

Мəhмəдин адына олан тимар.

Дүзкəнд тəрəфдə јерлəшəн, Гаја кими дə танынан Гарахач кəнди. Əhалиси Дашанлы эширəтиндəндир. Кəлир: 3.000 ағча.

с. 137.

Һүсејнин адына олан тимар.

Бағдадчыг кими дə танынан Күлəхи кəнди. Кəлир: 3.000 ағча

Мустафа Идрис оғлунун адына олан тимар.
... кәндинин јахынлығында јерләшән, ... кими ... танынан Данчылы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.
...әбдүррәһманын адына олан тимар.
... кәнди. Әһалиси Ирәмли әширәтиндәндир. Кәлир: 3.000 ағча.
Өмәрин адына олан тимар.
Бөјүк Дузкәнд. Кәлир: 3.000 ағча.
... Дузкәнд. Кәлир: 3.000 ағча.

Јекун: 6.000 ағча.

... 138.

... Һүсејн оғлунун адына олан тимар.
... кәндинин јахынлығында јерләшән, ... кими дә танынан Архлы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.
...мајылын адына олан тимар.
... јахынлығында јерләшән Гуләли кәнди. Кәлир: 4.000 ағча.
Осман Абдулла оғлунун адына олан тимар.
... заманлар Мирзәәһмәд кәнди дејилән, инди ... кими дә танынан Овалы кәнди вә Ајтәви мәзрә'әси. Кәлир: 5.000 ағча.
Мәһмәдин адына олан тимар.
...кимсә кәнди. Кәндин башга ады Ганлычадыр. Кәлир: ... ағча.

... 139.

Јусифин адына олан тимар.
Көкличиг Көдәкарх кәнди. Кәндин адына Заман гышлағы да дејирләр. Кәлир: 3.000 ағча.
Исмајыл Һәсән оғлунун адына олан тимар.
...авул кими дә танынан Ағкилсә кәнди вә Галача мәзрә'әси. Кәлир: 4.500 ағча
Чәфәр Һәсән оғлунун адына олан тимар.
Ағкилсә кәндинин јахынлығында јерләшән, Дөрдтәпә кими дә танынан Ағачан кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Исмаjыл Мустафа оғлунун адына олан тимар.
Тәркул кими дә танынан Дөвләтjар кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

c. 140.

Мустафанын адына олан тимар.
Тәркул кәндинин jахынлығында jерләшән Габ кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Исмаjыл Әлигарача оғлунун адына олан тимар.
Jухары Әрдәнә кәнди. Кәндин башга ады Үчтәпәдир. Кәлир: 2.000 ағча
Атлыдәрә кими дә танынан Гарақилсә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Jекун: 5.000 ағча.

Гасым Әли оғлунун адына олан тимар.
Гаракилсә кәндинин jахынлығында jерләшән Чәләб кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Сеjид Абдулла оғлунун адына олан тимар.
Чәләб кәндинин jахынлығында jерләшән Гарабулаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

c. 141.

Әли Сәлим оғлунун адына олан тимар.
Бәндәван кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Хәлил Сәлим оғлунун адына олан тимар.
Беjтиван кәндинин jахынлығында jерләшән Ағкилсә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һүсеjнин адына олан тимар.
Тәкнәли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әһмәд Сәлим оғлунун адына олан тимар.
Тәкнәли кәндинин jахынлығында jерләшән Һәрәмдәрә кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

c. 142.

Әһмәд Осман оғлунун адына олан тимар.
Көjәрчин кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һәсән Әли оғлунун адына олан тимар.
Палыдлы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Өмәрин адына олан тимар.
Авшар кими дә танынан Гасымкәнд вә Авшар Мәрдангулу кәндинин мәзрә'эси. Кәлир: 3.000 ағча
Мустафа Чәмшид оғлунун адына олан тимар.
Илкәнд вә Бөјүк Хана кими дә танынан Сәнә (?) мәзрә'эси. Кәлир: 7.000 ағча.

с. 143.

Мәһмәдин адына олан тимар.
Дәрбәнд кәнди вә Һаштәрәк Әли гышлағы. Кәлир: 5.000 ағча.
Әли Осман оғлунун адына олан тимар.
Дәрбәнд кәндинин јахынлығында јерләшән Ортакилсә кәнди вә Гузејголу мәзрә'эси. Кәлир: 3.000 ағча.
Мустафа Хәлил оғлунун адына олан тимар.
Чарчор кәндинин јахынлығында јерләшән Ағкилсә кәнди. Кәлир: 3.500 ағча
Әли Јагуб оғлунун адына олан тимар.
Ағкилсә кәндинин јахынлығында јерләшән Ашағы Әрдәнә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 144.

Осман Хәлил оғлунун адына олан тимар.
Әрдәнә кәндинин јахынлығында јерләшән Ағбулаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча
Исмајыл Әли оғлунун адына олан тимар.
Бөјүк Әрдәнә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.
Иличәк кәндинин јахынлығында јерләшән Гаракилсә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Јекун: 6.000 ағча.

Әли Ибраһим оғлунун адына олан тимар.
Бөјүк Әрдәнә кәндинин јахынлығында јерләшән Килитгаја кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Фејзулланын адына олан тимар.

Гарабулаг кәндинин јахынлығында јерләшән Бөјүк Гаракилсә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

с. 145.

Мустафанын адына олан тимар.

Бајрам гышлағынын јахынлығында јерләшән, Бәһәнләр (?) кими дә танынан Гошајатаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча.

Әлинин адына олан тимар.

Дәрәкәнд вә Зарча мәзрә'əси. Кәлир: 3.000 ағча.

Әли Мустафа оғлунун адына олан тимар.

Гараөрән кәндинин јахынлығында јерләшән, Ајдоғмуш кими дә танынан Көзлүбулаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Бәкир Хәлил оғлунун адына олан тимар.

Дирәкли кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 146.

Әли Маһмуд оғлунун адына олан тимар.

Гызылбулаг кәндинин јахынлығында јерләшән, Исһаглы кими дә танынан Исаханлы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әһмәд Јагуб оғлунун адына олан тимар.

Гызылбулаг Дизгал (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Сејид Һүсејн Ибраһим оғлунун адына олан тимар.

Шиштәпә кәнди вә Көзлүбулаг јахынлығында јерләшән Көјбулаг мәзрә'əси. Кәлир: 4.500 ағча

Мустафанын адына олан тимар.

Чачор кәндинин јахынлығында јерләшән Гонаггыран кәнди. Кәлир: 3.500 ағча.

с. 147.

Ибраһимин адына олан тимар.

Сүлфаји кәнди. Кәндин башга ады Һачы Нәзәргулу гышлағыдыр. Кәлир: 3.000 ағча

Исмајыл Һүсејн оғлунун адына олан тимар.

Алпоут кәнди. Кәндин башга ады Јени Һафиздәрәдир. Кәлир: 3.500 ағча

Мәһмәд Исмајыл оғлунун адына олан тимар.

Габагтәпә кәндинин јахынлығында јерләшән Дашбулаг кәнди. Кәндин башга ады Әликәндир. Кәлир: 3.000 ағча.

Исмаіјыл Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.

Әнкбурун кими дә танынан Габагтәпә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

148.

Һачы Осман Маһмуд оғлунун адына олан тимар.

Ганчы кәндинин јахынлығында јерләшән Кафтарлы кәнди. Кәлир: 4.000 ағча.

Әһмәдин адына олан тимар.

Гунчуглу кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Ибраһимин адына олан тимар.

Гамышлы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Осман Һәсән оғлунун адына олан тимар.

Гурбан кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Гурбан кәндинин јахынлығында јерләшән Мирзәбәј гышлағы. Кәлир: 2.000 ағча.

Јекун: 5.500 ағча

149.

Әлинин адына олан тимар.

Кәрчејис кәнди. Кәлир: 5.000 ағча.

Әһмәд Абдулла оғлунун адына олан тимар.

Гурубоғаз кәнди. Кәлир: 5.000 ағча

Әлинин адына олан тимар.

Гәликкәнд. Кәндин башга ады Андондур. Кәлир: 5.000 ағча.

Әбдүррәһманын адына олан тимар.

Гагчаг кәндинин јахынлығында јерләшән Галача кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

150.

Чәфәр Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.

Ганкытәпә кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Сүлејманын адына олан тимар.

Гурбан кәндинин јахынлығында јерләшән Чобанкәрәкмәз

кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әһмәд Мәһмәд оғлунун адына олан тимар.

Улашыг кими дә танынан Габанлы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Мәһмәд Әһмәд оғлунун адына олан тимар.

Чамышлы кәндинин јахынлығында јерләшән Көлкәнд. Кәлир: 3.200 ағча

с. 151.

Исһагын адына олан тимар.

Кичикли кими дә танынан Ашағы Көзәлдәрә кәнди. Кәлир: 3.300 ағча

Мустафанын адына олан тимар.

Судакен кәндинин јахынлығында јерләшән Сарыгаја кәнди. Кәлир: 3.300 ағча

Исмајыл Бәкир оғлунун адына олан тимар.

Түфәнксаз кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Өмәрин адына олан тимар.

Чәрчејис кәндинин јахынлығында јерләшән Ағбулаг кәнди. Кәндин башга ады Гаракилсәдир. Кәлир: 4.000 ағча

с. 152.

Мәһмәд Гасым оғлунун адына олан тимар.

Кәнд мәзрә'әсинин јахынлығында јерләшән Гарагала кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

Өмәр Әһмәд оғлунун адына олан тимар.

Чухурсә'д кими дә танынан Кәлтәпә кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Әли Хәлил оғлунун адына олан тимар.

Чаһандар кими дә танынан Галачыг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Мустафа Ибраһим оғлунун адына олан тимар.

Күллүбулаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 153.

Өмәр Сүлејман оғлунун адына олан тимар.

Тәкәмал (?) кими дә танынан Галачыг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Əhмəдин адына олан тимар.

Əфшан кими дə танынан Сусамбурун кəнди вə Галачыг мəзрə'əси. Кəлир: 3.500 ағча

Өмəрин адына олан тимар.

Карвансара кəндинин јахынлығында јерлəшəн Ағкилсə кəнди. Кəлир: 4.000 ағча

Османын адына олан тимар.

Тулачыг кими дə танынан Шиштəпə кəнди. Кəлир: 4.000 ағча

с. 154.

НАХЧЫВАН ливасы

СУЛТАН хасслары

НАХЧЫВАН наһијəси:

Нахчыван шəһəри. Кəлир: 192.676 ағча

Һачыабад кəнди. Кəндин башга ады Һачывардыр. Кəлир: 4.810 ағча

Һачыабад кəндинин јахынлығында јерлəшəн Хəлифəдүзəн мəзрə'əси. Кəлир: 6.710 ағча

Бəдəхшан кəнди. Кəлир: 3.945 ағча

Күлтəпə кəндинин јахынлығында јерлəшəн Јеничə мəзрə'əси, Сүбһанверди вə Мурадхан дизəлəри[1]. Кəлир: 3.000 ағча

Бəдəхшан кəндинин јахынлығында јерлəшəн Јарымча мəзрə'əси. Кəлир: 2.981 ағча.

Зејнəддин кəнди. Кəлир: 3.110 ағча

Узуноба кəнди. Кəлир: 5.042 ағча

Шејх Маһмуд кəнди. Кəлир: 7.189 ағча

Күлтəпə кəнди. Кəлир: 7.226 ағча

Хəлилхарабасы кəнди[2]. Кəлир: 2.900 ағча.

Варисссиз өлəнлəрин мирасынын сатышындан хəзинəнин кəлири: 500 ағча

Јекун: 240.129 ағча.

1.Сүбһанверди вə Мурадхан дизəлəри НСМД-дə (с. 26) "мəзрə'ə" кими гејд олунмушлар.

2.Бу кəнд НСМД-дə (с. 25) "мəзрə'ə" кими гејд олунмушдур.

ӘЛИНҸӘ наһијәси

Бәрәнијаз кәнди[1]. Кәлир: 14.542 ағча
Кирнә кәнди. Кәлир: 10.542 ағча
Залтаг[2] кәнди. Кәлир: 12.709 ағча

с. 155.

Гаракилсә кәнди. Кәндин башга ады Әбрәгунисдир. Кәлир: 9.495 ағча
Норашен кәнди. Кәлир: 6.769 ағча
Хошкешин кәнди. Кәндин башга ады Фирәнкөсдүр[3]. Кәлир: 9.814 ағча
Гал кәнди. Кәлир: 6.228 ағча
Шурут кәнди. Кәлир: 29.991 ағча
Параташ кәнди. Кәлир: 3.892 ағча
Ханкаһ кәнди. Кәлир: 9.776 ағча
Јухары Анзор кәнди. Кәлир: 5.706 ағча
Бетевас (?) кәнди. Кәлир: 4.125 ағча
Ашағы Анзор кәнди. Кәлир: 3.990 ағча
Орта Анзор кәнди. Кәлир: 6.176 ағча
Микајыл мәзрә'әси кәнди[4]. Кәлир: 3.945 ағча
Бердик кәнди. Кәлир: 3.201 ағча
Газанчы кәнди. Кәлир: 21.075 ағча
Ҹәмаләддин кәнди. Кәлир: 4.823 ағча
Күрәкүсјар кәнди. Кәлир: 2.990 ағча
Күзнүт кәнди[5]. Кәлир: 3.065 ағча.
Ләкәтаг кәнди. Кәлир: 3.990 ағча

Ирәван әјаләтинин мирмиранынын хассларынын кәлири истисна олмагла, вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәнин кәлири: 1.000 ағча

Јекун: 178.261 ағча.

1.НСМД-јә көрә (с. 34) бу кәндин ады "Бәнәнјар" иди.
2.НСМД-дә (с. 38) бу кәндин ады "Салтаг" кими јазылмышдыр.
3. Бу кәндин башга ады НСМД-јә көрә (с. 42) "Фирәнкөј" олмушдур.
4.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 53) "Микајыл харабасы" шәклиндә јазылмышдыр.
5.Күзнүт кәнди НСМД-дә (с. 60) "мәзрә'ә" кими гејд олунмушдур.

САИР МӘВАЗИ наһијәси

Көјнүк кәнди. Кәлир: 7.921 ағча

Арафса кәнди[1]. Кәндин башга ады Әрәфсадыр. Кәлир: 5.673 ағча

Ислам кечиди кәнди. Кәлир: 2.981 ағча

Бабалы кәнди. Кәлир: 3.847 ағча

Нәһачур кәнди. Кәлир: 8.333 ағча

Сарав кәнди[2]. Кәндин башға ады Сирабдыр. Кәлир: 8.021 ағча

Јухары вә Ашағы Сүрәмәрч кәндләри. Кәлир: 4.616 ағча

Алакөз мәзрә'әсинин јахынлығында олан Зәрјан (?) мәзрә'әси[3]. Кәлир: 3.090 ағча

Нахчедәниз кәнди. Кәлир: 4.411 ағча

Вајхыр кәнди. Кәлир: 6.862 ағча

Алакөз мәзрә'әси кәнди[4]. Кәлир: 2.945 ағча

Мораншаһ кәнди. Кәлир: 5.359 ағча

Гаһаб кәнди. Кәлир: 4.212 ағча

Вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәнин кәлири: 500 ағча.

Јекун: 68.780 ағча.

1.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 63) "Әрәфсаг" шәклиндә јазылмышдыр.
2.Сарав кәндинин ады НСМД-дә (с. 66) "Саров" шәклиндә јазылмышдыр
3.НСМД-дә (с. 67) бу мәзрә'әнин ады "Дәрдјан" (?) кими дә охунур..
4.Бу кәнд НСМД-дә (с. 69) "мәзрә'ә" кими гејд олунмушдур.

ДӘРӘШАҺБУЗ наһијәси

Шаһбуз кәнди. Кәлир: 9.938 ағча
Күлүс кәнди. Кәлир: 7.627 ағча
Зимми кечиди кәнди. Кәлир: 6.737 ағча
Нурс кәнди. Кәлир: 6.279 ағча
Күкү кәнди. Кәлир: 5.141 ағча
Кәмур кәнди. Кәлир: 4.126 ағча
Кечәзор кәнди. Кәлир: 5.835 ағча
Дағ кәнди вә Диби мәзрә'әси. Кәлир: 2.910 ағча
Гарабојалаг кәнди. Кәлир: 2.889 ағча
Бајрамлы кәнди. Кәлир: 5.927 ағча
Түркеш кәнди. Кәлир: 6.236 ағча

Јекун: 63.645 ағча

МҮЛКИ-АРСЛАН наһијәси

Шејх Јусифли кәнди. Кәлир: 7.537 ағча
Пајыз кәнди. Кәлир: 8.475 ағча
Чәһрә кәнди[1]. Кәлир: 59.989 ағча
Кәрәмчатағы кәнди. Кәлир: 2.110 ағча
Чаныгышлаг кәнди. Кәлир: 4.226 ағча
Бузғав кәнди. Кәлир: 4.965 ағча
Лизберд кәнди. Кәлир: 4.487 ағча
Гарагуш кәнди. Кәлир: 5.080 ағча

Јекун: 96.869 ағча

1.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 83) "Чәһри" шәклиндә јазылмышдыр.

МӘВАЗИЈИ-ХАТУН наһијәси

Декин кәнди. Кәлир: 300 ағча

Оғбин кәнди. Кәлир: 3.910 ағча

Күрәдиз кәнди. Кәлир: 4.755 ағча

Ағхач кәнди. Кәлир: 6.170 ағча

Мәвазији-Хатун, Дәрәшаһбуз вә Саир Мәвази наһијәләри үзрә вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәнин кәлири: 2.000 ағча

Јекун: 17.135 ағча

ГАРАБАҒ наһијәси

Изнәберд кәнди. Кәлир: 19.879 ағча

Үч дуз мә'дәниндән илтизам үзрә кәлир: 110.000 ағча

Гарабағ кәнди. Кәлир: 7.515 ағча

Боләчи гышлағы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Хынчав кәнди. Кәлир: 4.811 ағча

Гарабулаг кәнди. Кәлир: 219 ағча

Шигаб гышлағы[1]. Кәлир: 2.900 ағча

Әрәфшағы көчәри јалы гышлағы[2]. Кәлир: 10.119 ағча

Көчәри Хошлујер гышлағы[3]. Кәлир: 3.100 ағча

Гарачуг кәнди. Кәлир: 12.751 ағча

Булған кәнди. Кәлир: 10.119 ағча

Вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәнин кәлири: 1.000 ағча.

Јекун: 177.289 ағча.

1.Бу гышлағын ады НСМД-дә (с. 104) "Сәнкам" (?) кими дә охунур.

2.НСМД-дә (с. 104) бу гышлағын ады "Әрәфсағы гышлағы" ады илә гејд олунмушдур

3.Бу гышлағын ады НСМД-дә (с. 104) "Хошлу гышлағы" ады илә гејдә алынмышдыр..

Јәмхана кәнди. Кәлир: 10.810 ағча

Кичик Тумбул кәнди. Кәлир: 2.900 ағча

Бөјүк Тумбул кәнди. Кәлир: 7.321 ағча

Јездабад кәнди. Кәлир: 91.931 ағча[1]

Неһрәм кәнди. Кәлир: 35.741 ағча

Дидабад кәнди[2]. Кәлир: 4.310 ағча

Нахчыван шәһәри тәрәфдә олан Молла Һәмди мәзрә'әси. Кәлир: 2.200 ағча

Неһрәм кәнди тәрәфдә олан Хочамверди мәзрә'әси. Кәлир: 3.520 ағча

Узуноба кәнди. Кәлир: 1.299 ағча

Јеничә кәнди. Кәлир: 2.190 ағча

Гијаслы кәнди. Кәлир: 3.110 ағча

Гијаслы кәндинин јахынлығында јерләшән [illegible] Кәлир: 2.999 ағча

Имәшчә кәнди. Кәлир: 12.000 ағча

Гызылча гышлаг кәнди. Кәлир: 5.640 ағча[3]

Коланы кәнди. Кәлир: 7.041 ағча

Бадамгаја кәнди. Кәлир: 10.158 ағча[4]

Абдаллы кәнди. Кәлир: 8.292 ағча

Шејх Һәмзәли кәнди. Кәлир: 7.138 ағча

Хәлифәли кәнди вә Хәлифә мәзрә'әси[5]. Кәлир: 22.278 ағча

Гараағач кәнди. Кәлир: 3.464 ағча[6] .

Вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәјә кәлири: 500 ағча.

Јекун: 234.042 ағча

1.Јездабад кәндинин кәлири НСМД-дә (с. 143) 90.305 ағча [illegible] едилмишдир.

2.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 147) "Дендабад" кими охунур.

3.НСМД-дә (с. 148) бу кәнд "гышлаг" кими көстәрилмиш, [illegible] 5.541 ағча олдуғу гејд едилмишдир.

4.НСМД-дә (с. 150) Бадамгаја кәндинин кәлири 11.058 ағча [illegible]

5.Хәлифә мәзрә'әси НСМД-дә (с. 155) "кәнд" кими көстәрилмишдир.

6.НСМД-јә көрә (с. 157) Гараағач кәндинин кәлири 3.368 ағча [illegible]

c. 158.

ДӘРӘШАМ наһијәси

Башкәнд. Кәлир: 9.310 ағча[1]
Ортакәнд. Кәлир: 5.720 ағча[2]
Дибкәнд. Кәлир: 7.280 ағча[3]
Чулга кәнди. Кәлир: 8.385 ағча[4]

Јекун: 30.695 ағча.

1.НСМД-јә көрә (с. 160) Башкәндин кәлири 6.280 ағча иди.
2.НСМД-јә көрә (с. 160) Ортакәндин кәлири 5.690 ағча иди.
3.НСМД-јә көрә (с. 162) Дибкәндин кәлири 15.840 ағча иди.
4.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 163) "Чулһа" шәклиндә јазылмыш, кәлиринин исә 8.055 ағча олдуғу гејд олунмушдур.

АЗАДЧИРАН наһијәси

Бист кәнди. Кәлир: 13.715 ағча
Иләчи кәнди. Кәлир: 11.679 ағча[1]
Нәсрваз кәнди. Кәлир: 3.045 ағча
Шәрчув кәнди. Кәлир: 3.611 ағча[2]
Тиви кәнди. Кәлир: 7.204 ағча
Парағa кәнди. Кәлир: 9.020 ағча
Беһруд кәнди. Кәлир: 4.897 ағча
Биләв кәнди. Кәлир: 7.104 ағча
Уступи кәнди. Кәлир: 8.957 ағча
Чәннаб кәнди. Кәлир: 23.400 ағча
Азадчиран кәнди. Кәлир: 2.000 ағча[3]
Азад кәнди. Кәлир: 2.000 ағча[4].
Хәлилли кәнди. Кәлир: 2.000 ағча
Јухары Ханкаһ кәнди. Кәлир: 4.675 ағча
Вәнәнд кәнди. Кәлир: 12.798 ағча
Данагырт кәнди. Кәлир: 6.187 ағча[5]
Дырныс кәнди. Кәлир: 7.002 ағча
Кәләки кәнди. Кәлир: 9.300 ағча
Унус кәнди. Кәлир: 8.278 ағча
Көчәри кәнди. Кәлир: 2.421 ағча
Јухары Әјлис кәнди. Кәлир: 58.524 ағча[6]
Ашағы Әјлис кәнди. Кәлир: 27.985 ағча
Дәстәк кәнди. Кәлир: 10.763 ағча
Сал кәнди. Кәлир: 2.200 ағча
Бертаг кәнди. Кәлир: 3.100 ағча
Јајчы кәнди. Кәлир: 9.634 ағча
Ордубад. Кәлир: 64.709 ағча[7]
Мегри кәнди. Кәлир: 48.285 ағча[8]
Мегри кәндинин јахынлығында јерләшән Јеничә кәнди. Кәлир: 5.485 ағча

Јекун: 279.978 ағча

1.НСМД-јә көрә (с. 167) Иләчи кәндинин кәлири 11.649 ағча иди.
2.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 168) "Сәрчов" шәклиндә јазылмыш, кәлири исә 3.365 ағча олдуғу гејд олунмушдур.
3.НСМД-јә көрә (с. 177) Азадчиран кәндинин кәлири 3.800 ағча иди.
4.НСМД-јә көрә (с. 177) Азад кәндинин кәлири 2.950 ағча иди
5.НСМД-јә көрә (с. 182) Данағырт кәндинин кәлири 6.437 ағча иди.
6.НСМД-јә көрә (с. 200) Јухары Әјлис кәндинин кәлири 51.799 ағча иди
7.НСМД-дә (с. 218) гәсәбә кими гејдә алынан Ордубадын кәлири 63.699 ағча иди..
8.НСМД-јә көрә (с. 227) Мегри кәндинин кәлири 47.655 ағча иди.

159.

ШОРЛУТ наһијәси

Ашағы Әндәмиш кәнди. Кәлир: 8.844 ағча[1]
Анабад кәнди. Кәлир: 4.664 ағча
Кәнзәк кәнди. Кәлир: 6.216 ағча
Јухары Әндәмиш кәнди. Кәлир: 5.175 ағча
Һүснүс кәнди. Кәлир: 4.062 ағча

Јекун: 18.961 ағча

---

1 [illegible]-јә көрә (с. 230) Ашағы Әндәмиш кәндинин кәлири 8.754 ағча [illegible]

ДӘРӘНҮРКҮТ НАҺИЈӘСИ.

Дәрәнүркүт кәнди. Кәлир: 1.999 ағча
Һорс кәнди[1]. Кәлир: 2.795 ағча
Дәркәмәрәк кәнди. Кәлир: 3.075 ағча
Тиллаг кәнди[2]. Кәлир: 3.341 ағча
Әзнәмири кәнди. Кәлир: 3.299 ағча
Һачаты кәнди[3]. Кәлир: 3.000 ағча

Јекун: 17.509 ағча

1.НСМД-дә (с. 234) бу кәндин ады "Һәвас" шәклиндә јазылмышдыр.
2.НСМД-дә (с. 234) бу кәндин ады "Милаг" шәклиндә гејдә алынмышдыр
3.НСМД-дә бу кәндин ады јохдур..

СИСЈАН наһијәси

Сисјан кәнди. Кәлир: 8.316 ағча
Зәбазәдур кәнди. Кәлир: 5.276 ағча
Әлили кәнди. Кәлир: 6.180 ағча
Салбартоб јајлағы. Әввәлләр бурада Кәнкәрли ели јајлајырмыш. Кәлир: 5.000 ағча
Пехин кәнди. Кәлир: 3.576 ағча
Әрәфса кәнди. Кәлир: 5.893 ағча
Бөјүк Орта кәнди[1]. Кәлир: 5.197 ағча
Ағабаш кәнди. Кәлир: 1.500 ағча
Бенис кәнди. Кәлир: 3.325 ағча
Әхлатијан кәнди. Кәлир: 4.979 ағча
Әрәфсаји кәнди. Кәлир: 7.183 ағча
Шејхләр кәнди. Кәлир: 4.914 ағча
Һакси кәнди. Кәлир: 3.150 ағча
Гывраг кәнди. Кәлир: 7.634 ағча
Көчәри кәнди. Кәлир: 2.563 ағча
Пүсјак кәнди. Кәлир: 3.384 ағча
Маһрус кәнди. Кәлир: 4.450 ағча
Дәстәкирд кәнди. Кәлир: 3.640 ағча

с. 160.

Тулус кәнди. Кәлир: 3.753 ағча
Ағчакәнд. Кәлир: 2.959 ағча
Пирнағут кәнди. Кәлир: 8.687 ағча
Уз кәнди. Кәлир: 4.137 ағча
Гаракилсә кәнди. Кәлир: 6.338 ағча
Әскәмор (?) кәнди. Кәлир: 6.124 ағча
Көмүр кәнди. Кәлир: 2.110 ағча
Камијаб кәнди. Кәлир: 3.100 ағча
Гызылча кәнди. Кәлир: 3.620 ағча
Шәки кәнди. Кәлир: 5.959 ағча
Кивас кәнди. Кәлир: 5.334 ағча
Әјләгут кәнди. Кәлир: 3.075 ағча
Бәләк кәнди. Кәлир: 2.592 ағча
Шәләт кәнди. Кәлир: 6.086 ағча

1.НСМД-дә (с. 240) бу кәндин ады "Ортакир" шәклиндә јазылмышдыр.

Талибабад кәнди. Кәндин башга ады Варғадыр. Кәлир: 2.335 ағча

Әрикин кәнди. Кәлир: 2.860 ағча

Шикар кәнди. Кәлир: 4.736 ағча

Пул кәнди. Кәлир: 4.250 ағча

Һорендуз кәнди. Кәлир: 2.900 ағча

Кешишкәнд. Кәлир: 1.999 ағча

Бердиз кәнди. Кәлир: 2.810 ағча

Галачыг кәнди. Кәлир: 4.389 ағча

Кәләдәк кәнди. Кәлир: 2.350 ағча

Базарчаjы кәнди. Кәлир: 1.999 ағча

Вариссиз өләнләрин мирасынын сатышындан хәзинәнин кәлири: 8.000 ағча.

Јекун: 188.658 ағча.

Нахчыван ливасы үзрә султан хассларынын кәлири: 1.710.951 ағча

Əhmədin adına olan timar.

Əlinčə nahijəsinin Čyračur kəndi. Kəlir: 4.000 ağča

c. 161.

Hačy Əli Naxčyvanininin adına olan timar.

Əlinčə nahijəsinin Didvar kəndi. Kəndin bašga ady Didabaddyr. Kəlir: 3.600 ağča

Uzun Əlinin adına olan timar.

Əlinčə nahijəsinin Jeničə kəndi. Heč kim jašamyr. Kəlir: 3.000 ağča

Mustafanyn adyna olan timar.

Sair Məvazi nahijəsinin Zəvalə kəndi. Kəndin bašga ady Zəvagdyr[1]. Kəlir: 3.000 ağča

Osmanyn adyna olan timar.

Sair Məvazi nahijəsinin Horni kəndi. Kəlir: 5.000 ağča

c. 162.

Hüsejn Abdulla oğlunun adyna olan timar.

Sair Məvazi nahijəsinin Zərnatun kəndi. Kəlir: 4.000 ağča

Abdulla Əhməd oğlunun adyna olan timar.

Dərəšahbuz nahijəsinin Əjrək kəndi. Kəlir: 3.000 ağča

Məhmədin adyna olan timar.

Dərəšahbuz nahijəsinin Hurešin kəndi[2]. Kəlir: 4.000 ağča.

Süleјmanyn adyna timar.

Dərəšahbuz nahijəsinin Bičənək kəndi. Kəlir: 3.000 ağča

c. 163.

Ömərin adyna olan timar.

Dərəšahbuz nahijəsinin Tagtag kəndi. Kəlir: 3.000 ağča

1.НСМД-дə (c. 62) бу кəндин ады “Зəвалыг” шəклиндə јазылмышдыр.
2.НСМД-дə (c. 75) бу кəндин ады “Һурчешин” шəклиндə јазылмышдыр.

Һүсејнин адына олан тимар.

Дәрәшаһбуз наһијәсинин Муған кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Һачы Әһмәдин адына олан тимар.

Дәрәшаһбуз наһијәсинин Хынзырәк кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Әлинин адына олан тимар.

Дәрәшаһбуз наһијәсинин Шадаг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

с. 164.

Мустафанын адына олан тимар.

Дәрәшаһбуз наһијәсинин Маһмудабад кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Һәсәнин адына олан тимар.

Дәрәшаһбуз наһијәсинин Әринч кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Ибраһимин адына олан тимар.

Дәрәшаһбуз наһијәсинин Сәләшор кәнди вә Дајлаглы мәзрә'әси. Мәзрә'әнин башга ады Күлјаздыр[1]. Кәлир: 4.000 ағча

Исмајылын адына олан тимар.

Мәвазији-Хатун наһијәсинин Ливис (?) кәнди. Кәлир: 3.000 ағча[2]

с. 165.

Һүсејн Маһмуд оғлунун адына олан тимар.

Мәвазији-Хатун наһијәсинин Итгыран кәнди. Кәлир: 3.600 ағча

Гулагсыз Әлинин адына олан тимар.

Мәвазији-Хатун наһијәсинин Сәс кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Мәвазеји-Хатун наһијәсинин Султанбәј кәнди. Кәлир: 2.000 ағча

Јекун: 4.000 ағча

---

1 НСМД-дә бу мәзрә'әнин башга ады олдуғу гејд едилмәмишдир.

2.НСМД-јә көрә (с. 96) бу кәндин кәлири 2.966 ағча иди.

Һачы Мустафанын адына олан тимар.

Мәвазији-Хатун наһијәсинин Алмалы кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Бәкирин адына олан тимар.

Гарабағ наһијәсинин Гырдәш (?) кәнди. Кәлир: 2.000 ағча
Гарабағ наһијәсинин Хөк кәнди. Кәлир: 2.000 ағча.

Јекун: **4.000 ағча**

с. 166.

Һачы Әлинин адына олан тимар.

Гарабағ наһијәсинин Гывраг кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Ибраһим Әли оғлунун адына олан тимар.

Гарабағ наһијәсинин Түғавил кәнди. Кәлир: 3.000 ағча

Мәһмәдин адына олан тимар.

Гышлағат наһијәсинин Галачыг кәнди. Кәлир: 4.000 ағча

Бабаханын адына олан тимар.

Азадчиран наһијәсинин Мискинкашан кәнди. Кәлир: 3.500 ағча

с. 167.

Мәһмәдин адына олан тимар.

Азадчиран наһијәсинин Диз кәнди. Кәлир: 3.500 ағча[1]

Мәһмәд Бәкташ оғлунун адына олан тимар.

Азадчиран наһијәсинин Дүјлүн кәнди. Кәлир: 4.000 ағча[2]

Маһмудун адына олан тимар.

Азадчиран наһијәсинин Ујбаз кәнди. Кәлир: 3.000 ағча[3]

Әһмәдин адына олан тимар.

Азадчиран наһијәсинин Күлүт кәнди[4]. Кәлир: 2.000 ағча

1.Бу кәндин НСМД-дә (с. 178) кәлири исә 6.713 ағча олдуғу гејд едилмишдир.
2.НСМД-јә көрә (с. 179) Дүјлүн кәндинин кәлири 6.264 ағча иди.
3.НСМД-јә көрә (с. 186) бу кәндин кәлири 1.900 ағча иди.
4.Бу кәндин ады НСМД-дә (с. 205) "Тулуд" шәклиндә јазылмыш, кәлиринин исә 2.147 ағча олдуғу гејд едилмишдир.

Азадчиран наһијәсинин Күһтан кәнди[1]. Кәлир: 2.000 ағча

Јекун: 4.000 ағча

с. 168.

Салеһин адына олан тимар.

Азадчиран наһијәсинин Гарчуваң кәнди. Кәлир: 3.000 ағча[2]

1.НСМД-дә (с. *205*) бу кәндин *ады "Күһнар" шәклиндә јазылмышдыр.*
2.НСМД-јә көрә (с. 228), Гарчуван кәндинин кәлири 2.047 ағча иди.

с. 168.

ИРӘВАН ӘЈАЛӘТИ.

Ирәван ливасы хассларынын кәлири - 7.302.848 ағча
Нахчыван ливасы хассларынын кәлири - 1.710.951 ағча
Шүрәкәл ливасы хассларынын кәлири - 165.000 ағча

Јекун: 9.178.799 ағча[1]

Мирмиран хассларынын кәлири - 727.285 ағча
Зеамәтләрин сајы - 14[2]
Тимарларын сајы - 503

Јекун: 2.445.195 ағча[3]

Ирәван әјаләтинин кәндләринин сајы:
Абад олан кәндләр - 1.172[4]
Һеч кимин јашамадығы кәндләр - 307[5]
Зарзәмин нәһијәси кәндләринин сајы - 172[6]

Аллаһ бәндәси Мустафа Руһи, дәфтәрхана катиби.

(Мөһүр)[7]

1.Мәтндә јанлыш олараг 9.179.299 јазылмышдыр. Лакин һесабламалара көрә, султан хассларынын кәлири 8.998.339 ағча олмушдур.

2.Зеамәтләрин сајы 15 иди. Көрүнүр Карби наһијәсиндә 25.000 ағчалыг бир зеамәтин тәрәгги шәклиндә верилдији нәзәрә алынмамышдыр.

3.Һесабламаларымыза көрә, јекун 2.558.197 ағчаја бәрабәр иди.

4-5-6. Кәндләрин сајынын мүәјјәнләшдирилмәсиндә сечилән принсип ајдын олмур. Һесабламаларымыза көрә, абад олан кәндләрин сајы 1.172 дејил, 1.423 олмуш, һеч кимин јашамадығы кәндләрин сајы исә 307 дејил, 89 олмушдур. Зарзәмин наһијәсинин кәндләринин вә гышлагларынын сајы исә 123 иди. Белә олдуғу һалда, көрүнүр катиб һеч киммин јашамадығы кәндләр (гәрјә) сијаһысына мәзрә'ә, јајлаг вә гышлаглары да әлавә етмиш олмалыдыр. О ки, галды абад кәндләрин сајына, көрүнүр катиб, кәндләрин сајыны дејил, бир нечә кәнди вә јахуд тәсәррүфат објектини әһатә едән "кәнд" (гәрјә) сөзү илә башлајан маддәләри һесабламыш вә беләликлә дә јекун бөлүмүндә кәндләрин һәгиги сајы әкс олунмамышдыр.

7.Мөһүрүн мәтни охунмур.

ТЕРМИНОЛОЖИ АЧЫГЛАМА

АҒЧА - 1328-1687-чи илләрдә Османлы империјасында дөвријјәдә олмуш күмүш пул. 1687-чи илдә ағчанын јеринә 120 ағча дәјәриндә мүәјјәнләшдирилмиш "гуруш" дөвријјәјә бурахылыр вә бу дөврдән башлајараг малијјә ишләриндә, о чүмләдән дәфтәрләрдә ағча садәчә олараг һесаблама ваһиди кими истифадә едилир.

БАДИ-ҺАВА - әјаләтә көрә тәркиби дәјишән бу верки вә рүсумлар групуна кәлин веркиси, төрәдилмиш чинајәтләр үчүн чәримәләр, гачмыш гул вә чаријәләрин, итмиш һејванын *тапылмасы үчүн рүсумлар вә с. дахил иди.* Лакин бади-һаваны дирлик саһибләринин һамысы дејил, хүсуси сәлаһијјәти олан бәјләрбәјләр, санчагбәјләри, сәрбәст зеамәт вә тимарларын саһибләри өзләри үчүн топлајырды.

БӘЈЛӘРБӘЈ - Османлы империјасында ән бөјүк әрази-инзибати ваһиди олан әјаләти идарә едән шәхсә дејилирди. Әјаләтин мүлки вә һәрби ишләри үчүн мәс'ул шәхс һесаб едилән бәјләрбәјә хидмәти гаршылығында иллик кәлири 600.000-1.300.000 ағча арасында дәјишән хасс вә ејни заманда паша вә јахуд мирмиран һәрби рүтбәси вә вәзир мүлки ады верилирди.

БӘРАТ - иллик кәлири јүксәк олан хасс, зеамәт вә тимарларын кәлир гајнаглары үзәриндә сәлаһијјәтин танынмасы үчүн султан тәрәфиндән ајры-ајры шәхсләрә верилән рәсми сәнәд.

ГЫЛЫЧ - зеамәт вә тимарларын бөлүнмәси гадаған олан әсас һиссәси. Зеамәтин минимум 5.000 ағчалыг, тимарын минимум 3.000 ағчалыг иллик кәлиринин әсас һиссәси "гылыч" һесаб олунмуш вә көстәрилән кәлир үчүн дирлик саһиби мүһарибә дөврүндә бир јараглы әскәр чыхармалы иди.

ЈҮК - 100 мин ағчаја бәрабәр мәбләғ.

КИСӘ - XVIII әсрин әввәлләриндә 50.000 ағчаја бәрабәр мәбләғ.

ЛИВА - Османлы империјасында әјаләтә табе олан әрази-инзибати ваһиди. Синоними "санчаг" олан лива мирлива (санчагбәј) тәрәфиндән идарә едилирди.

МӘЗРӘ'Ә - сакинләри олмајан кәндләрин әкин саһәләри.

МҮТӘСӘРРИФ - санчагбәјин (бах: лива) тәсәррүфат саһәсиндәки функсијасыны көстәрән термин. XIX әсрдә әрази-инзибати дәјишикликләрдән сонра, санчагбәји термини мүтәсәрриф термини илә әвәз едилир.

ОЧАГЛЫГ ВӘ ЈУРДЛУГ - Ағгојунлу дөвләтинин, сонралар исә Сәфәви дөвләтинин гәрб һиссәсиндә олан чамаат вә аширәт бәјләринин мүлки ишләрдә османлылардан әввәл верилмиш имтијазларынын гүввәдә олдуғу бөлкә. Санчаг статусунда олан јурдлуг вә очаглыглaрын бәјләри мүһарибә дөврүндә өз гошуну илә о бөлкәнин бәјләрбәјисинин сәрәнчамына кечирдиләр. Јурдлуг вә очаглыглар мүсәлманлығы гәбул едән (иһтида) вә Османлы идарәсинә кечмиш христиан дөвләтләрин рәһбәрләринә дә верилирди. XVI әсрин сонунда османлы идарәсинә кечдикдән вә мүсәлманлығы гәбул етдикдән сонра Месхетија кнјазы Мәнучәһрә Азгур, онун гардашы Куаркарејә Олту, Александра да очаглыг кими Кахетија верилмишдир[1].

XVIII әсрин 20-30-чу илләриндә Кәнчә-Гарабағ әјаләтиндә јурдлуг-очаглыг термининин гаршылығы кими "донлуг" термини истифадә едилмишдир[2].

Јурдлуг вә очаглыглар бәјләринин итаәтсизлик көстәрдикләри һалларда әлләриндән алындығы вә султан хассларына әлавә едилдији дә олмушдур.

ТӘРӘГГИ - Османлы империјасында дөвләт гаршысында хүсуси хидмәтләрә көрә дирликләрин әсас, бөлүнмәз һиссәси олан "гылыч"а (бах:) әлавә кими верилән кәлир гајнағы. Дирлик саһибинин өлүмүндән сонра башга бир шәхсә дирлијин "гылыч" һиссәси дејил, мәһз "тәрәгги" һиссәси верилир, "гылыч" исә мирас кими дирлик саһибинин өвладына (оғлуна) кечәрди.

1.B. Kutukoglu. Osmanli-Iran siyasi munasebetleri (1578-1612). Istanbul, 1993, s. 66.

2."Кәнчә-Гарабағ әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри" - Истанбул, Башбаканлыг Аршиви, № 903.

1590-чы ил тарихли "Ирәван әјаләтинин мүфәссәл дәфтәри"ндә[1] јер адлары. (Сијаһы)[2]

ИРӘВАН гәзасы

И Р Ә В А Н н а һ и ј ә с и

с. 24-35. - Рәван (Ирәван) шәһәри
с. 35. - Норекиг кәнди
с. 36. - Көјкүнбәз кәнди
с. 37. - Арбад кәнди
- Зәнки кәнди
- Јеничә кәнди
- Һачы Илјас кәнди
с. 38. - Терекевит кәнди
- Келаре (?) кәнди
с. 39. - Охчаберд кәнди
- Чевриш кәнди
с. 40. - Гызылгала кәнди
- Кәнәкир кәнди
с. 45. - Шаһаб кәнди
с. 46. - Зак кәнди
с. 47. - Закевәнк кәнди
- Аван кәнди
с. 50. - Әринч кәнди
с. 52. - Норк кәнди
с. 53. - Кетузе (?) кәнди
с. 54. - Әрзни кәнди
- Нурнус кәнди
с. 55. - Јегавард кәнди
- Кәмрис кәнди
с. 56. - Пүртаг мәзрә'әси. Башга ады Таһирвирандыр.
- Илар (?) кәнди
- Јелгован кәнди

1.Әлјазманын тәсвири һаггында бах: сәһ.
2.Сијаһы тәртәб едиләркән, мүфәссәл дәфтәрдәки орфографијанын дәјишдирилмәмәсинә чалышдыг.

с. 57. - Тачирбәј кәнди.
- Тутул (?) кәнди
с. 58. - Зар кәнди
- Молла Һәсән кәнди
- Күллүчә кәнди
- Һәсәнәвар кәнди. Башга ады Паласлыдыр.
- Гызылвиран кәнди
- Чәбәчили кәнди
с. 59. - Дамакирмәз кәнди
- Әркил кәнди
- Дебикли кәнди
- Дәшт (?) кәнди
- Камал Дәрвиш кәнди
- Гарачагала мәзрә'әси
- Узанд (?) кәнди
- Чакершин кәнди
- Бәдғус кәнди
- Көјкилсә кәнди
с. 60. - Кәнкан кәнди
- Ағвиран кәнди
- Ортавиран кәнди
- Сыныгхач кәнди
- Дамчылы кәнди
- Гарагала кәнди
- Ағачурум кәнди
- Газыкүнеј мәзрә'әси.
- Кавис кәнди.
с. 61. - Әјрәк кәнди
- Баллыча кәнди
- Әрамус кәнди
- Әрахус кәнди
- Гоча Әһмәд кәнди. Башга ады Мурадәлидир.
- Шушад кәнди
- Завијјә кәнди. Башга ады Шејхләрдир.
- Шәләккәрәк (?) кәнди. Башга ады Галашлардыр.
с. 62. - Гарачавиран кәнди
- Гара Ивад (?) гышлағы. Башга ады Саки гышлағыдыр.

- Ағдост кәнди. Башга ады Чатгырандыр.
- Донузјејән (?) кәнди.
- Көјчәбәјли кәнди
- Гарачавиран мәзрә'әси. Башга ады Гаратәпәдир.
- Сисәкирд кәнди
- Хорсалы гышлағы

с. 63. - Тојанлы гышлағы
- Молла Хызыр кәнди
- Һачы Бајрам гышлағы
- Ағчагала гышлағы
- Сәнговит мәзрә'әси
- Вејисбәјли кәнди
- Дәмирчили кәнди
- Лалабәјли (?) кәнди.
- Гарагышлаг кәнди.

с. 64. - Порсуглу кәнди
- Виран Абдал кәнди
- Мурадлы кәнди
- Шејхзадәли кәнди
- Дашчылы кәнди
- Гарагојунлу кәнди. Башга ады Мүзәффәр гышлағыдыр.
- Јасавуллу кәнди
- Ибраһим Султан гышлағы

с. 65. - Әли Бистам (?) кәнди
- Балыгчы Шаһвердивираны кәнди.
- Мурадәли кәнди. Башга ады Сүлејманлыдыр.
- Мурад гышлағы
- Нуру мәзрә'әси.
- Үчбулаг мәзрә'әси
- Тәрчанлы гышлағы
- Бәдрваныс (?) кәнди

с. 66. - Тезхараб кәнди
- Гызгаласы кәнди

ЈАЈЛАГЛАР

- Ағманган (?) вә Үчтәпә јајлаглары.
- Әләјәз Дәваны јухары јајлағы.

- Әјричә Кәдик (?) вә Гочу Јајлаглары. Бурада Шәрур чамааты јајлајыр.
- Кәрәмләр вә Әрәфшан јајлаглары. Бурада Веди чамааты јајлајыр.
- Ағјохуш јајлағы. Бурада Абаран чамааты јајлајыр.
- Килитгајасы јајлағы. Бурада Шәрәбхана чамааты јајлајыр.
- Башјурд, Чаграг (?) вә Сачлы јајлаглары. Бурада ... (?) алајбәји өз адамлары илә јајлајыр.
- Гызылзијарәт (?), Кичик Ағманган (?) ... јајлағы.

КАРБИ наһијәси

с. 67.	- Гош кәнди
с. 68.	- Гызыләјрәк кәнди
с. 69.	- Әхис (?) кәнди
	- Пиртәкијјәси кәнди
с. 70.	- Пирекен кәнди
	- Көтүклү мәзрә'әси
	- Гызылағыл вә Дәмиркилсә мәзрә'әси.
	- Зопанус кәнди
	- Парпи кәнди
с. 72.	- Карпи кәнди
	- Арани мәзрә'әси
	- Хызыр Илјас мәзрә'әси
с. 75.	- Уши кәнди
с. 76.	- Магта кәнди
	- Ханевәнк кәнди
с. 77.	- Әдис кәнди
	- Әштәрәк кәнди
с. 79.	- Молла Дурсун кәнди.
	- Тус кәнди
с. 80.	- Фирәнк кәнди
	- Гызылдәмир кәнди
с. 81.	- Ағдәмир кәнди
	- Кәранпа (?) кәнди
	- Ошакан кәнди
с. 83.	- Һачы Гаралы кәнди
	- Кәтхуда Тал (?) мәзрә'әси.
	- Һачылар кәнди
	- Јончалыг мәзрә'әси

с. 84. - Һачавәнк мәзрә’əси.
- Дығыр кәнди
- Батрынч кәнди
с. 85. - Гараағыл кәнди
- Ағчагала кәнди. Башга ады Хатункәнддир.
- Үчкилсә кәнди.
с. 86. - Әбдүррәһман мәзрә’əси.
с. 87. - Завијјә кәнди
- Јатаг (?) кәнди
с. 88. - Сәлиғар кәнди
- *Хәлифәкәнд.* Башга ады Бајгарадыр.
- Муғанлы кәнди
с. 89. - Учан кәнди
- Лазрәван (?) кәнди
с. 90. - Сарывәнк кәнди
- Сәркуни кәнди
с. 91. - Әрзинчан мәзрә’əси.
с. 92. - Дашлы кәнди
- Әрдич кәнди
- Көрпәли кәнди
- Хәзавиз (?) кәнди
- Палу кәнди
- Хочкәри кәнди
- Ағнадон кәнди
- Јасаглы кәнди
- Әнгурик кәнди
- Аван кәнди
- Башсыз кәнди
- Дүкан кәнди
с. 93. - Әлибәјли кәнди
- Шәһиди-Аллаһ (?) кәнди
- Хатунарыглы кәнди
- Меһмандар кәнди
- Әлијаркүс (?) кәнди
- Әјрәк кәнди
- Саат мәзрә’əси
- Шејхзадәли гышлағы
- Улуханбәјли гышласы
- Сәләпүрд кәнди
- *Шејхәливираны мәзрә’əси*

- Азэрку (?) кэнди
с. 94. - Јашыллар кэнди
- Пири кэнди
- Сағаскирд (?) кэнди
- Сарыјер (?) кэнди.

ӘЛӘЈӘЗ ДАҒЫНДА олан јајлаглар.

Ејмүр булағы, Ширван, ..., Тулуча, Дикмэдаш вэ Әдэваз (?) јајлаглары. Алпоут чамааты јајлајыр.

- Јығрығ (?) јајлағы. Завијјэ кэндинин эһалиси јајлајыр.
- Архашан јајлағы
- Дашкөрпү јајлағы
- Карван јајлағы.
- Тэкэчик вэ Дашкэсэн ағыллары јајлағы.

НАХЧЫВАН гэзасы

НАХЧЫВАН наһијэси

с. 96. - Нахчыван шэһэри
с. 115. - Шејх Маһмуд кэнди
- Әлибэјдизэси мэзрэ'эси
- Хэлилли кэнди
с. 116. - Јеничэ кэнди
- Узуноба кэнди
- Дендабад кэнди
с. 117. - Әлэјэз мэзрэ'эси
с. 118. - Јемхана кэнди
- Тунбул кэнди
- Јоллу кэнди
с. 119. - Булған кэнди
- Гарачуг кэнди
- Шејх Јусифли кэнди
с. 120. - Кечиди-исламијјэ кэнди
- Көјнүк кэнди
- Нэһэчур кэнди
с. 121. - Галачыг кэнди
- Јухары Сүрэмэрк кэнди
- Ашағы Сүрэмэрк кэнди

с. 122. - Нәркеш (?) кәнди
- Шејх Меһраншаһ кәнди
- Сејјиди-Сирав кәнди
- Дәрәалпак (?) кәнди

с. 123. - Гаһаб мәзрә'әси.
- Бәдәхшан кәнди
- Тәһмасуглу дизәси мәзрә'әси
- Күлтәпә кәнди
- Јарымча кәнди

с. 124. - Нүркүт кәнди
- Неһрәм кәнди
- Јездабад кәнди

с. 126. - Куһи-пурән кәнди
- Молла Мәһәммәд мәзрә'әси

с. 127. - Чәһри кәнди

с. 128. - Әзнәбүрд кәнди

с. 129. - Дартакүнеј мәзрә'әси
- Маһмудабад кәнди
- Шүрәнәб мәзрә'әси
- Халисә мәзрә'әси
- Хочаберди (?) дизәси, башга ады Шаһгулубәј дизәси олан Поладбәј дизәси мәзрә'әләри.

с. 130. - Фирузабад кәнди
- Хынчав кәнди
- Һачывар кәнди
- Күрәкүмәз (?) кәнди

МӘВАЗИЈИ-ХАТУН наһијәси

с. 132. - Ливис (?) кәнди
- Султанбәј кәнди
- Ағхач кәнди
- Оғбин кәнди

с. 133. - Күрәдиз кәнди
- Декин кәнди
- Ајдаш мәзрә'әси
- Итгыран кәнди.
- Алмалыг кәнди
- Гызылча мәзрә'әси

МҮЛКИ-АРСЛАН наhијәси

с. 135. - Пајыз кәнди
- Кәрәмчатаг кәнди
- Бузғав кәнди
- Гарагуш кәнди
- Лизберд кәнди

с. 136. - Хызырхана мәзрә'әси
- Каhалар (?) мәзрә'әси.

ГАРАБАҒ наhијәси.

с. 139. - Гарабағ кәнди
- Чыныг кәнди . Башга ады Бакаулдур.

с. 140. - Хөк кәнди. Әhмәдаға дизәси ады илә таныныр.
- Сәнк кәнди
- Гывраг кәнди
- Фазил гышлағы мәзрә'әси

с. 141. - Сус кәнди
- Әлиханкүнеј мәзрә'әси

ДӘРӘШАМ наhијәси

с. 142. - Дибкәнд
- Башкәнд

с. 143. - Ортакәнд

ДӘРӘШАҺБУЗ наhијәси

с. 148. - Дәрәшаhбуз кәнди

с. 149. - Сәләсус кәнди

с. 150. - Тиркеш кәнди
- Хорни кәнди
- Күлүс кәнди

с. 151. - Сују мәзрә'әси. Башга ады Гојунлудур. Дағ мәзрә'әси кими дә таныныр.
- Күкү кәнди
- Көмүр кәнди
- Хынзырәк кәнди
- Бичәнәк кәнди

- Һуремешин кәнди.

с. 152. - Бадамлы кәнди

- Нурс кәнди

с. 153. - Әринч кәнди

с. 154. - Муғарал (?) кәнди

- Тахтаг кәнди
- Көчәзор кәнди
- Зәрнатун кәнди
- Шада кәнди
- Гарабојалыг кәнди
- Әјрәк кәнди
- Үзсүз кәнди
- Тинкан (?) кәнди
- Кәрдәсәр кәнди
- Ағчачал кәнди
- Зог мәзрә'әси
- Пул кәнди

с. 155. - Мәралыг (?) кәнди

- Шүкар кәнди
- Ојуглучагаја, Базарјурд, Дәрәбаскәдији, Гачдаш, Нәркечи вә Армудлу јајлаглары.

БАЗАРЧАЈЫ наһијәси.

с. 156. - Галачыг кәнди. Башга ады Пүрнадикдир.

- Базарчајы кәнди. Башга ады Јајлагдыр.
- Түркүт кәнди.
- Гызылчакилсә кәнди.
- Ағчадамал кәнди.
- Кәләдәк кәнди.
- Пур кәнди
- Шигад кәнди.
- Түлкүтәпәси кәнди
- Јеничә кәнди.

ШӘРУР наһијәси.

с. 164. - Парычы кәнди.

- Дашарх кәнди. Башга ады Әмәтли гышлағыдыр.
- Пекан (?) гышлағы.

- Кештасб кәнди
с. 165. - Јалгызағач кәнди
с. 166. - Дәрвишләр кәнди
- Хәлач кәнди
с. 167. - Јухары Гаргын кәнди
- Кичик Гаргын кәнди
- Чомагтур кәнди
с. 168. - Оғулшалы кәнди
- Аралыг кәнди
- Косачан кәнди. Башга ады Бадилүдүр.
с. 169. - Сијаһгутлу кәнди
- Муғанчыг кәнди
с. 170. - Шәһријар кәнди
с. 171. - Фәрһад кәнди
- Норешин кәнди.
- Галачыг кәнди
с. 172. - Завијјә кәнди
- Гушчу кәнди.
с. 173. - Гарабүрч кәнди.
с. 174. - Күрд кәнди
- Јеничәји-Чомагтур кәнди
с. 175. - Әхи Әһмәд кәнди
- Магсудлу кәнди
с. 176. - Әлишар кәнди
- Тәнәғә кәнди
- Јеничәји-Әрәб кәнди
- Исачан кәнди
с. 177. - Әрбатан кәнди. Башга ады Чөрәккәсмәздир.
- Һачы Лаләли кәнди
- Гараһасарлы гышлағы
- Имамгулу гышлағы
- Шаһвәли гышлағы
- Шикәм (?) кәнди
- Дүшгаја, Адычамал, Тахтаји-Сәлим, Һачы Мәһәммәд јајлаглары.

АҒЧАГАЛА наһијәси.

с. 182. - Ағчагала кәнди
- Арпалы мәзрә'әси.

с. 183. - Гарабағ кәнди
с. 186. - Пәкран кәнди
с. 187. - Бөјүк (?) кәнди
с. 188. - Залымлы кәнди
- Дәлиләр кәнди
с. 189 - Әрдавуд (?) кәнди
- Үзнүз кәнди
- Шәкикли кәнди.
- Рибати-Ағчагала кәнди
- Чыраг кәнди
- Тәрәкә кәнди
- Улуглу кәнди
- Чүре гышлағы
с. 190. - Јеничә кәнди
- Хирик кәнди
- Кечили кәнди
- Хочакәнд
- Јухары Бөјүк Бығы кәнди
- Ашағы Бөјүк Бығы кәнди
- Бәзирхана кәнди
- Гызылвиран кәнди. Башга ады Һәсәнкөздүр.
с. 191. - Сусуз кәнди
- Гарачагала кәнди
- Әбушејх кәнди
- Күзүт кәнди
- Әниләр (?) кәнди
- Чәлал кәнди. Башга ады Гызылвирандыр.
- Бардаг кәнди. Башга ады Тутмачылардыр.
- Гүллә кәнди
с. 192. - Булалы кәнди
- Гамышлы кәнди
- Нахчыванчыг кәнди.
- Соргунчуг кәнди.
- Гызылвиран кәнди
- Јухары Чүјүрлү кәнди.
- Ашағы Чүјүрлү кәнди
- Гарачагала кәнди
с. 193. - Зәнәби кәнди
- Бечә кәнди

- Дашбулаг кәнди.
- Гарагојунлу кәнди
- Әсајишли кәнди
- Дашгапы кәнди
- Бардаглы кәнди
- Дәрәдашы кәнди

с. 194 - Јағлыча јајлағы
- Бызыглы кәнди
- Шурануз (?) кәнди
- Әјрәк кәнди

с. 195. - Дикөр (?) кәнди
- Аләм кәнди
- Јајчы мәзрә'әси

с. 196. - Хазпушнә (?) кәнди
- Һәсәнчан кәнди
- Бардаглы кәнди
- Кәрдәчур кәнди.
- Јухары Дашдыгбаба кәнди
- Ашағы Дашдыгбаба кәнди
- Гапалы кәнди
- Базарчыг кәнди
- Галачыг кәнди

КАРНИ наһијәси.

с. 200. - Карни кәнди

с. 202. - Абдаллар мәзрә'әси
- Јухары Килан кәнди

с. 204. - Ашағы Килан кәнди
- Кохт кәнди
- Күркчү кәнди
- Әмирзик кәнди
- Гызылвиран кәнди
- Аваник кәнди
- Гојујараг вә Јахачухур мәзрә'әләри
- Јахшыхан кәнди

с. 205. - Двин кәнди. Башга ады Топрагталдыр.
- Хәтибчај вә Хатункәнд мәзрә'әси
- Кәрај кәнди

с. 206. - Әрдәшир кәнди
- Иманшалы кәнди

- Алпаг мəзрə'əси
- Гојлуһасар кəнди. Башга ады Бичавдыр (?)
- Сə'дəддин вираны мəзрə'əси.

с. 207. - Гушчу кəнди
- Инəкли кəнди
- Тамамлы кəнди.
- Гызылава (?) кəнди
- Доггуз кəнди
- Ағачери кəнди

с. 208. - Əлигырыг кəнди
- Һарунбурун (?) кəнди
- Нəһри-Əнус кəнди
- Мусаһачылы кəнди
- Чаталлар кəнди
- Мустафалы кəнди
- Əбдүлмуса кəнди

с. 209. - Мүчəррəд (?) чухуру мəзрə'əси
- Новрузлу кəнди
- Алмалы кəнди

с. 210. - Пир Əһмəд Абдал кəнди
- Ахушвəнк кəнди
- Əнкүс кəнди
- Гагауз кəнди

с. 211. - Бабалар кəнди
- Молла Полад кəнди
- Јолкəсəн кəнди
- Чандарлар кəнди
- Хəлифəгулу гышлағынын, Əһмəдгулу гышлағынын вə Еіјвани гышлағынын мəзрə'əлəри
- Гаравəли гышлағы
- Ағчагышлаг. Башга ады Күрəкешиндир.
- Түклү, Гараағыл, Көјағыл вə Гурдəли гышлаглары.

с. 212. - Худабəндə кəнди
- Гəссаблы кəнди. Башга ады Əсһаблыдыр.
- Нуралан мəзрə'əси.
- Гаратəпə мəзрə'əси
- Əртус кəнди

- Үзәнки мәзрә'әси

ВЕДИ наһијәси.

с. 214. - Бөјүк Веди кәнди
с. 216. - Ачысу чифтлији
с. 217. - Әсти (?) кәнди
- Кичик Веди кәнди
с. 218. - Гарабағ кәнди
- Чигин кәнди
- Бағчачыг кәнди
с. 220. - Молла Сејфәддин кәнди
- Хосров кәнди
- Көрчү вираны мәзрә'әси
- Бөјүк Дәвәли кәнди
с. 221. - Гызылбулғун (?) мәзрә'әси
- Кичик Дәвәли кәнди
- Чукәндәр (?) кәнди
-Јухары Гарабығ кәнди
- Ашағы Гарабығ кәнди
- Авшар кәнди
- Гызылвиран кәнди
с. 222. - Зәнчирли кәнди.
- Инчәдәрә кәнди. Башга ады Кәнчәлидир.
- Ағчакилсә кәнди
- Күтүс кәнди
- Бакир мәзрә'әси
- Һекс кәнди.
с. 223. - Чаклы кәнди
- Чәрмарис кәнди
- Ахурабулаг вә Дикмәдаш мәзрә'әләри
- Күсүсүз кәнди
- Чардаглы кәнди
- Пунус кәнди
- Гарача Абдал кәнди
- Күлкәнд
- Тинас кәнди
с. 224. - Шејхчиг кәнди
- Кәнизәк кәнди
- Ахирәс (?) кәнди
- Хәмуд кәнди

- Карвансара мәзрә'әси
- Мәнкик кәнди
- Сәнасир (?) мәзрә'әси
- Гәдли кәнди
- Тизәкү кәнди
- Әнкиз кәнди

с. 225. - Муса Дәрвиш кәнди
- Салмансараj кәнди
- Әлигара кәнди
- Мисир Дәрвиш кәнди
- Ширангоч кәнди
- Гарахач кәнди
- Һерарус кәнди

с. 226. - Әрмүк кәнди
- Күлдәрвиш кәнди
- Гамышлычухур кәнди
- Кичик Дәвәли кәнди
- Күрәван кәнди

с. 227. - Ат ағылы вә Ат гышлағы мәзрә'әләри.
- Јараглыбучаг кәнди
- Пириләр кәнди
- Дәликли јајлағы

АБАРАН наһијәси

с. 232. - Кәрмәсатан (?) кәнди
- Тезкечи вә Топчу кәндләри
- Абараноғлу кәнди.
- Чебинли кәнди
- Коргочу кәнди.
- Ширванчыг кәнди
- Дәнкәвәнк кәнди
- Гарабулаг кәнди

с. 233. - Астадинкил кәнди
- Кирәкирд кәнди
- Сачлы кәнди
- Гаракилсә кәнди
- Галачыг кәнди. Кәндин башга ады Өмәркөјдүр.
- Осман мәзрә'әси
- Молла Гасым кәнди

- Гушчу мэзрә'əси

с. 234. - Дамчылы кәнди

- Јарәли Дәрвиш кәнди
- Палчыглы кәнди
- Гызылбурун кәнди
- Јарымча кәнди
- Күнбәзли кәнди
- Сарыбудаг кәнди
- Күлбәди кәнди

с. 235. - Ситәм Дәрвиш кәнди

- Күллүчә кәнди
- Баш Абаран кәнди
- Чәрәһачы (?) кәнди
- Бәсри кәнди. Башга ады Чајхынкәнддир (?)
- Дәлисејди кәнди
- Зәрпушткилсә кәнди
- Сарымирәк кәнди

с. 236. - Парсугкөј кәнди

- Андон кәнди. Башга ады Јеллидәрәдир.
- Әликичик кәнди
- Јарбаш кәнди
- Чандар кәнди
- Гарабурун кәнди
- Ширәгала кәнди
- Хачлыбулаг мәзрә'әси.
- Јагуб Дәрвиш кәнди. Кәндин башга ады Чәмәнкөјдүр.

с. 237. - Әхинәкиғ (?) кәнди

- Лалә кәнди
- Косалар кәнди
- Тәкәрли кәнди вә Тәкнәли мәзрә'әси
- Јагуб Дәрвиш кәнди. Башга ады Базарчыгдыр.
- Нәзәроғлу кәнди. Башга ады Чәфәр Дәрвишдир.
- Булхејир кәнди
- Базарчыг кәнди вә Гушоғлу мәзрә'әси

с. 238. - Гәзәнфәр кәнди

- Вәләдли кәнди

ШӘРӘБХАНА наһијәси

с. 240. - Гарачавиран кәнди
- Гарабөрк кәнди
- Көзәлдәрә кәнди
- Кәсир (?) кәнди
- Гарачагала кәнди
- Коранә кәнди
- Бончуглу кәнди
- Чәрчәјис кәнди

с. 241. - Хасабәј кәнди
- Ағзыганлы кәнди
- Молла Мәһәммәд кәнди
- Гаваллы кәнди
- Ағчагаја кәнди
- Әбдиоғлу кәнди
- Гурубоғаз кәнди.

ТАЛИН наһијәси

с. 244. - Талин кәнди

с. 246. - Әшнәк кәнди

с. 247. - Мастара кәнди
- Тәпәчиг, Коркечиләр, Дәликәсик, Сарајчыг вә Вәнк мәзрә'әләри.

с. 248. - Шабан мәзрә'әси
- Көзлү кәнди
- Меһрибанлы кәнди
- Ағчавәләд кәнди. Башга ады Чанфидадыр.

с. 249. - Әзәбангулу кәнди.
- Ринд кәнди
- Галыбсунчуг мәзрә'әси.
- Шејхһачы кәнди
- Молла Әвәз кәнди
- Ахсаг Әһмәд кәнди. Башга ады Гарачавирандыр.
- Гулу Дәрвиш кәнди
- Јухары Гызылвиран кәнди
- Чаруллаһ кәнди. Башга ады Будагдыр.
- Поладчыг кәнди

- Ахтахана мәзрә'әси. Башга ады Јолувирандыр.

ӘРМУС наһијәси

с. 250. - Әрәку кәнди.
- Сүбһи мәзрә'әси
- Шәһријар кәнди.

с. 251. - Мусаһачылы кәнди
- Корсултаншалы кәнди
- Муғанлы мәзрә'әси.
- Кәрәлав (?) кәнди
- Јеничәји-Румлу кәнди. Башга ады Чобанлардыр.

с. 252. - Нәсимиоғлу кәнди
- Мискиноғлу кәнди
- Султанәлибәј Мусаһачылысы.
- Гәнили кәнди
- Гарагуласајиш кәнди
- Гузучулу кәнди. Башга ады Јахшычајдыр.
- Күнеј Пирмәһәммәд кәнди
- Молла Әбди кәнди
- Гызылчалы кәнди
- Әсәдли кәнди
- Чанәһмәдли кәнди
- Гараһәмзәли кәнди

АБНИК наһијәси

с. 254. - Саат кәнди
- Ашағы Гызылвиран кәнди. Башга ады Гутлубәјдир.
- Чәриш кәнди
- Бардаглы кәнди. Башга ады Гулачдыр.
- Адыјаман кәнди
- Кәкил вә Сојугбулаг мәзрә'әләри
- Гаравәли кәнди
- Шәһријар кәнди.
- Гарашды кәнди

с. 255. - Ағвиран кәнди

- Гурдлуча кәнди. Башга ады Әмир Маһмуддур.
- Кикнав (?) кәнди
- Чәлладвираны кәнди
- Гатырлы кәнди
- Хузар кәнди
- Тоғмач кәнди

с. 256.
- Гызылгула кәнди
- Әһмәдли кәнди
- Кәнчили кәнди
- Әһәдчиг кәнди. Башга ады Нәсимидир.
- Гәрарчыг кәнди
- Баратлы кәнди
- Гаратәпә кәнди. Башға ады Достәлидир.
- Күнеј Дөвләтјар кәнди.

с. 257.
- Чанәһмәдли кәнди
- Ағбучаг кәнди. Башға ады Итгырандыр.
- Малгара кәнди
- Әминчан кәнди
- Күнеј Пирили кәнди. Башга ады Чамусдамыдыр.
- Јеничә кәнди.
- Нурәли кәнди
- Балбарани кәнди
- Сәрдар, ..., Һачылар, Чарыглы вә Баратлы мәзрә'әләри.

с. 258.
- Вәнк кәнди
- Камалпаша кәнди
- Гарамәһәммәд кәнди
- Саныг кәнди
- Курдәш (?) кәнди
- Дондарвираны кәнди
- Инәкбулаг, Талинбулаг, Гырхбулаг јајлаглары.

АРАЛЫГ наһијәси

с. 264.
- Ахура кәнди

с. 267.
- Ағбаш кәнди
- Боралан кәнди

с. 268. - Бораланбулагбашы кәнди.
Башга ады Хејрәддин гышлағыдыр.
- Чадгыран кәнди
- Јеничә, Ајыбасан вә Тәндирли мәзрә'әләри.
- Әрәбоғлу кәнди
- Јеничәји-исламијјә кәнди
- Јеничәји-Иса Чәләби мәзрә'әси
- Мә'симли кәнди
- Оғрувираны мәзрә'әси
- Әлигызыл кәнди

с. 269. - Новрузлу кәнди
- Худулу кәнди. Башга ады Иличагдыр.
- Күрдвираны мәзрә'әси. Башга ады
Күнеј Јөрәдир.
- Јухары Гарагојунлу кәнди
- Таптан кәнди
- Әлинчә кәнди
- Ахсаг кәнди
- Гарагурған кәнди
- Сарыхан атлары, Чалағыл вә Гасымағылы мәзрә'әләри.

с. 270. - Бәјзаман кәнди
- Әбудәрда (?) кәнди
- Исмајылбәјли кәнди
- Шејхичанлы кәнди
- Поладлы кәнди
- Чәкни (?) кәнди
- Хәрваш гышлағы
- Анатан (?) кәнди

с. 271. - Ширазлы кәнди
- Ашағы Гарагојунлу кәнди
- Башга ады Кәдикбурун олан Кәнд
гышлағы вә Бәзиркан ағылы
- Барат гышлағы
- Кајини (?) вә Күрд Хәлил кәндләри
- Булагбашы кәнди

ОРДУБАД гәзасы

с. 276. - Ордубад шәһәри

АЗАДЧИРАН наһијәси

с. 290. - Сәлнаб (?) кәнди
с. 292. - Уступи кәнди
- Параға кәнди
с. 293. - Тиви кәнди
- Вәнәнд кәнди.
с. 296. - Алгури (?) кәнди
с. 297. - Диз кәнди
с. 298. - Әјлис кәнди
с. 301. - Сәһраји-Әјлис кәнди
с. 303. - Дәстәк кәнди
с. 304. - Азад кәнди
с. 306. - Дырныс кәнди
с. 307. - Данагырд кәнди
- Куһдам кәнди
с. 308. - Күлүд кәнди
- Көчәри кәнди
с. 309. - Кәсиран (?) кәнди
- Урнус кәнди
с. 310. - Дүјлүн кәнди
с. 311. - Сорчу кәнди
- Ујбаз кәнди
- Әләһи (?) кәнди
с. 312. - Бәһруд кәнди
- Мискүн кәнди
- Јајчы кәнди
с. 313. - Кебран (?) кәнди
- Биләв кәнди. Башга ады Ағачанлыдыр.
с. 314. - Ханәкаһ кәнди.

ШОРЛУТ наһијәси

с. 315. - Анабад кәнди
с. 316. - Кәнизә кәнди
- Јухары Әндәмич кәнди
с. 317. - Нүснүс кәнди
- Нүјәдә (?) кәнди
с. 318. - Дукан кәнди
- Вәрагыт (?) кәнди
- Ашағы Әндәмич кәнди

ДӘРӘНҮРКҮТ наһијәси

с. 320. - Бист кәнди
- Әзнәмири кәнди
- Тилјак кәнди

с. 321. - Дәрәнүркүт кәнди
- Хурс кәнди

ЗАР наһијәси

с. 326. - Лејв кәнди
- Зод кәнди
- Гылычлы мәзрә'әси
- Гарасаггал кәнди
- Пирус кәнди
- Јеллидәрә кәнди
-Гызылча кәнди
- Нәһадәк кәнди
- Дашкәнд

с. 327. - Дамға кәнди
- Гарабулаг кәнди
- Зар кәнди
- Чәрикни (?) кәнди
- Дәштәк кәнди
- Кәлавәчәр кәнди
- Ағкилсә кәнди
- Ајрыман (?) кәнди

с. 328. - Күнлү кәнди
- Барынша кәнди. Башга ады Гаракөздүр.
- Чичәкли кәнди
- Бинтә (?) кәнди
- Саламәлејк кәнди
- Чанан кәнди. Башга ады Чаһаншаһдыр.
- Хурекид кәнди
- Јеничәји-Полад кәнди
- Ағчакәнд

ЗЕБИЛ наһијәси

с. 330. - Чәрәкдар кәнди
- Ушагчыглар кәнди
- Һәмзә кәнди

- Тоз кәнди
- Сарај кәнди. Башга ады Әминкәнддир.
- Алтункүшни (?) кәнди. Башга ады Мәликкәнддир.
- Баш Зебил кәнди
- Јеничә кәнди

с. 331. - Хордекир кәнди
- Наһијәји-Мәшһәд кәнди
- Чиванкәрәкмәз кәнди. Башга ады Гашгајолдур.
- Әстүк кәнди
- Көјчә кәнди. Башга ады Суачырдыр.
- Әркли кәнди
- Шишлик кәнди
- Галакөј кәнди

с. 332. - Дәвәчихур кәнди
- Палыдлыг кәнди
- Армудлуг кәнди
- Вәнктағ кәнди
- Башга Чәрикни (?) кәнди
- Мартнос кәнди
- Муз (?) кәнди
- Мәрчимәк кәнди

с. 334. - Дурна горуғу, Мунчуглу, Ордучај, Јүрәкир, Әјридәрә, Гарахач, Кәлингаја, Сәрчәли адам басар, Горхмаз кәдији, Кечи бели, Дикдаш, Ағјатаг, Гундаг, Сәфәрчи, Гаракөл, Ганлыча, Һәмзәчәмән, Довшанлы јајлаглары.

ӘЛИНЧӘ наһијәси

с. 340. - Бәнәнјар кәнди

с. 343. - Салитаг кәнди

с. 345. - Әбраганус кәнди

с. 346. - Кирнә кәнди

с. 348. - Хошкешин кәнди

с. 349. - Бердик кәнди
- Шејхләр кәнди
- Јухары Анзор кәнди
- Орта Анзор кәнди

- Арезин кәнди
с. 350. - Чәмаләддин кәнди
- Әлинчә кәнди
- Газанчы кәнди
с. 351. - Ханәкаһ кәнди
с. 352. - Мәзрә'ә кәнди
с. 353. - Јеничә кәнди
- Норешин кәнди
- Хачепараг кәнди
с. 354. - Гал кәнди
- Пүредашт кәнди
- Бөјүк Әрәфсаг кәнди
с. 355. - Бабалы кәнди
- Шејх Сејидәлили кәнди
с. 356. - Зәвалыг кәнди
- Чырачур кәнди
- Тәһвас (?) кәнди
с. 357. - Шурут кәнди
- Кичик Әрәфсаг кәнди
- Арпалыг, Јемшәнли, Хызыр, Јумрудаш мәзрә'әләри.
- Гојлуча кәнди
- Кабудлар кәнди
- Дәркәмәрик кәнди
- Ләкәтаг кәнди
- Тинә (?) мәзрә'әси
- Вәраил (?) мәзрә'әси
- Мәрјак (?) мәзрә'әси
- Пири-Пәнаһ мәзрә'әси

СИСЈАН наһијәси

с. 360. - Әшкәмәр кәнди
- Әлили кәнди
- Сисјан кими танынан Сисчан кәнди
- Тигин кәнди. Башга ады Ашиг Мәһәррәмдир.
- Ағчакәнд
- Шәки кәнди
- Шәләт кәнди
с. 361. - Бәләк кәнди

- Кивас кәнди
- Мәзрә'ә кәнди
- Уз кәнди
- Зәбазадур кәнди
- Тулус кәнди
- Кетенус (?) кәнди

с. 362. - Әхләтијан кәнди
- Ортукиш (?) кәнди
- Әнкләберд кәнди
- Гаракилсә кәнди

с. 363. - Пәрнагут кәнди
- Әјрә (?) вә Базур (?) мәзрә'әләри
- Әрәфсәчик кәнди

с. 364. - Ағабаш кәнди
- Шејхләр кәнди
- Һакси кәнди
- Достәкирд кәнди
- Гывраг кәнди
- Көчәри кәнди
- Писәк кәнди
- Кәнурәс (?) кәнди
- Зәнанадир (?) кәнди

с. 365. - Бахыш (?) кәнди
- Мухрис кәнди
- Мәһәррәм мәзрә'әси

с. 368. - Чулһа кәнди.

Ирәван әјаләтинин ичмал дәфтәри
Бакы—"Елм"—1996

Форматы 84х108 1/32
Һәчми 11.5 ч.в.
Тираж 200 нүсхә
Сифариш № 361
Гијмәти мугавилә илә

"Гызыл Шәрг" мәтбәәсиндә һазыр диапозитивләрдән чап олунмушдур.

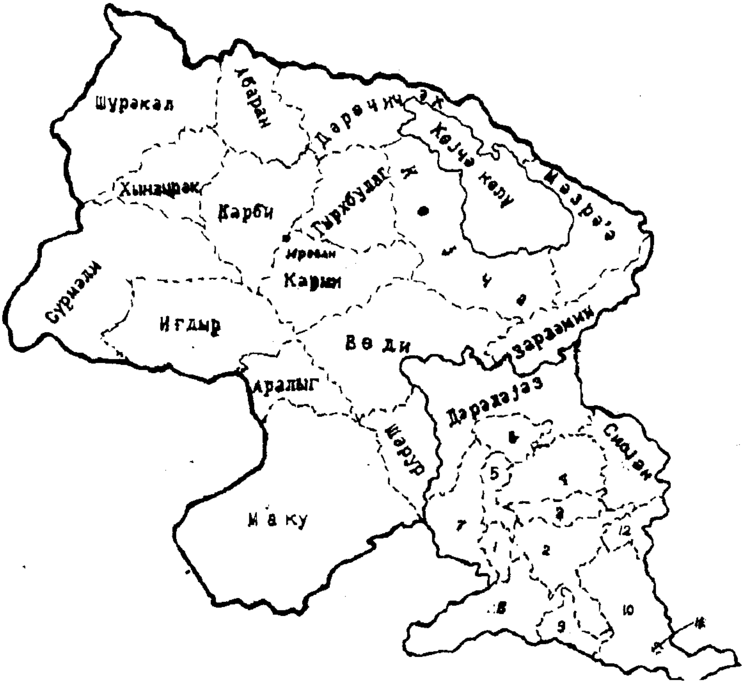

Ирәван әјаләти вә Нахчыван санчағынын хәритәси
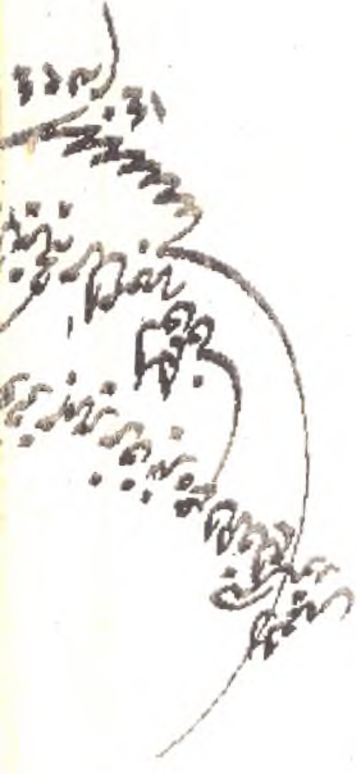
(*Наһијәләр:* 1. Нахчыван, 2. Әлинчә, 3. Саир Мәвази, 4. Дәрәшаһбуз, 5. Мүлки-Арслан, 6. Мәвазији-Хатун, 7. Гарабағ, 8. Гышлағат, 9. Дәрәшам, 10. Азадчиран, 11. Шорлут, 12. Дәрәнүркүт).